

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

INDRĖ STATKEVIČIŪTĖ

**LIETUVOS KAIMO PLĖTROS PROGRAMOS 2007 –
2013 METAMS PRIEMONIŲ VERTINIMAS IR
TOBULINIMO KRYPTYS**

Magistro baigiamasis darbas

**Darbo vadovas
Doc. dr. R. Dužinskas**

VILNIUS, 2012

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

**LIETUVOS KAIMO PLĖTROS PROGRAMOS 2007 –
2013 METAMS PRIEMONIŲ VERTINIMAS IR
TOBULINIMO KRYPTYS**

**Viešojo sektoriaus ekonomikos programos
magistro baigiamasis darbas**

Studijų programa 621L10010

**Atliko
VSEmns1-01 gr. stud.
I.Statkevičiūtė
2012 12 14**

**Vadovas
Doc. dr. R. Dužinskas
2012 12 14**

VILNIUS, 2012

TURINYS

ĮVADAS.....	4
I. EUROPOS SAJUNGOS BENDROSIOS ŽEMĖS ŪKIO POLITIKOS ISTORINĖ RAIDA	8
1.1. Bendrosios žemės ūkio politikos raida ir svarbiausios reformos.	8
1.2. Bendrosios žemės ūkio politikos administravimas.....	13
1.3. Bendrosios žemės ūkio politikos finansavimas.....	15
1.4. BŽŪP pagrindinės projektinės nuostatos 2014 – 2020 programavimo metams.	17
II. LIETUVOS KAIMO RAIDOS 2004 – 2012 M. STRUKTŪRINIAI POKYČIAI IR JŲ	
VERTINIMAS.....	21
2.1. Žemės ūkio sektoriaus bei kaimo raidos Lietuvoje charakteristika.....	21
2.1.1. Žemės ūkio sektoriaus vaidmuo šalies ūkyje.....	21
2.1.2. Pagrindinių sektoriaus ekonominių rodiklių analizė.....	23
2.1.3. Kaimo plėtros struktūriniai pokyčiai ir jų vertinimas 2004 – 2012 m.	28
2.2. Lietuvos žemės ūkio sektoriaus ekonomikos palyginimas su kitų Europos Sąjungos šalių	
sektoriais	37
III. LIETUVOS KAIMO PLĖTROS PROGRAMOS 2007 – 2013 M. PRIEMONIŲ VERTINIMAS IR	
TOBULINIMO KRYPTYS	42
3.1. Efektyvumo samprata žemės ūkyje, vertinimo metodai ir būdai.	42
3.2. Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių apžvalga ir svarbiausi	
aspektai	43
3.3. Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių efektyvumo vertinimas..	46
3.4. Rodiklių kompleksinė analizė kiekvienos Kaimo plėtros programos 2007 – 2013 m.	
priemonės atžvilgiu	49
3.5. Galimos BŽŪP tobulinimo kryptis 2014 – 2020 metams.....	74
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	78
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	80
SANTRAUKA.....	84
SUMMARY	86
PRIEDAI	88

IVADAS

Žemės ūkio sektorius šalyje yra viena svarbiausių ūkio sričių. Tai lemia žemės ūkyje gaminama produkcija, kuri tenkina būtiniausius žmogaus poreikius. Apsirūpinimas tinkamu, kokybišku, sveikata stiprinančiu maistu yra visuomenės ekonominės ir socialinės gerovės veiksnys. Šis sektorius glaudžiai susijęs su Lietuvos kaimu, kuriame gyvena trečdalis šalies gyventojų. Stiprinant žemės ūkio gamybinę bazę ir plėtojant infrastruktūrą, kartu gerėja ir kaimo gyventojų gyvenimas. Ekonomikos struktūroje žemės ūkis yra priskiriamas pirminiam sektoriui ir pasižymi mažesniu darbo našumu nei pramonės ar paslaugų sektoriai. Mažesnę darbo našumą žemės ūkyje lemia technologinių procesų priklausomybė nuo gamtinių veiksnių ir žemės ūkio vaidmuo teikiant viešąsias gėrybes. Mažesnis darbo našumas lemia ir mažesnes pajamas. Žemės ūkis yra įvairiomis priemonėmis remiamas ne tik Europos Sąjungoje, bet ir kitose šalyse, siekiant išsaugoti jį kaip verslą ir ūkininkavimo tradicijas, taip pat dėl šio sektoriaus reikšmės gyventojų gerovei.¹

Lietuvos žemės ūkis yra svarbus ekonominiu, socialiniu, etnokultūriniu bei gamtosaugos požiūriu. Žemės ir maisto ūkis sukuria beveik 8 proc. šalies bendrojo vidaus produkto, darbo vietas kas devintam dirbančiajam ir netoli penktadalio viso Lietuvos eksporto. Šios ūkio šakos remia ir palaiko mūsų kaimo bendruomenes ir miestus, patiekia ant šalies gyventojų stalo aukštos kokybės įvairių ir saugų maistą. Lietuvos kaimas, kuriame gyvena trečdalis šalies gyventojų, susiduria su naujais ekonominiais ir socialiniais iššūkiais, kylančiais iš kaimo senėjimo, emigracijos ir socialinės atskirties problemų bei sparčių maisto vartojimo ir žemės ūkio struktūrinių pokyčių.²

Lietuvos žemės ūkis, siekdamas tapti pasaulinio lygio konkurencingu sektoriumi, padarė nemažą pažangą. Lietuvai, tapusiai Europos Sąjungos nare, atsivėrė realios galimybės pasinaudoti ES struktūrinių fondų parama kaimo plėtrai bei žuvininkystei ir taip kartu su visomis ES valstybėmis narėmis siekti vienos svarbiausių ES tikslų – ekonominės bei socialinės sanglaudos. ES struktūrinių fondų parama Žemės ūkiui padėjo pagerinti ūkių struktūrą, pagyvinti Žemės ūkio veiklą. Iš ES struktūrinių fondų skatinama ES kokybės standartus atitinkanti gamyba ir ūkininkavimo metodai. ES struktūrinių fondų parama pasinaudojo Žemės ūkio bendrovės, ūkininkai, kaimo gyventojai. ES

¹ Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto leidinys „Pasiūlymai dėl Lietuvos žemės ūkio strateginių kryptų po 2013 metų, plėtojant žaliosios knygos „Lietuvos kaimo ateitis“ tikslus, 2012 m.

² Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros strateginiai tikslai ir politikos kryptys (projektas); <http://www.zum.lt/index.php?140803426>

struktūrinių fondų lėšomis paremti Žemės ūkio sektoriaus projektai, kurie atitiko bendrojo programavimo dokumente³ (BPD) nurodytus prioritetus, priemones ir remtinas veiklos rūšis.

Analizuojant Europos Sąjungos Bendrosios žemės ūkio politikos išskirtinumą, raidą bei kitas ypatybes, remiamasi ne tik Europos Sąjungos teisės aktų nuostatomis, bet ir Vygando Pauliko monografija „Europos sąjungos bendroji žemės ūkio politika ir administravimas“ (2002), taip pat įvertinamos įžvalgos, pateiktos straipsniuose tokių autorių, kaip Jan Pokrivcak, Pavel Ciaian ir Johan F. M. Swinnen, Attila Jambor ir David Harvey, Janet Dwyer, Neil Ward, Philip Lowe ir David Baldock, Pascal Chevalier ir Marie-Claude Maurel bei kt. Taip pat peržvelgti darbe analizuojama tematika parengti kiti leidiniai, ataskaitos ir tyrimai.

ES kaimo plėtros politika siekiama įgyvendinti konkurencingumo tikslus, solidarumą ir geriau integruoti aplinkosaugos klausimus. Šiandien, 2007–2013 m. programiniam periodui einant į pabaigą, vis dažniau kalbama apie tinkamą paramos įgyvendinimą ir gebėjimą įsisavinti ES skirtą finansinę paramą. Tinkamas paramos panaudojimas gali stipriai atsiliiepti ilgalaikiai mūsų šalies ūkio plėtrai, todėl labai svarbu išnagrinėti struktūrų, užtikrinančių tinkamą paramos lėšų įsisavinimą. Taip pat yra labai svarbus paramos efektyvumo įvertinimas. Dauguma mokslininkų savo straipsniuose kalba apie paramos poveikį, tačiau apie tai, ar parama yra efektyvi, kaip būtų galima įvertinti paramos efektyvumą kalbama labai atsargiai ir nedaug.

Ekonomikos teorijoje sąvoka „*efektyvumas*“ taikoma labai plačiai, tačiau gali būti interpretuojama labai įvairiai, priklausomai nuo konkrečios tyrimų srities. Dažnai efektyvumas suprantamas kaip gamybos išteklių panaudojimo lygis, garantuojantis didžiausią produkcijos apimtį. Bendriausia prasme ekonomikoje „efektyvumas“ suprantamas kaip santykis tarp pagaminto produkto ir/ar paslaugų apimtys ir jiems panaudotų išteklių⁴. Taip pat, mokslinėje literatūroje teigiama, kad gali būti išskiriamos dvi sąvokos: efektas ir efektyvumas. Efektas – ekonominiu požiūriu – tai ūkio subjekto veiklos poveikių rezultatas, kuris dažniausiai išreiškiamas vertine išraiška – litais. Efektyvumas – tai gamybos išteklių panaudojimo lygis, garantuojantis maksimalų rezultatą⁵.

Taigi, analizuojant ir vertinant žemės ūkio sektorių, tikslinga remtis veiklos efektyvumo rodikliu, efektyvumą apibrėžiant kaip realiai pasiekto dydžio santykį su tomis pačiomis sąlygomis

³BPD – bendrasis programavimo dokumentas; ES struktūrinių fondų parama Lietuvai 2004-2006 m. teikiama pagal **Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą** (toliau - BPD), patvirtintą LR Vyriausybės ir Europos Komisijos. Jame išdėstyti ES struktūrinių fondų ir Lietuvos veiksmų tikslai, plėtros strategija, nurodyti ES struktūrinių fondų ir kitų finansavimo šaltinių įnašai. BPD – tai ES investicijų Lietuvai planavimo dokumentas, kuriame nustatoma šalies plėtros strategija, pateikiamas finansavimo priemonių ir uždavinių aprašymas bei būsimos paramos finansavimas.

⁴ Snieška, V. ir kt. (2001). Mikroekonomika. Kaunas: Technologija.

⁵ Lukaševičius, K., Martinkus, B., Piktyš, R. (2005). Verslo ekonomika. Kaunas: Technologija.

įmanomu pasiekti dydžiu. Efektyvumo (*efficiency*) sąvoka susieja veiklos išteklius (*input*) ir produktus (*output*), o rezultatyvumo (*effectiveness*) – veiklos produktus bei išteklius ir bendresnius galutinius tikslus (*outcome*).⁶

Lietuvoje ūkių efektyvumo problemą įvairiais aspektais nagrinėja V. Vitunskienė, A. Kuodys, I. Kriščiukaitė, A. Tamošaitienė, S. Andrikienė ir kiti mokslininkai. Taip pat didelę efektyvumo nagrinėjimo patirtį yra sukaupę ir kitų šalių tyrėjai (Thiele, Brodersen, 1999; Cinemre ir kt.; 2006, Luh ir kt.; 2008, Weersink ir kt.; 2008, Lio, Hu, 2008).

Įvertinus paramos efektyvumą, ūkininkai galėtų lengviau ir priimtinau pažiūrėti į ES struktūrinių fondų teikiamą paramą, o valstybė, svarstydamą klausimus dėl šalies žemės ūkio ateities, priimti tikslesnius sprendimus.

Šiame darbe bus vertinamas Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 metams programos priemonių efektyvumas. Siekiant įvertinti priemonių įgyvendinimo efektyvumą, bus sudaroma rodiklių sistema, kuria bus stengiamasi suderinti skirtingas rodiklių kategorijas, kurias lyginant ir analizuojant bus galima įvertinti paramos efektyvumą. Tinkamas naudotų priemonių vertinimas duoda pagrindą teisingai suformuluoti naujas priemones bei nustatyti prioritetingas tolimesnes kaimo plėtros sritis.

Europos Sąjungos programavimo laikotarpiui (2007–2013 m.) baigiantis, kyla vis daugiau diskusijų, kas laukia Europos ūkininkų 2014–2020 m. laikotarpiu. Svarstoma, kokie bus ES Bendrosios žemės ūkio politikos prioritetai.

Formuojant 2014 – 2020 m. programą numatomos naujovės, tokios kaip: tematinės programėlės, kurios būtų nukreiptos į specialius identifikuotus poreikius bei apdovanojimai už inovatyvius projektus kaimo vietovėse.⁷ Spėjama, kad paramos suma kaimo plėtrai sudarys apie 382 mln. eurų, t.y. 37% bendro ES biudžeto, palyginti su ankstesniais programavimo laikotarpiais, tai yra mažesnė suma, kadangi anksčiau kaimo plėtrai tekdavo apie 49% biudžeto. Siūlomas finansavimo principas: 85% ES lėšų ir 25% valstybės narės bendrafinansavimas.⁸

Taigi, remiantis atliktu tyrimu bus suformuluotos galimos žemės ūkio politikos tobulinimo kryptys 2014 – 2020 metams.

Darbo tikslas: įvertinti Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių efektyvumą ir pateikti galimas 2014 – 2020 m. Bendrosios žemės ūkio politikos tobulinimo kryptis.

⁶ D.Rimkuvienė, N.Laurinavičienė, J. Laurinavičius “ES šalių žemės ūkio efektyvumo įvertinimas”. LŽŪU mokslo darbai, 2010m.

⁷ Ūkioklubas.lt/http://www.ukioklubas.lt/straipsniai/parama-ukiui/dialogas-del-es-paramos-kaimo-pletrai-2014-2020-m-7857.

⁸ Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerija. Kelias į žemės ūkio rytdieną – su kliūtimis/http://www.zum.lt/index.php?-1400996821.

Darbo uždaviniai:

1. Remiantis naujausia mokslinė literatūra bei teisės aktais atlikti Europos Sąjungos Bendrosios žemės ūkio politikos istorinės raidos analizę, akcentuojant svarbiausių raidos etapų problemas, jų sprendimo būdus ir padarinius.
2. Išanalizuoti pagrindines žemės ūkio sektoriaus raidos tendencijas.
3. Ištirti taikytų Lietuvos kaimo plėtros priemonių efektyvumą.
4. Nustatyti dabartinės BŽŪP struktūros pranašumus ir trūkumus, remiantis atlikta priemonių efektyvumo analize.
5. Pateikti galimas BŽŪP tobulinimo kryptis 2014 – 2020 metams.

Darbo struktūra. Teorinę darbo dalį sudaro du skyriai. Pirmajame skyriuje supažindinama su Europos sąjungos bendrąja žemės ūkio politika, jos raidos tendencijomis. Šiame skyriuje aptariamos svarbiausios reformos, paveikusios žemės ūkį bei jo pokyčius, taip pat aptariamas Bendrosios žemės ūkio politikos administravimas bei finansavimas. Antrasis magistrinio darbo skyrius skirtas Lietuvos kaimo raidai, struktūriniais pokyčiams bei jų vertinimui. Čia akcentuojamas žemės ūkio sektoriaus vaidmuo Lietuvos bendrame ūkyje, taip pat pateikiami statistiniai rodikliai, jie analizuojami, suformuluojami teiginiai apie šio meto Lietuvos žemės ūkį bei kaimo plėtros tendencijas. Taip pat šiame skyriuje Lietuvos žemės ūkio situacija analizuojama Europos Sąjungos šalių narių kontekste.

Antrąją magistrinio darbo dalį sudaro trečiasis skyrius, skirtas Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių efektyvumui ištirti. Šiame skyriuje aptariama metodologinė dalis, nustatomas tyrimo tikslas, objektas, iškeliami tyrimo hipotezė, iškeliami bei suformuluojami uždaviniai tiems tikslams pasiekti, pateikiami tyrimo metodai. Šioje darbo dalyje trumpai aptariamos visos Kaimo plėtros 2007 – 2013 metams programos priemonės, svarbiausi jų aspektai, suformuojama jų efektyvumo vertinimo schema – tam tikra rodiklių sistema, atliekama rodiklių kompleksinė analizė, nustatomas efektyvumo koeficientas bei atliekamas efektyvumą lemiančių veiksnių išskyrimas bei įvertinimas.

Remiantis atlikta mokslinės literatūros analize bei tyrimu suformuluojamos darbo išvados bei pateikiami pasiūlymai.

I. EUROPOS SAJUNGOS BENDROSIOS ŽEMĖS ŪKIO POLITIKOS ISTORINĖ RAIDA

1.1. Bendrosios žemės ūkio politikos raida ir svarbiausios reformos.

Europos Sąjungos Bendroji žemės ūkio politika – nuosekliai išplėtotą persikirstomojo pobūdžio Europos Bendrijos politika, kurios svarbiausia paskirtis – iš Bendrijos biudžeto subsidijuoti žemės ūkio sektorių⁹. Bendra žemės ūkio rinka apima laisvą žemės ūkio prekių judėjimą Europos Sąjungoje, muitų ir kitų netarifinių apribojimų panaikinimą, vienodas žemės ūkio produktų kainas, vieningas konkurencijos taisykles, administracines procedūras, sanitarines ir higienines normas, vartotojų apsaugos principus bei bendrą išorinę rinkos apsaugą. Nacionalinės rinkos turi paklusti bendriems ES politikos reikalavimams.

Pokario metais iškilo problemos, kaip maisto stygius, ūkių modernizavimas bei mažos dirbančiųjų žemės ūkio sektoriuje pajamos. Šioms problemoms spręsti buvo numatyta kurti bendrą agrarinę politiką, kuri suvienytų jėgas bendriems tikslams pasiekti.

1957 m. Romos sutartimi sukuriama Europos ekonominė bendrija tarp šešių Vakarų Europos valstybių. Bendroji žemės ūkio politika numatoma buvo kaip bendroji politika, kurios tikslas – teikti įperkama maistą Europos Sąjungos piliečiams ir užtikrinti tinkamą pragyvenimo lygį ūkininkams. Romos sutarties 33 straipsnio pirmoje dalyje buvo nurodyta:

- didinti žemės ūkio našumą, skatinant technikos pažangą bei užtikrinant racionalią žemės ūkio gamybos plėtotę ir kuo geresnę gamybos veiksnių, ypač darbo jėgos, panaudojimą;
- tokiu būdu užtikrinti deramą žemės ūkiu besiverčiančios bendruomenės gyvenimo lygį, ypač didinant žemės ūkyje dirbančių asmenų asmenines pajamas;
- stabilizuoti žemės ūkio produktų rinkas;
- užtikrinti žemės ūkio produktų tiekimą;
- užtikrinti, kad vartotoją pasiekusių žemės ūkio produktų kainos nebūtų pernelyg didelės.

1962 m. Sukurtos Bendrosios žemės ūkio politikos esmė – geros kainos ūkininkams. Kasmet ūkininkai pagamindavo vis daugiau maisto. Parduotuvėse buvo gausu maisto produktų įperkamos kainomis, tad pirmasis tikslas – aprūpinimas maistu – pasiektas.

⁹R.Grikienis, K.Maniokas, R.Martišauskas ir kt./sud.G.Vitkus. Europos Sąjunga: enciklopedinis žinynas. – Vilnius:Eugrimas, 2008.

Tačiau organizuoti bendrą žemės politiką buvo nelengva, kadangi kiekviena valstybė laikėsi savo nacionalinių pozicijų dėl politikos organizavimo. Vokietija, Italija ir Prancūzija laikėsi labiau protekcionistinės politikos, o Olandija ir Belgija siekė liberalizuoti žemės ūkio politiką. Tačiau reikėjo siekti bendro sprendimo. Todėl ilgainiui remiantis tikslais, buvo nustatyti ir bendri veikimo principai, kurie galioja ir šiandien:

- bendra žemės ūkio produktų rinka;
- Bendrijos preferencija, t. y. pirmenybė ir privilegijos, teikiamos EB gamintojams;
- finansinis solidarumas – BŽŪP finansuojama bendromis lėšomis per EB biudžetą¹⁰.

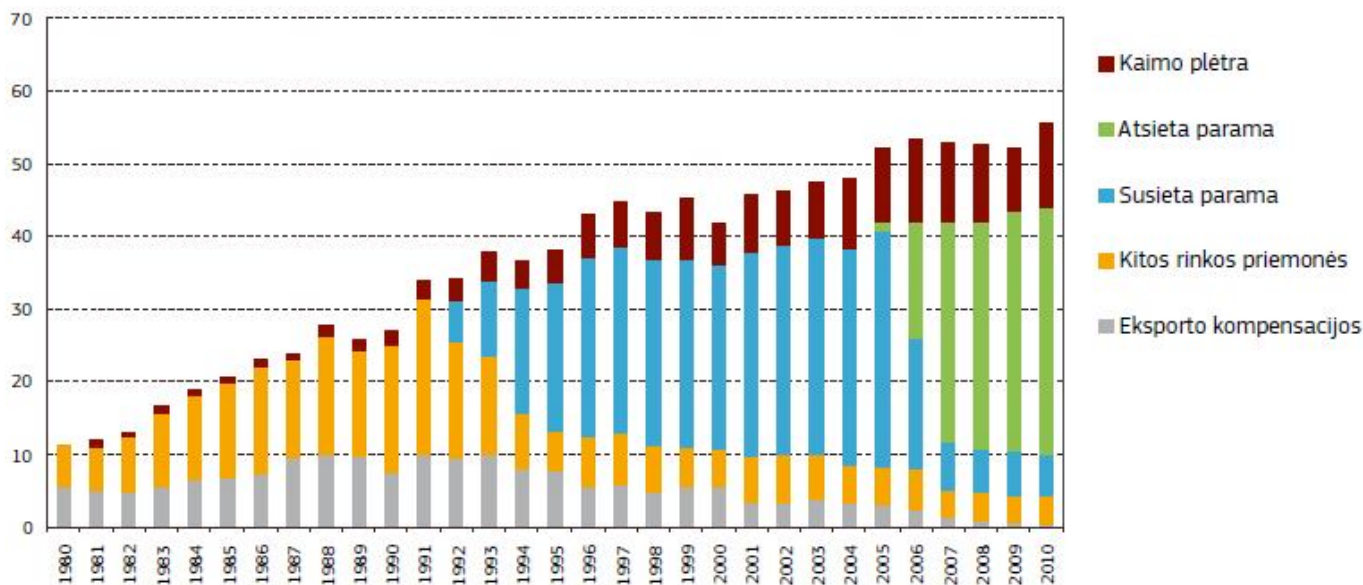
Remiantis šiais tikslais ir principais buvo parengtos pagrindinės BŽŪP gairės, kurios pristatytos 1958 m. Stresoje (Italija) vykusioje konferencijoje. Pagrindinis dėmesys buvo sutelktas į ūkininko ūkį, kuris turėjo būti ne tik išsaugotas, bet ir tapti našiu bei konkurencingu. To siekiant buvo užsibrėžta surasti pusiausvyrą tarp gamybos ir realizavimo apimčių, tuo pat metu atsižvelgiant ir į eksporto ir importo galimybes, nustatyti tamprų ryšį tarp žemės ūkio struktūrų tobulinimo politikos ir rinkos politikos ir pan. Nors Stresos konferencija pabrėžė struktūrinės plėtros ir kaimo plėtros svarbą, visgi ypatingas dėmesys ir didžiausia lėšų dalis buvo skirta bendrosios rinkos ir kainų politikos sukūrimui. Institucinių kainų sistema tapo pagrindiniu ES BŽŪP rinkų reguliavimo instrumentu.

Dėl garantuotų mažiausių kainų 8-ajame dešimtmetyje ūkininkai pradėjo gaminti daugiau maisto nei reikėjo. To rezultatas – brangūs ir politiškai gėdingi pertekliai. Siekiant priartinti gamybos apimtį prie rinkos paklausos, 9-ojo dešimtmečio pradžioje buvo imtasi priemonių. 1984 m. pradėta taikyti kvotas pieno produktams – pirmasis žingsnis siekiant sumažinti perteklių. 1987 m. pasiūlyta kvotas taikyti cukrui bei kitoms žemės ūkio produktų rūšims. Taip pat buvo siūloma taikyti vadinamąjį žemės atidėjimo principą, pagal kurį žemdirbiams kompensuojama už žemės ūkio tikslams nenaudojamą žemę¹¹. 1992 m., ėmusis esminės politikos pertvarkos, ES nusprendė pereiti nuo paramos rinkai prie paramos gamintojui.. Taigi viena iš pagrindinių bei svarbiausių priežasčių BŽŪP reformai - žemės ūkio ir maisto produktų perteklius. Kainų palaikymas buvo sumažintas ir pakeistas tiesioginėmis išmokomis ūkininkams. Taip pat buvo labiau skatinama ir kaimo plėtra, kuriant kaime darbo vietas, nesusijusias su agrarine veikla. Taip pat skatinamos investicijos į ūkių modernizavimą, kokybės gerinimą. Politika pristatė naujas priemones ūkių investicijoms, mokymui, geresniam apdorojimui ir rinkodarai remti.

¹⁰R. Griekienis, K. Maniokas, R. Martišauskas ir kt./sud. G. Vitkus. Europos Sąjunga: enciklopedinis žinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2008.

¹¹R. Griekienis, K. Maniokas, R. Martišauskas ir kt./sud. G. Vitkus. Europos Sąjunga: enciklopedinis žinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2008.

Būdamą integrąta bendroji politika, BŹŪP gauna finansavimą iš ES metinio biudŹeto. Tuo tarpu kitas politikos sritis, kaip antai sveikatos prieŹiūrą ir Źvietimą, daugiausiai finansuoja ES narių vyriausybės. Tik atsiradusi prieš 50 metų, BŹŪP buvo didŹiausias elementas labai maŹame ES biudŹete. Źiandien metinės išlaidos Źemės ūkio ir kaimo plėtrai bendrai siekia apie 55 mlrd. eurų arba 45 proc. Viso ES biudŹeto. AukŹiausią ribą BŹŪP išlaidos pasiekė 1984 m. (72 proc. ES biudŹeto) ir nuo to laiko nuolat maŹėja. (1 pav.)

1 pav. BŹŪP išlaidų kelias 1980 – 2010 m., mlrd. eurų¹²

BŹŪP reformą taip pat lėmė kasmet didėjančios biudŹeto išlaidos Źemės ūkiui. Didelė dalis Sąjungos biudŹeto išlaidų buvo skiriamos subsidijuoti vidaus kainų palaikymą ir Źemės ūkio produktų eksportą. Daug lėŹų reikalavo maisto produktų atsargų sandėliavimas. Reformas skatino ir neefektyvus vidaus paramos paskirstymas. Dėl rinkos reguliavimo priemonių didŹioji dalis lėŹų tekdavo stambiausiems ūkininkams, kurie ir be paramos buvo konkurencingesni už smulkiuosius.

Siekdama maŹinti perteklių, tuo pačiu nemaŹinant ūkininkų pajamų, Europos Komisija siūlė pereiti nuo dirbtinio produktų supirkimo kainų palaikymo prie tiesioginio nustatyto Źemdirbių pajamų lygio palaikymo Źemdirbių pajamų lygio palaikymo¹³.

10-ojo deŹimtmečio darbotvarkėje prioritetas buvo teikiamas maisto kokybei, maisto saugai ir gyvūnų gerovei. Taip pat tuo metu ūkininkai geriau suprato kitus įsipareigojimus, tokius kaip

¹² Europos komisija. Bendroji Źemės ūkio politika, 2012.

¹³ R. Griekienis, K. Maniokas, R. Martišauskas ir kt./sud. G. Vitkus. Europos Sąjunga: enciklopedinis Źinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2008.

aplinkos apsauga ir išmintingas bei tvarus gamtos išteklių naudojimas. Tvarios plėtros principas buvo priimtas 1992 m. Rio de Žaneire vykusio Žemės susitikimo metu. Nuo to laiko jis įtrauktas į visas ES politikos sritis, įskaitant žemės ūkį. Tai įpareigojo ūkininkus mums teikti viešąsias gėrybes, tokias kaip gerai prižiūrėtos kaimo vietovės, klestinti biologinė įvairovė, išmintingas gamtos išteklių naudojimas ir kultūrinių vietų bei objektų išsaugojimas. Ūkininkai negali įskaičiuoti šių viešųjų gėrybių tiekimo išlaidų į savo kainas. Siekdama atlyginti ūkininkams už šią visuomenei teikiamą paslaugą, ES jiems teikia pajamų rėmimą.

Nauja iniciatyva reformai tai 1997 m. paskelbta, o 1999 m. papildyta „Darbotvarkė 2000: už stipresnę ir platesnę Europą“. Be tęsiamų reformų yra siekiama naujų tikslų: žemės ūkio konkurencingumo vidaus ir išorės rinkose, maisto saugumo ir kokybės, aplinkosaugos, pakankamų ūkininkų pajamų, alternatyvių pajamų šaltinių kūrimas, stabilių ES biudžeto išlaidų. Yra akcentuojamas politikos decentralizavimas bei teisės aktų supaprastinimas, kad BŽŪP taptų aiškesnė ir suprantamesnė. Produktų rinkose intervencines priemones toliau keičia tiesioginės išmokos.

Oficialiai įtvirtinama nauja žemės ūkio plėtros kryptis – kaimo plėtra. Pasisakoma už alternatyvių veiklų kaime organizavimą, kultūrinio paveldo ir tradicijų saugojimą.

Tarybos reglamente Nr. 1257/1999 yra numatytos tokios paramos kaimo plėtrai priemonės:

- investicijos į žemės ūkio verslą;
- investicijos į žmogiškuosius išteklius, kurios apima paramą jauniems ūkininkams, ankstyvojo pasitraukimo paramą bei mokymus;
- parama už ūkininkavimą mažiau palankiose vietovėse ar vietovėse su aplinkosauginiais apribojimais;
- parama žemės ūkio aplinkosaugai;
- parama perdirbimui ir rinkodarai;
- miškininkystės rėmimas.

Nauju stimulu toliau reformuoti ES Bendrąją žemės ūkio politiką tapo Vidurio ir Rytų Europos valstybių stojimas į Europos Sąjungą. Dar 2003 m. Liuksemburgo Ministrų Tarybos susitikime buvo priimtas politinis sprendimas tęsti BŽŪP reformas. Toliau siekiama mažinti ES biudžeto išlaidas žemės ūkio politikai, todėl naujoms narėms buvo nustatyti pereinamieji laikotarpiai, kai joms dar nėra taikomos visos BŽŪP nuostatos, ypač tos kurios apima finansavimo apimtį. Toks sprendimas buvo priimtas dėl to, kad šalyse kandidatėse buvo gaminama daug perteklinės produkcijos, kuri neretai neatitiko ES reikalavimų. Be to, taikant standartinį BŽŪP pajamų palaikymo režimą, būtų

reikėję padvigubinti ES biudžeto lėšas žemės ūkiui remti. Taip pat nemažai finansinių lėšų turėjo pareikalauti naujųjų narių ūkių modernizavimas, kadangi jų gamybos technologijos atsiliko nuo ES senbuvių.

Įgyvendinant 2003 m. reformos nuostatas dėl biudžeto lėšų žemės ūkiui mažinimo, toliau yra siauriamos intervencinės priemonės: atsisakoma rugių intervencinio supirkimo, mažinamos kitų produktų intervencinės kainos. Sukurtas finansinės disciplinos mechanizmas, kuris užtikrina, kad nebūtų viršijamos rinkos reguliavimui numatytos išlaidos. Viršijimo atveju jos proporcingai mažinamos. Taip pat pradėta taikyti proporcinga išmokų mažinimo sistema, jei deklaruotas plotas viršija plotą, už kurį išmoka yra garantuojama. Siekiant sumažinti tiesioginių išmokų dydį dideliems ūkiams, 2003 m. reforma įvedė moduliacijos principą, t.y. tiesioginių išmokų mažinimas. Sutaupytoji lėšų dalis perkeliama kaimo plėtros politikai finansuoti. Nuo 2005 iki 2012 m. tiesioginės išmokos yra laipsniškai mažinamos: 3 proc. – 2005 m., 4 proc. – 2006 m., o nuo 2007 m. – po 5 proc. kasmet¹⁴. Šis principas nebus taikomas naujose narėse tol, kol šios nepasieks senbuvių lygio. Naujose narėse, 2004 m. joms įstojus į ES, išmokų dydis sudarė tik 25 proc. ES-15 lygio. Išmokų dydis kyla kasmet po 5 proc. iki 2013 m., kol pasieks 100 proc. ES lygio. Nacionalinės vyriausybės prie išmokų gali pridėti iki 30proc. išmokų iš nacionalinio biudžeto.

Visą BŽŪP reformos raidą galima būtų apibrėžti kaip sistemingą perėjimą nuo stipraus rinkos reguliavimo bei intervencinės rinkos paramos prie valstybės vaidmens reguliuojant rinkas mažėjimo, kompensacinių išmokų įvedimo bei kaimo plėtros skatinimo. Vis didesnis dėmesys yra skiriamas būtent kaimo plėtrai, kaip prioritetiniai žemės ūkio raidos kryptiniai. Siekiama ir toliau didinti ES finansavimą šiai sričiai nauju, 2007 – 2013 m., finansavimo laikotarpiu.

Šiandien BŽŪP ypač skatina ūkininkus tapti verslininkais, parduodant produktus tiesiogiai rinkoje ir reaguojant į rinkos pasiūlos ir paklausos ženklus. Jie gali laisvai spręsti, ką gaminti, remdamiesi savo pačių verslo planu ir tuo, ką, jų manymu, pirks vartotojai. Padedami BŽŪP, jie gali imtis naujos veiklos, kaip antai ūkio parduotuvių atidarymas, amatai ir kultūrinė veikla arba projektai, skirti kaimų ir jų infrastruktūros atnaujinimui bei darbo vietų kūrimui. Tai nebūtinai turi būti tiesiogiai susiję su ūkininkavimu.

BŽŪP padeda visoms 27 ES valstybėms narėms užsiimti ūkine veikla, pritaikyta prie jų klimatinės arba geografinės situacijos. Ūkininkavo sąlygos skiriasi: šiaurėje, netoli Arkties, auginimo laikotarpis yra trumpas, o pietuose, kur klimatas subtropinis, nepakanka vandens. Gali būti sunku

¹⁴ Kazėnas G. Europos Sąjungos bendrosios žemės ūkio politikos reforma. // Viešoji politika ir administravimas.2005, Nr. 14. P.86.

užsidirbti pragyvenimui sausuose, tolimuose arba kalnuotuose regionuose. BŽŪP turi prisitaikyti ne tik prie besikeičiančių visuomenės poreikių, bet ir prie besikeičiančio kaimo gyvenimo, kad klestėtų visų rūšių žemės ūkis, taip pat vietovėse su gamtinėmis kliūtimis.

1.2. Bendrosios žemės ūkio politikos administravimas.

Formuojant ir įgyvendinant ES bendrąją žemės ūkio politiką, didžiausią įtaką turi Europos Komisija. Ji yra pagrindinė vykdomosios valdžios institucija, kurią sudaro dvidešimt septyni ES valstybių deleguoti nepriklausomi tarnautojai, vadinamieji komisarai. Europos Komisija turi išimtinę teisės aktų iniciatyvos teisę: Ministrų Taryba negali formaliai svarstyti jokie pasiūlymo, kuris nėra pateiktas Komisijos¹⁵. Ji yra ta institucija, kuriai tenka iniciatyvos teisė visai BŽŪP kryptčiai, pobūdžiui bei jos reformoms. Galima teigti, kad pagrindinį vaidmenį formuojant žemės ūkio politiką Komisijoje turi komisarai, atsakingas už žemės ūkį. Istorija parodė, kad būtent žemės ūkio komisarai buvo politikos reformų iniciatoriai. Europos Komisijos tarnybos yra organizuotos į 23 generalinius direktoratus, šie – į direktoratus, o pastarieji – į skyrius. Žemės ūkio generalinis direktoratas yra vienas didžiausių Komisijoje. Tokia padėtis susiklostė todėl, kad žemės ūkis buvo ta veiklos sritis, kurioje visos valstybės narės savo noru sutiko perleisti daugiausiai, palyginti su kitomis veiklos sritimis, politikos formavimo bei administravimo funkcijų ES institucijoms¹⁶. Be to jam tenka teisė tvarkyti beveik pusę ES biudžeto. Šis direktoratas, pasikonsultavęs su nacionaliniais ekspertais iš patarėjų bei konsultacinių komitetų, parengia ES teisės aktus (reglamentus, direktyvas, sprendimus). Toks konsultavimasis yra svarbus Komisijai, kuri gali spręsti, ar sprendimui pritaris narių vyriausybės, ar jį priims Taryba. Komisija sprendžia visų narių balsų dauguma¹⁷.

Sprendimą priėmusi Komisija, perduoda jį Ministrų Tarybai tvirtinti. Tarybos patvirtinti teisės aktai tampa privalomi visoms valstybėms narėms. Europos Komisija kartu su Žemės ūkio generaliniu direktoratu prižiūri, kaip yra įgyvendinami žemės ūkio politikos sprendimai.

Svarbiausias vaidmuo įgyvendinant BŽŪP nacionaliniu lygiu tenka nacionalinėms žemės ūkio ministerijoms bei kitoms valstybių narių institucijoms. Kol Komisija yra iš esmės nepriklausoma institucija, Ministrų Tarybą sudaro šalių narių atstovai. Ministrų Taryba yra ta institucija, kurioje

¹⁵ M. Tracy. Maisto pramonė ir žemės ūkis rinkos ekonomikos sąlygomis. Žemės ūkio politika Europos Sąjungoje. Vilnius: Diemedžio leidykla, 1998. P.299.

¹⁶ Paulikas V. Europos Sąjungos bendroji žemės ūkio politika ir administravimas. – Vilnius: LTU, 2002. P.101.

¹⁷ Europos Sąjunga: steigimo dokumentai ir sutartis dėl Konstitucijos Europai. – Vilnius: Eugrimas, 2005. P.145.

tarpyvyriausybiniais susitarimais yra derinami skirtingi valstybių narių interesai. Iš principo yra tik viena Taryba. Žemės ūkio taryba turi tokius pačius įgaliojimus kaip ir Užsienio reikalų taryba arba bet kuri kita taryba¹⁸. Į Žemės ūkio tarybą susirenka valstybių narių žemės ūkio ministrai. Žemės ūkio ministrų taryba, sudaryta iš 27 šalių narių atstovų, t.y. valstybių narių žemės ūkio ministrų, yra antrinės teisės aktų priėmimo institucija. Ji priima Komisijos inicijuotą teisės aktą bei nurodo šiai parengti jo įgyvendinimo priemones.

Specialiajam Žemės ūkio komitetui, sudarytam iš valstybių narių žemės ūkio ministerijų pareigūnų, tenka atsakomybė ruošiant Tarybos sesijas. Sprendimai Taryboje yra priimami kvalifikuotos daugumos principu, tačiau kiekviena narė gali pasinaudoti veto teise, jei sprendimas liečia svarbius jos nacionalinius interesus. Iš valstybių narių atstovų bei Komisijos atstovo yra sudaromi įgyvendinimo priežiūros komitetai, kitaip dar vadinami „komitologijos“ komitetais, kurie prižiūri, kaip Komisija įgyvendina Ministrų Tarybos priimtus teisės aktus, bei gina valstybių narių interesus. Šie komitetai yra sudaromi pagal žemės ūkio produkcijos rūšis ir pagal atstovavimo interesus.

Nors Europos Parlamentas palaiapsniui gauna vis didesnes teises priimant sprendimus, jo galios žemės ūkio politikos srityje lieka gana ribotos. Parlamente yra sudaromas Žemės ūkio ir kaimo plėtros komitetas, kuris formuoja Parlamento nuomonę vienu ar kitu žemės ūkio politikos klausimu. Be to Parlamente gali būti viešinami vartotojų bei visos visuomenės interesai tam tikrais žemės ūkio politikos aspektais, tačiau jo funkcijos teisėkūros srityje yra gana menkos.

Parlamentas gali tik išdėstyti Tarybai savo nuomonę dėl Komisijos pasiūlymų¹⁹. Tačiau Taryba, išklausiusi Parlamento nuomonę, gali ją ignoruoti.

Didesnė Europos Parlamento įtaka Bendrosios žemės ūkio politikos formavimui gali pasireikšti svarstant ir tvirtinant ES biudžetą. Tačiau turint mintyje, jog išlaidos žemės ūkiui yra privalomojo pobūdžio, Parlamentas gali nepritarti tik visam ES biudžetui, o ne atskirai jo daliai, liečiančiai žemės ūkį. Parlamento Biudžeto komitetas gali reikšti savo nuomonę svarstant žemės ūkio politikos finansavimo reikalus.

Europos Teisingumo Teismas yra atsakingas už Europos Sąjungos teisės aktų interpretavimą ir vykdymą. Be to, jis nagrinėja nemažą skaičių bylų, liečiančių BŽŪP. Didelį bylų skaičių galima paaiškinti tuo, kad Bendroji žemės ūkio politika yra labiausiai integruota į visą ES

¹⁸ M. Tracy. Maisto pramonė ir žemės ūkis rinkos ekonomikos sąlygomis. Žemės ūkio politika Europos Sąjungoje. Vilnius: Diemedžio leidykla, 1998. P.302.

¹⁹M. Tracy. Maisto pramonė ir žemės ūkis rinkos ekonomikos sąlygomis. Žemės ūkio politika Europos Sąjungoje. Vilnius: Diemedžio leidykla, 1998. P.301.

politiką ir teisę. Dažnai Europos Teisingumo Teismo sprendimai BŽŪP srityje tampa bendrais ES teisės principais.

1.3. Bendrosios žemės ūkio politikos finansavimas.

Bendrosios žemės ūkio politikos finansinė našta ES biudžetui yra vienas pagrindinių diskusijų objektų. ES biudžetas – bendros ES institucijų ir valstybių lėšos, iš kurių finansuojama ES veikla²⁰. Tai Europos Komisijos pasiūlytas bei Parlamento ir Ministrų Tarybos suderėtas dokumentas, kuriuo kiekvieniems finansiniams metams numatomos ir leidžiamos visos įplaukos ir išlaidos, laikomos būtinomis Europos bendrijai ir Europos atominės energijos bendrijai. ES biudžetas sudaromas ir vykdomas laikantis vieningumo, biudžeto tikslumo, metinio periodiškumo, subalansuotumo, apskaitos vieneto, universalumo, konkretumo, gero finansų valdymo ir skaidrumo principų.

Bendroji žemės ūkio politika apima eilę priemonių, įskaitant kaimo plėtros priemones. Siekiant įgyvendinti bendrosios žemės ūkio politikos tikslus, yra svarbu užtikrinti šių priemonių finansavimą. Kadangi šioms priemonėms būdingi tam tikri bendri elementai, bet kartu ir tam tikri skirtingi aspektai, jos turėtų būti finansuojamos bendrai pagal vieną reguliavimo sistemą, pagal kurią prireikus būtų galima finansuoti skirtingai. Siekiant atsižvelgti į šiuos skirtumus, turėtų būti įsteigti du Europos žemės ūkio fondai: Europos žemės ūkio garantijų fondas (toliau – EŽŪGF), skirtas finansuoti rinkos ir kitas priemones, ir Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai (toliau – EŽŪFKP), skirtas finansuoti kaimo plėtros programas²¹.

EŽŪGF lėšos skiriamos, taikant valstybių narių ir Bendrijos pasidalijamąjį valdymą:

- grąžinamosioms išmokoms už žemės ūkio produktų eksportą į trečiąsias šalis;
- intervencinėms priemonėms, skirtoms žemės ūkio rinkai reguliuoti;
- pagal bendrąją žemės ūkio politiką numatytoms tiesioginėms išmokoms ūkininkams;
- tam tikroms informacijos apie žemės ūkio produktus Bendrijos vidaus rinkoje ir trečiojoje šalyje teikimo bei tų produktų pirkimo skatinimo priemonėms;

- išlaidoms, susijusioms su cukraus pramonės restruktūrizavimo priemonėmis, numatytomis Tarybos reglamente (EB) Nr.320/2006

- vaisių vartojimo mokyklose skatinimo programoms.

EŽŪGF centralizuotai finansuoja:

²⁰R. Griekienis, K. Maniokas, R. Martišauskas ir kt./sud. G. Vitkus. Europos Sąjunga: enciklopedinis žinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2008.

²¹Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1290/2005 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo, 2005 m. birželio 21 d.

- Bendrijos finansinę paramą konkrečioms veterinarinėms priemonėms, veterinarinio patikrinimo priemonėms, maisto produktų ir pašarų tikrinimo priemonėms, gyvulių ligų likvidavimo ir priežiūros programoms bei fitosanitarijos priemonėms;

- žemės ūkio produktų pirkimo skatinimą, vykdomą tiesiogiai Komisijos arba per tarptautines organizacijas;

- pagal Bendrijos teisės aktus patvirtintas priemones, skirtas žemės ūkio genetinių išteklių išsaugojimui, apibūdinimui, rinkimui ir naudojimui užtikrinti;

- žemės ūkio apskaitos informacinių sistemų sukūrimą ir išlaikymą;

- žemės ūkio tyrimų sistemas;

- su žuvininkystės rinka susijusias išlaidas.

Garantijų skyriaus, tikslas buvo išlaidų, susidarančių taikant rinkos ir kainų politiką, finansavimas. Joms būdingas neprognozuojamumas (kadangi jų dydis priklauso nuo įvairių veiksnių: klimato ir sveikatos apsaugos pokyčių, paklausos raidos, tarptautinių kainų ir kt.), tai reiškia, kad per atitinkamus finansinius metus jos pritaikomos, siekiant suderinti numatytus asignavimus su faktiniais poreikiais, sudarant taisomuosius ar papildomus biudžetus. Garantijų skyrius įtrauktas į Bendrijos biudžeto privalomųjų išlaidų, numatytų tiesiogiai Sutartyje ar ja remiantis priimtuose teisės aktuose, sąrašą. Taryba, pirmoji dėl Bendrijos biudžeto sprendžianti institucija, iki šiol taria paskutinį žodį tvirtinant metinį biudžetą. Paprastai EŽŪOGF Garantijų skyrius finansuodavo visas rinkos intervencijos priemones.

Orientavimo skyrius prisidėjo finansuojant struktūrinės politikos ir kaimo vietovių plėtros veiksmus. Visos šios išlaidos buvo klasifikuojamos kaip neprivalomosios. Europos Parlamentas iki šiol turi sprendimo teisę dėl jų, atsižvelgdamas į didžiausias augimo ribas, kurias remdamasi ekonominiais rodikliais apskaičiuoja Europos Komisija. Priešingai nei EŽŪOGF Garantijų skyriaus, EŽŪOGF Orientavimo skyriaus veikla grindžiama bendro finansavimo principu.

2007 m. sausio 1 d. Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (EŽŪOGF) pertvarkytas į Europos žemės ūkio garantijų fondą (EŽŪGF) ir Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai (EŽŪFKP).

Naujausia daugiamečių finansinė programa (2007–2013 m.) priimta 2006 m. Joje randame kategoriją „Gamtos išteklių apsauga ir valdymas“, kuri apima žemės ūkio ir kaimo biudžetą, aplinkos ir žuvininkystės sritis. Žemės ūkio rinkų reguliavimas ir tiesioginiai mokėjimai sudaro 33,9 proc. visų numatytų įsipareigojimų arba 293 mlrd. EUR 27 valstybių ES.

Numatytas 2013 m. žemės ūkio ir kaimo biudžetas yra 49,8 mlrd. EUR, atitinkančių 39,3 proc. visos sumos, ir yra mažesnis už BŽŪP skirtą finansinės perspektyvos pradžioje nurodytą procentą (44,5 proc. 2007 m.).²² Iš tikrųjų BŽŪP biudžetas yra labai ribotas dėl biudžeto drausmės ir bet kokios reformos turi būti finansuojamas remiantis praktiškai nekintančia Finansine programa.

Biudžetas yra sudaromas pagal veiklas, taip padidinant biudžeto valdymo skaidrumą, atsižvelgiant į gero finansų valdymo, ir ypač našumo bei efektyvumo tikslus.

Biudžetas yra finansuojamas iš nuosavų išteklių ir kitų įplaukų. Nuosavus išteklius galima apibūdinti kaip įplaukas, kurios automatiškai kaupiamos ES, siekiant finansuoti jos biudžetą, ir dėl kurių nereikia jokio paskesnio nacionalinių valdžios institucijų sprendimo.

1.4. Bendrosios žemės ūkio politikos pagrindinės projektinės nuostatos 2014 – 2020 programavimo metams.

Tobulinant BŽŪP, buvo atsižvelgiama į išorinės ir vidinės aplinkos pokyčius, tačiau ne visada politiniai sprendimai buvo suderinti, todėl BŽŪP struktūra darėsi sudėtinga, mažėjo kai kurių priemonių efektyvumas, vis sunkiau buvo reaguoti į naujus iššūkius.

J.-C. Bureau ir L.-P. Mahé akcentuoja, kad seni BŽŪP tikslai neatitinka ES poreikių, ir siūlo naujus, atitinkančius XXI a. iššūkius²³:

- gerinti žemės ūkio ir maisto tiekimo grandinių ekonominį valdymą, stiprinti konkurencingumą;
- užtikrinti apsaugą nuo ekstremalių rinkos ir gamtos sąlygų, staigaus kainų kritimo bei tobulinti schemas, siekiant mažinti ilgalaikį pajamų svyravimą;
- užtikrinti reikiamą maisto atsargų kiekį, prisidėti prie apsirūpinimo maistu;
- užtikrinti, kad maisto produktai pasiektų vartotojus konkurencingomis kainomis;
- patenkinti saugaus ir aukštos kokybės maisto paklausą;
- apsaugoti kaimo vietovių gamtos išteklius, kontroliuoti taršą, atkreipiant dėmesį į jautrias ir aukštos gamtinės vertės teritorijas kaimo vietovėse, kuriose svarbu išsaugoti biologinę įvairovę ir ekosistemas;

²² BŽŪP finansavimas: teisinis pagrindas http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/agriculture/article_7213_lt.htm

²³ CAP reform beyond 2013: An idea for a longer http://www.notre-europe.eu/media/Etude64-CAP-Propositions-EN_01.pdf

- remti ūkininkavimą vietovėse su natūraliomis kliūtimis;
- užtikrinti, kad finansavimas, skirtas žemės ūkio ir kaimo programoms, būtų panaudotas veiksmingai, o BŽŪP atitiktų ES prioritetus ir būtų suderinta su kitomis ES politikos sritimis;
- suderinti paramos skirstymo efektyvumą, užtikrinant lygybę tarp individų, sanglaudą tarp regionų ir ES šalių;
- reikalauti, kad maisto gamybos būdai ir procesai atitiktų Europos vertybes ir etikos normas;
- užtikrinti gyvenimo kokybę kaimo vietovėse ir išplėsti kaimo gyventojų galimybes užsidirbti;
- užtikrinti, kad neturtingiausiems ir skurstantiems gyventojams būtų garantuotas įperkamas maistas;
- išsaugoti europietiško maisto paveldą;
- išsaugoti ES šalių kaimo paveldą.

Autoriai siūlo formuoti naują BŽŪP modelį atsižvelgiant į politinius susitarimus, kurie būtų priimtini daugumai ES šalių. J.-C.Bureau ir L.-P. Mahé autorių nuomone, BŽŪP modelis turėtų būti priimtinas ir tarptautiniams partneriams, o taikomos priemonės turėtų padėti:

- Įveikti problemas, kurių nereguliuoja rinka (neigiami išoriniai padariniai ir rizika), ir įgyvendinti priemones, kurios išlaikys ar padidins ES žemės ūkio sektoriaus konkurencingumą.
- Panaikinti arba sumažinti politikos priemonių prieštaravimus, tokius kaip intensyvaus ūkininkavimo rėmimas ir mokesčiai už taršą arba didelės išmokos už ariamąją žemę, bet mažos už aplinkosaugos priemones.
- Taikyti tikslines priemones, skirtas problemoms, kurių neišsprendžia rinka arba kurios yra susijusios su socialinių tikslų įgyvendinimu, suvokiant, kad jos neatsiejamos nuo kitų problemų: kartais vienu metu pasiekiami dviejų tikslų (aplinkosaugos ir ekstensyvaus ūkininkavimo), o kartais vieno tikslų įgyvendinimas prieštarauja kitiems.
- Išsaugoti aplinką. Žemės ūkis glaudžiai susijęs su kaimo vietovių kraštovaizdžiu ir gamtiniais ištekliais. Visuomenė taip pat vertina atviras erdves – ūkininkavimo suformuotus kraštovaizdžius, apgyvendintas vietas.
- Užtikrinti paramą ūkininkams tik tuo atveju, kai rinka nesugeba atlyginti už viešąsias paslaugas.

- Vykdyti politiką globaliai, užtikrinant lygybę kaip socialinio tikslo įgyvendinimą. Sektorinis požiūris, nedidinant bendros gerovės, yra nepriimtinas.

- Laikytis principų „teršėjas moka“ ir „tiekėjas gauna“. Pripažinti, kad formuojant politiką turi būti įvertintos administravimo ir transakcijų išlaidos.

- Atkreipti dėmesį į institucijas, kurios siekia sukurti „kalinio dilemą“ arba elgiasi oportunistiškai, o tai lemia neefektyvius sprendimus dėl viešųjų gėrybių.

Minėti siūlymai atskleidžia pagrindines dabartinės BŽŪP problemas. J.-C. Bureau ir L.-P. Mahé siūlo BŽŪP reformos kryptis, jų vizija panaši į daugelio tyrėjų siūlymą pereiti nuo I prie II ramsčio. Pagrindinis BŽŪP tikslas, jų nuomone, turėtų būti konkurencingo žemės ūkio sektoriaus, kuris sugebėtų aprūpinti ES gyventojus gana pigiu maistu ir išlikti ekonomiškai gyvybingas, skatinimas. Kitos svarbios kryptys – aplinkosauga ir kaimo plėtra.

Autorių nuomone, jų siūlomi pakeitimai padėtų veiksmingiau ir sąžiningiau skirstyti paramą, skatinti ūkininkus, kurių pajamos priklauso nuo rinkos ir ūkių veiklos efektyvumo.

Žemės ūkis negali būti vienintelė kaimo plėtros kryptis. Kaimo plėtra siejama su bendruomenių, kurios gamina prekes ir teikia paslaugas bei palaiko priimtina socialinio gyvenimo lygį, išsaugojimu. Problemų gali atsirasti retai apgyvendintose teritorijose, kuriose paslaugos sunkiai pasiekiamos ir ryški priklausomybė nuo žemės ūkio veiklos. Pagrindiniai ekonominiai sektoriai, palaikantys gyvybingas kaimo bendruomenes, yra žemės ūkis, miškininkystė ir pan.

J.-M. Boussard *et al.* (2010) išryškina dabartinės BŽŪP pranašumus ir trūkumus bei pateikia siūlymus dėl reformos krypties. Autorių manymu, naujas BŽŪP modelis turėtų padėti įgyvendinti aiškesnius tikslus (Boussard *et al.*, 2010):

- užtikrinti saugų ir sveiką maistą visiems ES gyventojams, eliminuojant dempingą, ir prisidėti prie apsirūpinimo maistu problemos sprendimo visame pasaulyje;

- užtikrinti pajamas ūkininkams ir prieinamas kainas vartotojams;

- remti užimtumą žemės ūkyje ir saugoti kaimo vietovių aplinką, skatinti žemės ūkio ir maisto produktų kokybės gerinimą bei jų įvairovę, suderinti paklausos ir pasiūlos atitiktį bei riboti biudžeto išlaidas;

- skatinti tarptautinį bendradarbiavimą, remiant ekonomiškai silpnesnių šalių poreikį apsaugoti vietinę maisto gamybą, mažinti žemės ūkio produkcijos kainų svyravimus.

Įgyvendinant minėtus tikslus, siūloma peržiūrėti PPO reikalavimus ir pagerinti prekybos reguliavimą ir ūkininkų prisitaikymą prie rinkos poreikių. Parama turi būti teikiama, atsižvelgiant į žemės ūkio ir aplinkosaugos gerą patirtį.

Siekiant užkirsti kelią kainų svyravimui ir palaikyti tam tikrą gamybos lygį, BŽŪP po 2013 m., tyrėjų nuomone, turėtų likti tokios priemonės, kaip privatus saugojimas, produkcijos apimties ir kainų reguliavimo mechanizmai. Daug dėmesio skiriama eksportuojamos žemės ūkio produkcijos kainų dempingui, kuris daro neigiamą poveikį kitų šalių žemės ūkiui, ir netinkamai naudojamoms mokesčių mokėtojų lėšoms ūkininkams remti. J.-M. Boussard *et al.* (2010) siūlo palikti tam tikras išimtis kai kuriems produktams, norint išvengti neigiamų ilgalaikės orientacijos į eksportą padarinių. Siūloma atsisakyti struktūrinio prisitaikymo programų, kurios skatina priklausomybę nuo gaunamos paramos ir pakelia žemės kainą, todėl jas tikslinga pakeisti į sąžiningas ir lankstesnes paramos priemones.

Autorių nuomone, ateityje BŽŪP turi stiprinti draudimo mechanizmus. Tačiau tai nėra visų žemės ūkio problemų sprendimas, kuris galėtų pakeisti net valstybės paramą. Už kai kuriuos produktus galėtų būti mokamos klimato kaitos padarinių ir sveikatos draudimo išmokos.

J.-M. Boussard *et al.* (2010) taip pat pateikia savo požiūrį į biudžeto formavimą: siūloma suteikti daugiau lankstumo valdant BŽŪP biudžetą (ypač akcentuojami poreikių skirtumai ir poreikis reaguoti į krizes), peržiūrėti Europos konkurencijos įstatymą (angl. *European Competition Law*), o Europos Komisijai – pripažinti, kad atskiros ES žemės ūkio rinkos yra unikalios. Rinkos organizavimas turi padėti sutvarkyti įvairių žemės ūkio sektorių ekonomiką.

II. LIETUVOS KAIMO RAIDOS 2004 – 2012 M. STRUKTŪRINIAI POKYČIAI IR JŲ VERTINIMAS

2.1. Žemės ūkio sektoriaus bei kaimo raidos Lietuvoje charakteristika

2.1.1. Žemės ūkio sektoriaus vaidmuo šalies ūkyje

Žemės ūkis yra viena svarbiausių šalies ūkio strateginių sričių. Per 20 Lietuvos nepriklausomybės metų buvo siekiama šalies žemės ūkį modernizuoti, pertvarkyti jį į sektorių, taikantį intensyvias ir našias technologijas bei pajėgų konkuruoti bendrojoje ES rinkoje. Lietuvai tapus ES nare, kai šalies žemdirbiai gali be apribojimų prekiauti ES bendrojoje rinkoje ir pasinaudoti BŽŪP finansinės paramos instrumentais, žemės ūkio makroekonominiai rodikliai palengva gerėjo: didėjo Lietuvos žemės ūkyje pagaminamos bendrosios produkcijos kiekis ir pridėtinė vertė, kuri didėjo ne tik dėl gamybos apimčių augimo, bet ir dėl paramos žemdirbiams. Statistikos departamento duomenimis 2011 metais, palyginti su 2005-aisiais, bendrosios žemės ūkio produkcijos apimtys padidėjo nuo 5117,3 iki 8155,0 mln. Lt. Žemės ūkyje ir miškininkystėje sukurta pridėtinė vertė, tenkanti vienam sąlyginiam darbuotojui (1 SD), padidėjo nuo 15,4 tūkst. Lt 2005-aisiais iki 23,5 tūkst. Lt 2010-aisiais metais. Didėjo ir žemės ūkio bei maisto produktų eksportas, kaip svarbiausias žemės ūkio konkurencinį pranašumą nusakantis rodiklis, ir jo dalis viso šalies prekių eksporto struktūroje. 2011 metais, palyginti su 2005-aisiais, eksportuotų žemės ūkio ir maisto produktų vertė padidėjo nuo 4209 iki 11530 mln. Lt, o eksporto dalis viso šalies prekių eksporto struktūroje – nuo 12,8 iki 16,5 proc. Modernizuojant žemės ūkį, mažėjo užimtųjų skaičius, augo darbo našumas, taip pat ir žemdirbių pajamos.²⁴

2011 m. žemės ūkio produkcijos buvo pagaminta už 7,86 mlrd. Lt., o žemės ūkio ir maisto produktų buvo eksportuota už 11,56 mlrd. Lt., tai sudarė nemažą dalį viso eksporto. Žemės ūkio sektoriuje, skatinant kooperaciją reikia orientuotis jau į pagamintų gaminių eksportą. Žemės ūkio produkcijos perdirbimas vietoje sukuria didesnę pridėtinąją vertę, kuri ir išsaugo esamas darbo vietas ir stiprina šalies ekonomiką. Viena iš prioritetinių žemės ūkio veiklos šakų yra gyvulininkystė. Gyvulininkystė sukuria daugiausiai darbo vietų, o dėl padidėjusio užimtumo mažėja emigracija ir bedarbystė. Lietuvoje tradiciškai svarbiausią vaidmenį vaidina pieninė-mėsinė galvijininkystė ir

²⁴ Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros strateginiai tikslai ir politikos kryptys (projektas); <http://www.zum.lt/index.php?140803426>

kiaulininkystė. Dėl nenuoseklaus selekcinio darbo labai sutrumpėjo karvių amžius, pablogėjo reprodukcinės savybės, išaugo karvių išauginimo kaštai, nuolat brangstantis kuras, energetika, pašarų priedai ir kt. didina išlaidas pieno gamybai. Dėl to didėja pieno savikaina, o pieno perdirbėjų ir prekybos įmonių noras turėti didesnius pelnus mažina perkamo pieno kainas.²⁵

Vienas pagrindinių rodiklių, vaizduojančių žemės ūkio padėtį šalies ūkyje – tai BVP. 2012 m. antrąjį ketvirtį (žr. 6 priedą) šalies BVP sudarė 28640,037 mln. Lt., o BVP iš žemės ūkio veiklos buvo 776,751 mln. Lt. Tai reiškia, kad BVP gautas iš žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės veiklos sudarė tik 3% viso šalies BVP. Šis rodiklis keitėsi nedaug. Jo pokyčiai pateikti 7 priede. 2009 m. Antrąjį ketvirtį žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė sudarė 2,763% BVP, trečiąjį ketvirtį pakilo iki 5,460%, tačiau ateinančiais metais vėl leidosi. Didžiausia BVP reikšmė buvo užfiksuota 2011 m., kai žemės ūkio sektoriaus reikšmė visam BVP sudarė 6,235%.

Žemiau pavaizduotoje lentelėje matome šalies ir kaimo gyventojų skaičiaus pokyčius nuo 2004 iki 2012 m. Bendrai gyventojų skaičius šalyje nuo 2004 m. sumažėjo 438, 2 tūkst.(13%), kaime – 149,5 tūkst. (13%). Matome, kad gyventojų skaičius visoje šalyje ir kaime mažėjo tolygiai. Gyventojų skaičius kaime tiek 2004 m. tiek 2012 m. sudarė 33% - apie trečdalį visų gyventojų skaičiaus.

1 lentelė. Gyventojų skaičius šalyje ir kaime (tūkst.)

Gyventojų skaičius mieste ir kaime	Gyventojų skaičius kaime	Metai
3.445,9	1.148,5	2004
3.425,3	1.143,9	2005
3.403,3	1.134,5	2006
3.384,9	1.124,7	2007
3.366,4	1.115,6	2008
3.349,9	1.109,4	2009
3.329,0	1.099,5	2010
3.052,6	1.015,5	2011
3.007,7	999,0	2012

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

Dar vienas labai svarbus rodiklis – tai žemės ūkio produktų eksportas. Deja, Lietuvos Statistikos departamentas išsamių žemės ūkio eksporto duomenų kol kas nepateikė. Išankstiniais

²⁵ V.Jukna. Nevykusių sprendimų pasekmės žemės ūkiui

duomenimis, 2011 m. (iki birželio mėn.) žemės ūkio ir maisto produktų eksportas sudarė 17,8% viso šalies eksporto ir, palyginus su 2010 m. padidėjo 1,5%.

2.1.2. Pagrindinių sektoriaus ekonominių rodiklių analizė

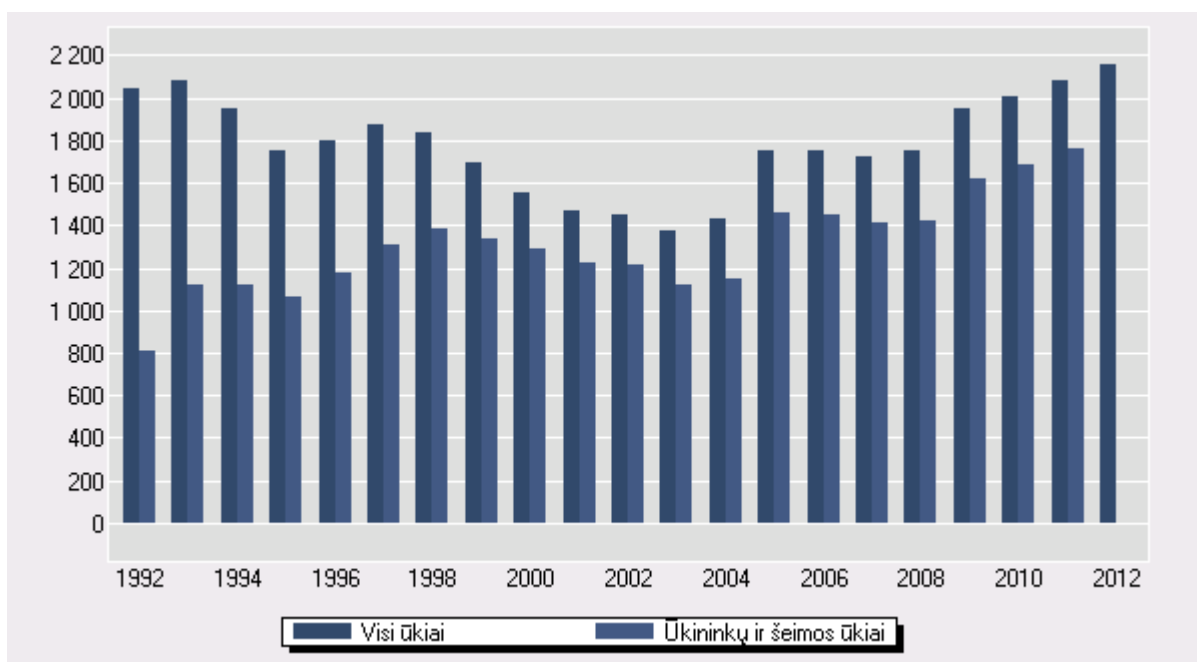
Lietuvos Respublikos Žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatyme žemės ūkio veikla apibrėžiama kaip *žemės ūkio produktų gamyba, paslaugų žemės ūkiui teikimas ir (arba) geros agrarinės ir aplinkosauginės žemės būklės palaikymas*. Kaimo plėtra – *kaip kaimo vietovių gyventojų gyvenimo ir darbo sąlygų kokybės gerinimas, kaimo vietovių ekonominės ir socialinės struktūros tobulinimas, bendruomeninių ryšių stiprinimas siekiant užtikrinti ekonominę ir socialinę sanglaudą, saugoti ir kurti darbo vietas, skatinti alternatyviąją veiklą kaime, saugoti ir puoselėti etninę kultūrą, kraštovaizdį ir gamtinę aplinką*.²⁶ Pagal ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (EVRK 2 red.) žemės ūkio veiklas apima dvi pagrindinės veiklos sritys – tai augalininkystė ir gyvulininkystė.²⁷

Aštuntame darbo priede (žr. 8 priedą) pavaizduota Bendrosios žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriaus produkcijos pokytis mln. litų to meto kainomis nuo 2004 iki 2011 m. 2011 m. bendrosios žemės ūkio produkcijos žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriuje buvo sukurta už 8 155 mln. Lt. Palyginus su 2004 m. Bendrosios žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriaus produkcija išaugo 3602,7 mln. Lt, t.y. – 44%. Nuo 2010 m. iki 2011 m. Bendroji žemės ūkio produkcija išaugo 1766, 8 mln. Lt., t.y. - užfiksuotas 22% metinis augimas.

Dar vienas svarbus rodiklis – grūdais apsėtas pasėlių plotas – šio rodiklio pokytis pavaizduotas žemiau esančiame pirmame paveiksle Nuo 2004 iki 2012 m. grūdais apsėtas pasėlių plotas išsaugo 726,2 ha., t.y. – 34%. Nuo 2005 iki 2008 m. grūdais apsėtas pasėlių plotas išliko tolygus (apie 1700 ha), o sparčiau augti pradėjo nuo 2009 m., 2012 m. pasiekė 2156, 7 ha plotą. Kaip matome, per paskutinius metus pasėliais apsėtas plotas padidėjo nuo 2156,7 ha iki 2079,4 ha, t.y. – užfiksuotas 4% metinis augimas.

²⁶ Lietuvos Respublikos Žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymas (Isigaliojo nuo 2008.12.31)// http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=6179&p_d=81251&p_k=1

²⁷ Statistikos departamentas. Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius EVRK 2 red. Vilnius, 2008 m.// http://www.stat.gov.lt/uploads/klasifik/EVRK/EVRK2red_klasif_leidinys.pdf

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

2 pav. Pasėliais apsėtas plotas, tūkst. hektarų

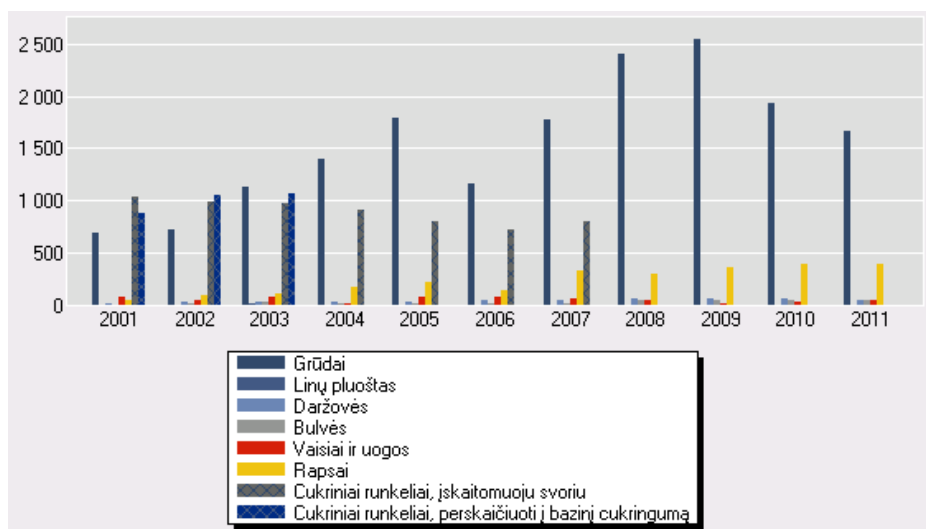
Žemiau esančiame paveiksle (žr. 3 pav.) pavaizduoti augalininkystės produktų supirkimo rodikliai. Kaip matome, grūdų supirkimo rodiklių pokytis nuo 2004 m. svyravo. Nuo 2004 m. iki 2011 m. šis rodiklis paaugo nuo 1403,4 tūkst. tonų iki 1660,8 tūkst. tonų – t.y. 15%, tačiau 2008 ir 2009 m. šis rodiklis buvo paaugęs iki daugiau nei 2400 tūkst. tonų, tačiau 2010 ir 2011 m. vėl mažėjo.

Daržovių supirkimo rodiklis nuo 2004 iki 2011 m. išaugo 13,8 tūkst. tonų (29%). Tačiau lyginant 2010 ir 2011 m. šis rodiklis sumažėjo. 2010 m. daržovių supirkimo rodiklis buvo 55,6 tūkst. tonų.

Lyginant su 2004 m. dvigubai išaugo bulvių supirkimo rodiklis: nuo 21, 2 tūkst. tonų 2004 m. jis išaugo iki 45,8 tūkst. tonų 2011 m. Didžiausias, 54,5 tūkst. tonų rodiklis buvo užfiksuotas 2010 m.

Ženkliai išaugo ir vaisių bei uogų supirkimo rodiklis (nuo 14 tūkst. tonų 2004 m. iki 40,7 tūkst. tonų 2011 m. – t.y. išaugo 34%. 2006 m. šis rodiklis buvo pakilęs net iki 2006 tūkst. tonų.

Ženkliai išaugo rapsų supirkimo rodiklis: nuo 172,6 tūkst. tonų 2004 m. iki 395,3 tūkst. tonų 2011 m. (išaugo 43%).

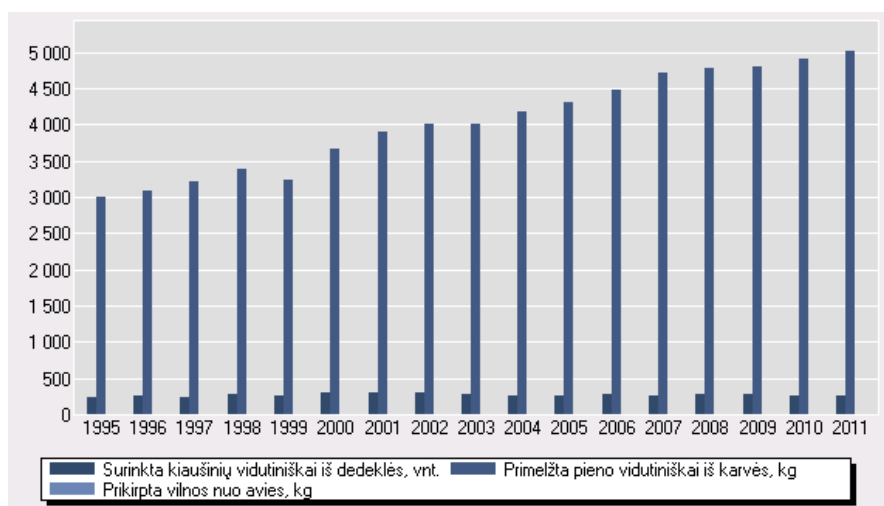

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

3 pav. Augalininkystės produktų supirkimas, tūkstančiais tonų

Mėsos gamybos rodiklis nuo 2004 iki 2011 m. keitėsi nedaug. Nuo 2004 iki 2011 m. jis išaugo tik 7, 2 tūkst. tonų (2%). Daugiausia šis rodiklis buvo išaugęs 2005 ir 2006 m. – iki 335 tūkst. tonų. Daugiausia gaminama kiaulienos produktų, tačiau visų rūšių mėsos produktų gamybos rodikliai nuo 2004 m. buvo maždaug tolygūs ir svyravo nedaug (žr. 4 pav.).

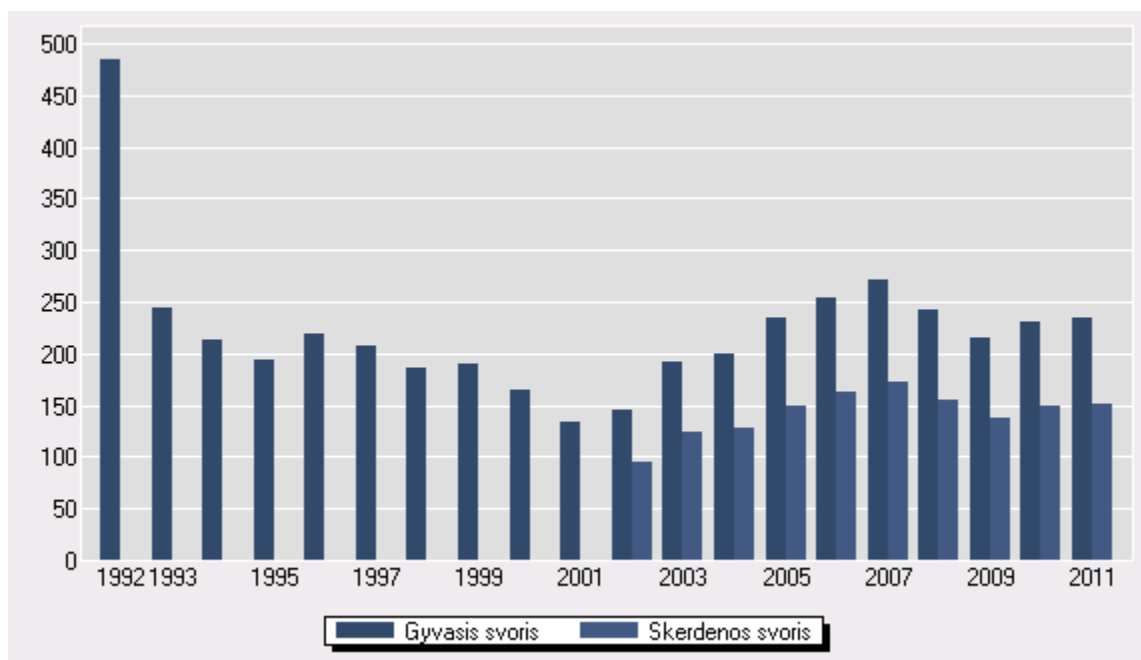
Žemiau pateiktame paveiksle matome karvių ir paukščių produktyvumo rodiklius. Surinktų vištų kiaušinių rodiklis nuo 2004 iki 2011 m. keitėsi nedaug. 2004 m. iš dedeklės vištos vidutiniškai buvo surenkama 260 kiaušinių. 2011 m. – 259. Daugiausia rodiklis buvo pakilęs iki 278 kiaušinių 2006 m.

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

4 pav. Karvių ir paukščių produktyvumas.

Gyvulių supirkimo (žr. 5 pav.) rodiklis nuo 2004 m. – 199,5 tūkst. tonų - paaugo iki 233,7 tūkst. tonų 2011 m. – išaugo 11%. Daugiausia šis rodiklis buvo padidėjęs iki 271,3 tūkst. tonų per metus. Nuo 2010 iki 2011 m. šis rodiklis paaugo nuo 231,2 iki 233,7 tūkst. tonų per metus – t.y. užfiksuotas 1% augimas per metus.

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

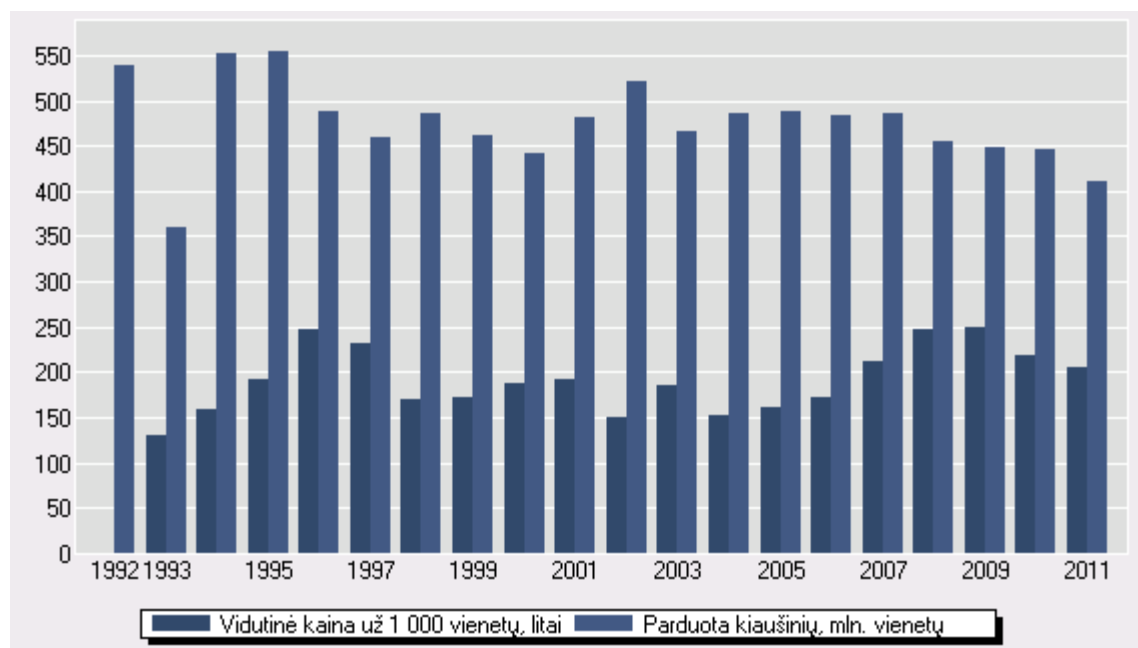
5 pav. Gyvulių supirkimas

Pieno supirkimo rodiklis (žr. 9 priedą) nuo 2004 m. 1140 tūkst. tonų per metus paaugo iki 1317,1 tūkst. tonų 2011 m. – t.y. paaugo 13%. Nagrinėjant pieno supirkimo kainas, pastebimas labai ryškus pokytis: nuo 2004 m. pieno supirkimo kainos išaugo beveik dvigubai. 2004 m. pieno kaina už toną buvo 587 lt. 2011 m. – 985 lt. 2011 m. buvo užfiksuota didžiausia pieno supirkimo kaina. Nuo 2010 m. ji paaugo 121 lt. už toną – t.y. pabrango 20%.

Vištų kiaušinių supirkimo rodikliai (žr. 6 pav.) lyginant su 2004 m. sumažėjo nuo 485,7 mln. vienetų 2004 m. iki 411,6 mln. vnt. 2011 m. – t.y. 15%. Vidutinė kaina už 1000 vienetų kiaušinių nuo 2004 m. išaugo 54 litais – 26%.

Žemės ūkio produktų kainos svyravo nuo 106,4% 2004 m. iki 118,4% 2011 m. (žr. 10 priedą) Labiausiai kainos buvo nukritusios 2009 m. (iki 77,8%). Augalininkystės produktų kainos

pakilo nuo 98,9% 2004 m. iki 127,4% 2011 m. Gyvulininkystės produktų nuo 110,9% 2004 m. iki 113.3% 2011 m.

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

6 pav. Vištų kiaušinių supirkimas

11 priede pateiktas grūdų produktų suvartojimas vienam gyventojui sumažėjo nuo 125 kg. 2004 m. iki 109 kg. 2001 m. (13%); daržovių suvartojimas sumažėjo 3 kg. (3%); bulvių suvartojimas sumažėjo 28 kg. (23%); vaisių ir uogų suvartojimas sumažėjo 15 kg (21%); kiaušinių suvartojimas sumažėjo 9 kg (4%); kiaulienos suvartojimas išaugo 6 kg. (14%); jautienos ir veršienos suvartojimas sumažėjo 6 kg. (55%); paukštienos suvartojimas išaugo 4 kg. (19%); bendrai mėsos produktų suvartojimas sumažėjo 1 kg.; pieno ir jo produktų suvartojimas sumažėjo 13 kg. (4%); cukraus suvartojimas išaugo 2 kg. (7%).

Nuo 2004 iki 2011 m. pagaminamų grūdų vienam gyventojui kiekis išaugo 176 kg. (17%); užaugintų cukrinių runkelių kiekis išaugo 9 kg. (0,7%); užaugintų daržovių kiekis sumažėjo 12 kg. (10%); užaugintų bulvių kiekis sumažėjo 115 kg. (39%); vaisių ir uogų kiekis padidėjo 6 kg. (30%); pieno kiekis, tenkantis vienam gyventojui padidėjo 16 kg. (3%); kiaušinių kiekis sumažėjo 11 kg. (4%); mėsos kiekis padidėjo 6 kg. (9%). (žr. 12 priede).

2.1.3. Kaimo plėtros struktūriniai pokyčiai ir jų vertinimas 2004 – 2012 m.

Lietuva, tapusi visateise ES nare, kartu prisijungė prie ES struktūrinės politikos įgyvendinimo. Pagrindinis šios politikos įgyvendinimo instrumentas yra ES struktūrinių fondų lėšos²⁸. Lietuva 2004-2006 m. finansinę paramą gavo iš keturių struktūrinių fondų, iš kurių vienas – EŽUOGF (Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas). Orientavimo skyrius buvo skirtas kaimo plėtrai. Struktūrinė parama žemės ūkio ir kaimo plėtrai buvo teikiama pagal Lietuvos 2004-2006 m. Bendrąjį programavimo dokumentą, patvirtintą LR Vyriausybės ir Europos Komisijos. Jis traktuojamas kaip integruota ir subalansuota plėtros strategija. Dokumentas tikslams pasiekti sujungia Europos Sąjungos ir Lietuvos investicijas ir tokiu būdu padeda kurti sąlygas, kurios leistų Lietuvai išnaudoti turimą vystymosi potencialą ir įgyvendinti numatytą šalies plėtros viziją. BPD yra numatyti penki pagrindiniai prioritetai:

- 1) socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtra;
- 2) žmogiškųjų išteklių plėtra;
- 3) gamybos sektoriaus plėtra;
- 4) kaimo ir žuvininkystės plėtra;
- 5) techninė pagalba.

Parama žemės ūkiui ir kaimo plėtrai yra teikiama remiantis BPD ketvirtu prioritetu, pagal kurį 2004-2006 metais numatyta skirti 663 mln. litu iš EŽUOGF Orientavimo dalies, Žuvininkystės orientavimo finansinės priemonės bei Lietuvos Respublikos lėšų. Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto tikslas – remiantis gamtiniais ištekliais ir gyventojų tradicijomis, sukurti pažangų žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektorių, investuojant į alternatyvią veiklą bei tradicinį ūkininkavimą, į ekonominę veiklos įvairinimą. Įgyvendinant šį tikslą, buvo iškelti tokie uždaviniai:

1. konkurencingo, į ES rinkas orientuoto žemės ūkio kūrimas, skatinant maisto saugą ir rinkodaros plėtrą, leidžiančią veiksmingiau panaudoti esamus išteklius ir išsaugoti darbo vietas kaimo vietovėse;

²⁸ BPD Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonių pavyzdiniai dokumentai ir jų komentarai. LR žemės ūkio ministerija. – Vilnius, 2005. P.5.

2. galimybių pajvairinti ekonominę veiklą kaimo vietovėse sukūrimas; žemės ūkio produktų gamintojams – papildomos ekonominės veiklos vykdymas puoselėjant biologinę įvairovę, kraštovaizdi ir aplinką²⁹.

Įsisavinant struktūrinės paramos lėšas, buvo siekiama, kad ES struktūrinė parama žemės ūkiui ir kaimo plėtrai padės pagerinti ūkių struktūrą, pajvairins žemės ūkio veiklą, skatins modernizaciją bei ES kokybės standartus atitinkančią gamybą, sudarys sąlygas Lietuvos žemės ūkio produkcijai konkuruoti ES rinkoje.

Parama galėjo pasinaudoti žemės ūkio bendrovės, kooperatinės bendrovės, ūkininkai, kaimo gyventojai, kaimo bendruomenės, privačios įmonės, mokymo institucijos, nevyriausybinės organizacijos ir kitos žemės ūkio sektoriui priklausančios organizacijos.

Struktūrinės paramos lėšos yra skirtos finansuoti investicinius projektus, kuriems buvo keliami tam tikri reikalavimai. Projektas, pretenduojantis į paramą, turėjo būti suderintas su ES ir nacionaline politika, atitikti bendrą BPD strategiją. Jis turi demonstruoti pridėtinę vertę bei svarų papildomumą, t.y., kad jo be ES paramos nebūtų įmanoma jo įgyvendinti. Projektas privalėjo būti įgyvendinamas kaimo vietovėje. Be to, jis turi būti finansiškai tęstinis. Pareiškėjas privalėjo įrodyti, kad įgyvendinus projektą, ūkis atitiks ekonominio gyvybingumo kriterijus. Projektas negali būti finansuojamas pagal kitas nacionalines ar ES struktūrinių fonų programas.

Nacionalinė mokėjimo agentūra yra atsakinga, kad projektai atitiktu minėtus atrankos kriterijus.

Nuo BPD įgyvendinimo pradžios - 2004-05-01 - iki 2006-12-31 dienos buvo gauta beveik 2,2 tūkst. paraiškų paramai pagal BPD 4 prioriteto 7 priemones, bendrai 867,9 mln. Lt sumai, kuri beveik 1,5 karto viršijo BPD 4 prioriteto žemės ūkio daliai numatytų lėšų sumą. Pasirašyta sutarčių (2006-12-31 dienai) buvo su 1,6 tūkst. pareiškėjų, tai sudarė 71 proc. nuo visų pateikusiųjų paraiškas. Paramai skirta suma – 548,6 mln. Lt, arba 91 proc. žemės ūkiui numatytos paramos sumos pagal BPD 4 prioritetą ir siekė 63 proc. prašytos paramos sumos.

2005-2006 metais išmokėta 264,2 mln. Lt, kuri sudarė 48 proc. nuo pasirašytų sutarčių sumos. Daugumoje priemonių investiciniams projektams įgyvendinti reikia nemažai finansinių išteklių

²⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimas Nr. 935 „Dėl Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento patvirtinimo“ //Valstybės žinios. 2004, Nr. 123-4486.

ir laiko, todėl 2005 metais išmokėtų lėšų suma sudarė tik 14 proc. 2006 metais išmokėta 6 kartus daugiau lėšų negu 2005 metais³⁰.

Bendrojo programavimo dokumento Kaimo ir žuvininkystės plėtros prioritetą detalizuoja dešimt priemonių:

1. Investicijos į žemės ūkio valdas.
2. Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas.
3. Žemės ūkio produktų perdirbimo bei rinkodaros gerinimas.
4. Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas.
 - 4.1. Žemės ūkio vandentvarka.
 - 4.2. Žemės sklypų perskirstymas.
 - 4.3. Konsultavimo paslaugos ūkiams.
 - 4.4. Žemės ūkio ir artimų ekonominės veiklos sektorių įvairinimas, siekiant įvairiapusio ekonominės veiklos pobūdžio ir alternatyvių pajamų šaltinių.
 - 4.5. Kaimo turizmo ir amatų skatinimas.
5. Miškų ūkis.
6. LEADER+ pobūdžio priemonė.
7. Mokymas.
8. Veikla susijusi su žvejybos laivynu.
9. Vandens išteklių apsauga ir plėtra, akvakultūra, žvejybos uosto įrengimai, perdirbimas ir rinkodara bei žvejyba vidaus vandenyse.
10. Kita veikla susijusi su žuvininkyste.

Narystė ES sudarė prielaidas Lietuvos ūkio konkurencingumui ir pajamų didinimui, derinant gamybos intensyvumą su aplinkos išsaugojimu. Tačiau tuo pat metu iškilo būtinybė konkuruoti su technologiškai pranašesniu, produktyvesniu ir didesnę paramą gaunančiu ES žemės ir maisto ūkiu. Lietuva, kaip ir kitos ES šalys narės, siekia Lisabonos strategijoje nustatytų tikslų - konkurencingumo ir užimtumo didinimo, gyvenimo kokybės gerinimo. Savo programas ji sieja su kitomis iniciatyvomis: ekologinio ūkininkavimo plėtra, atsinaujinančių energijos išteklių naudojimu, miškų ir biologinės įvairovės strategijomis, klimato kaitos mažinimo priemonių įgyvendinimu.

³⁰ Lietuvos 2004-2006 metu bendrojo programavimo dokumento priemonių tikslu ir uždaviniu įgyvendinimo įvertinimas. Baigiamoji ataskaita. Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas. - Vilnius, 2007. P. 12.

2004 m. rugpjūtį Nacionalinė mokėjimo agentūra pradėjo paraiškų priėmimą pagal kaimo plėtros 2004-2006 metų plano priemones, kurioms įgyvendinti trejiems metams skirta per 2,11 mlrd. litu³¹. ES yra skyrusi apie 80 proc. šios sumos iš EŽUOGF Garantijų skyriaus, o likusi dalis yra finansuojama iš Lietuvos valstybės biudžeto. Kaimo plėtros 2004-2006 m. planas (toliau – KPP) yra viena svarbiausių Europos Sąjungos finansinės paramos Lietuvos kaimui programų. Tai investicinių ir kompensacinių priemonių rinkinys. Rengiant KPP, buvo siekiama užtikrinti SAPARD įgytos patirties tęstinumą ir tolygesnį perėjimą prie naujų kaimo plėtros priemonių. Pagrindiniai plano tikslai, išdėstyti LR Vyriausybės 2003 m. spalio 22 d. Nutarimu Nr. 1317 „Dėl kaimo plėtros 2004-2006 metų plano pagrindinių nuostatų“ (Žin., 2003, Nr. 101- 4550), yra sukurti konkurencingą ir į ES rinką orientuotą žemės ūkį, skatinti ekonominės veiklos diversifikavimą kaimo vietovėse, gerinti gyvenimo lygį kaime, kurti naujas darbo vietas, užtikrinti, kad būtų saugomos žemdirbystės tradicijos, šalies kraštovaizdis, aplinkos ir kultūros paveldas. Kaimo plėtros 2004–2006 m. planas buvo ruošiamas remiantis visos šalies plėtros strategija, numatyta bendrajame programavimo dokumente. Priemonės, pateikiamos šiame plane, papildo Lietuvos BPD priemones, susijusias su žemės ūkiu, kaimo plėtra ir miškininkyste.

Parama pagal KPP priemones teikiama kaip negražinama subsidija. Tai nėra investicinė parama, ji skiriama už tam tikromis sąlygomis vykdomą žemės ūkio veiklą³².

Kaimo plėtros 2004-2006 m. plane yra numatytos septynios paramos priemonės:

1. Ankstyvo pasitraukimo iš prekinės žemės ūkio gamybos rėmimas.
2. Mažiau palankios ūkininkauti vietovės ir vietovės su aplinkosaugos apribojimais.
3. Agrarinė aplinkosauga.
4. Žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku.
5. Pusiau natūrinių restruktūrizuojamų ūkiu rėmimas.
6. Standartu laikymasis.
7. Techninė pagalba.

Problemų sprendimui numatyti šie pasiūlymai:

- žemės ūkio struktūrų tobulinimas, pritraukiant jaunas žmones į ūkininkavimą;
- ūkininkų pajamų didinimas mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse, mokant ES

metines finansinės paramos išmokas;

³¹SAPARD paramos įgyvendinimo Lietuvoje ataskaita. Penkerių metų veiklos apžvalga. Nacionalinė mokėjimo agentūra. – Vilnius, 2004. P.30.

³²Nacionalinė mokėjimo agentūra. 2005 metų veiklos ataskaita. – Vilnius, 2006. P.10.

- aplinkosaugos gerinimas, vykdamant agrarinės aplinkosaugos programą;
- papildomų pajamų šaltinių ir užimtumo galimybių ūkininkams bei kaimo gyventojams suteikimas, vykdamant plačią, subalansuotą, valdomą apželdinimo miškais programą, suderintą su gamtos vertybių apsauga;
- finansinė parama ir pinigų srautų trūkumo sušvelninimas pusiau natūriniuose ūkiuose, gaminančiuose ir savo reikmėms, ir rinkai teikiant vienodo dydžio paramą, siekiant paversti juos ekonomiškai gyvybingais ūkiais;
- pagalba žemės ūkio gamintojams padengiant išlaidas, kurias jie turės patirti, užtikrindami gamybą ir gyvulininkystės sąlygas, atitinkančias ES reikalavimus³³.

Didžiausia KPP paramos dalis 2004-2006 metams yra skirta priemonių „Mažiau palakios ūkininkauti vietovės ir vietovės su aplinkosauginiais apribojimais“ bei „Ankstyvojo pasitraukimo iš prekinės žemės ūkio gamybos rėmimas“ finansavimui, atitinkamai 507,12 mln. litų ir 447,74 mln. litų³⁴.

Kalbant apie KPP priemones, jų teikiama nauda turėtų išryškėti ilgalaikėje perspektyvoje. Tačiau jau ir dabar galima teigti, kad parama turi teigiamos įtakos Lietuvos žemės ūkiui: kinta pačių ūkių struktūra – jie stambėja, didėja ūkininkų pajamos, keičiasi ūkininkaujančių amžiaus struktūra, gerėja jų pagaminamos produkcijos kokybė, dėl to išauga viso žemės ūkio sektoriaus konkurencingumas.

Įgyvendinant KPP priemones, pagrindinė siekiamybė yra kuo efektyvesnis paramos įsisavinimas. Todėl, atsižvelgiant į paramos administravimo praktiką, imtasi veiksmų, kad paramos skirstymas būtų kuo efektyvesnis ir skaidresnis: supaprastintos KPP priemonių paraiškų formos, jų pildymo instrukcijos, organizuojami susitikimai su pareiškėjais, konsultavimo institucijų atstovais ir kitais socialiniais partneriais, per spaudą platinama informacija, inicijuojami teisės aktų pakeitimai, kad paramos teikimo nuostatos būtų kuo aiškesnės, o parama būtų kuo labiau prieinama, supaprastinamos administravimo procedūros. Žemės ūkio ministerija kartu su Agentūra nori supaprastinti pareiškėjams teikiamos paramos administravimą, todėl siekia sujungti kuo daugiau paramos priemonių bei schemų į vieną bendrąją paraišką.

Nuo 2004 m. rugpjūčio mėnesio, kai buvo pradėtos rinkti paraiškos pagal BPD Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemones, iki 2006 m. pabaigos Nacionalinei mokėjimo agentūrai

³³Lietuvos kaimo plėtros 2004-2006 metu plano įgyvendinimo 2006 m. ataskaita. LR žemės ūkio ministerija. – Vilnius, 2007. P.16.

³⁴Nacionalinė mokėjimo agentūra. 2005 metų veiklos ataskaita. – Vilnius, 2006. P.12.

buvo pateiktos 2 305 paraiškos³⁵. Pagal pirmas septynias priemones, kurios skirtos žemės ūkiui, buvo pateiktos 2 190 paraiškos, tačiau sutartys paramai gauti pasirašytos pagal 1728 paraiškas (2 priedas). Bendra sutarčių suma siekia beveik 626 mln. litų. Remiantis Agentūros duomenimis aktyviausiai paraiškas teikė pirminės produkcijos gamintojai pagal priemonę „Investicijos į žemės ūkio valdas“, kuriai ir yra numatyta didžiausia lėšų dalis. Pagal šią priemonę yra pateiktos 824 paraiškos, o jose prašoma suma sudaro 165 proc. šiai priemonei numatytų skirti lėšų. Pagal šią priemonę pasirašyta 650 sutarčių. Ne mažai sutarčių pasirašyta su jaunaisiais ūkininkais, kurie pateikė paraiškas pagal priemonę „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“ (675 sutartys). Tokį sutarčių kiekį galima paaiškinti tuo, kad šių projektų vertinimas ir administravimas, palyginti su kitomis priemonėmis, nėra toks sudėtingas ir jos įvertinamos greičiau nei kitos paraiškos³⁶. Be to taip yra skatinimas jaunų žmonių įsikūrimas kaime.

Mažiausiai paraiškų yra pateikta pagal priemones „Konsultavimo paslaugos ūkiams“ (24 paraiškos) bei „Žemės ūkio ir artimų ekonominės veiklos sektorių įvairinimas, siekiant įvairiapusio ekonominės veiklos pobūdžio ir alternatyvių pajamų šaltinių“ (34 paraiškos). Pagal priemonę „Žemės sklypų perskirstymas“ paraiškos pradėtos rinkti tik nuo 2006 m., todėl jų pateikta tik 14-ka. To priežastimi galima būtų įvardinti dar nebaigtą žemės reformą.

Daugiausia paraiškų teikia ir atitinkamai sutarčių pasirašo Kauno, Šiaulių, Panevėžio apskričių ūkininkai. Mažiausiai paraiškų pateikė Alytaus, Telšių, Utenos apskričių ūkininkai.

Skirtumą galima būtų paaiškinti tuo, kad Kauno, Šiaulių, Panevėžio apskritys yra našių žemių regionai. Atitinkamai ir ūkių struktūra šiose apskrityse yra geresnė, t.y. čia yra daugiau stambių ūkininkų, kurie yra ekonomiškai pajėgesni investuoti, skolintis. Todėl šių apskričių žemdirbiai aktyviau investuoja į valdas. Be to našių žemių regionuose, kur yra palankesnė ūkių struktūra, aktyviau kuriasi ir jaunieji ūkininkai. Tuo tarpu ūkininkai iš Alytaus, Vilniaus, Utenos apskričių, kur žemės yra nenašios, bet yra graži gamta, daug ežerų, aktyviau dalyvauja ekonominės veiklos įvairinimo programose, tokiose kaip kaimo turizmas ar miškų ūkis³⁷.

2004 m. buvo pradėtas KPP įgyvendinimas. Pirmaisiais metais buvo pateikta 121 713 paraiškų, iš kurių daugiausia pagal priemonę „Mažiau palankios ūkininkauti vietovės ar vietovės su aplinkosaugos apribojimais“ (111 177 paraiškos). Didelį paraiškų kiekį lėmė tai, kad beveik pusė Lietuvos žemės ūkio naudmenų ploto sudaro mažiau palankios ūkininkauti vietovės. Be to, paraiškos

³⁵ Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos 2006 m. veiklos ataskaita. Nacionalinė mokėjimo agentūra. – Vilnius, 2007. P.20.

³⁶ Nacionalinė mokėjimo agentūra. 2005 metų veiklos ataskaita. – Vilnius, 2006. P.30.

³⁷ Kaimo plėtros ir struktūrinės paramos priemonių įvertinimas ir palyginimas su kitomis ES šalimis. Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas. – Vilnius, 2005. P. 23.

pagal šią priemonę yra teikiamos kartu su paraiškomis tiesioginėms išmokoms už žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotus gauti. Mažiausiai paraiškų buvo pateikta pagal priemonę

„Žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku“ (200 paraiškų)³⁸. Bendra išmokėtos paramos suma 2004 m. siekė 312 mln. litų.

2005 metais išmokėtos paramos suma pagal visas KPP priemones išaugo iki 382 mln. litų¹⁰¹. Daugiausia lėšų išmokėta pagal priemones „Mažiau palankios ūkininkauti vietovės ar vietovės su aplinkosaugos apribojimais“ (61 proc. išmokėtos paramos), „Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos“ (16 proc. išmokėtos paramos) bei „Standartų laikymasis“ (14 proc. išmokėtos paramos)³⁹.

2006 m. paraiškų surinkimo etapas ūkininkams buvo viena iš paskutinių galimybių pasinaudoti parama jiems gerai žinomomis sąlygomis, nes nuo 2007-ųjų bus įgyvendinamas naujas 2007-2013 m. kaimo plėtros planas⁴⁰. Jame bus siūlomos naujos paramos priemonės, keisis paramos gavimo sąlygos, išmokų dydžiai. Praėjusiais metais buvo surinkta 122 tūkst. paraiškų⁴¹. Paraiškų rinkimo terminas buvo tik keli mėnesiai, tačiau bendras jų skaičius nežymiai skiriasi nuo 2005 m., nors tuomet paraiškos buvo renkamos keliais etapais ir truko beveik pusmetį. Galima teigti, kad susidomėjimas KPP priemonėmis kasmet tik augo.

Per trejus KPP įgyvendinimo metus iš viso buvo pateikta beveik 367 tūkst. paraiškų. Įsipareigojimų prisiimta už daugiau kaip 1,44 mlrd. litų⁴², jau yra išmokėta beveik 1 mlrd. litų⁴³. Kadangi dalis priemonių yra daugiametės, parama bus mokama iki 2008 m. pabaigos.

2004 metai buvo pirmieji metai, kai pradėtos administruoti paraiškos tiesioginėms išmokoms už žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotus gauti. Tai viena pagrindinių paramos sričių, kuria naudojami Lietuvos ūkininkai, todėl paraiškų skaičius ir mokamos sumos yra dideli.

Tiesioginėms išmokoms gauti 2004 m. buvo pateiktos 237,5 tūkst. paraiškų⁴⁴. Daugiausia paraiškų buvo iš Vilniaus, Kauno, Šiaulių ir Panevėžio apskričių. Deklaruotas plotas siekė 2,55 mln. ha. Bendra išmokėta suma sudarė beveik 489 mln. litų. Daugiausia išmokų gavo derlingų žemių

³⁸Nacionalinė mokėjimo agentūra. 2005 metų veiklos ataskaita. – Vilnius, 2006. P.12.

³⁹Nacionalinė mokėjimo agentūra. 2005 metų veiklos ataskaita. – Vilnius, 2006. P.22.

⁴⁰Nacionalinė mokėjimo agentūra. 2005 metų veiklos ataskaita. – Vilnius, 2006. P.24.

⁴¹Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos 2006 m. veiklos ataskaita. Nacionalinė mokėjimo agentūra. – Vilnius, 2007. P.10.

⁴² Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos 2006 m. veiklos ataskaita. Nacionalinė mokėjimo agentūra. – Vilnius, 2007. P. 14.

⁴³ Ten pat. P.16.

⁴⁴ Ten pat. P.38.

regionų, t.y. Šiaulių, Panevėžio ir Kauno apskričių, ūkininkai, kadangi jų ūkiai yra didesni palyginus su nenašių žemių regionų ūkiais.

Lietuvos narystė ES, kurios praktine išraiška tapo ES užsienio ir vidaus politikos įgyvendinimas Lietuvoje, apimantis rinkos reguliavimo priemonės bei struktūrinę paramą, tapo pagrindiniais veiksniais, skatinančiais sektoriaus struktūrinius pokyčius. 2005-ieji – pirmieji metai po narystės pradžios, kai pradėjo ryškėti eurointegracinių procesų įtaka visai Lietuvos ekonomikai, be abejo, ir žemės ūkio sektoriui.

Statistikos departamento duomenimis Lietuvos žemės ūkio sektoriuje sukurto bendro vidaus produkto (toliau – BVP) dalis pastaraisiais metais mažėja. 2003 m. jis sudarė 6,4 proc., 2004 m. – 5,8 proc., o 2005 m. – 5,7 proc., 2006 m. – 5,5 proc.⁴⁵. BVP mažėjimą galima būtų paaiškinti Lietuvoje pradėtomis taikyti rinkos reguliavimo priemonėmis, pvz., kvotomis, kurios riboja tam tikrų produktų gamybą. Taip pat ES parama skatina mažiau intensyvią, bet kokybišką žemės ūkio produkcijos gamybą. Be to, kitų ekonomikos sektorių sukuriama BVP dalis auga sparčiau nei žemės ūkyje sukuriama BVP dalis. 2006 metais ir toliau mažėja žemės ūkiui tenkanti pridėtinės vertės dalis šalies bendrosios pridėtinės vertės struktūroje. 2002 metais šis rodiklis siekė 6,4 proc., o 2006 metais – 5,0 proc.⁴⁶. Tokie pokyčiai rodo tai, kad Lietuvos ūkio struktūra artėja prie proporcijų, būdingų išsivysčiusioms šalims, tačiau žemės ūkis išlieka viena svarbiausių Lietuvos ūkio sričių. Tą įrodo dirbančiųjų skaičius žemės ūkio sektoriuje. Lietuvoje jis yra daugiau nei 10 proc. visų šalies dirbančiųjų, kai tuo tarpu ES 4,9 proc. dirbančių asmenų dirbo žemės ūkyje⁴⁷. Laisvas prekių, darbo jėgos ir kapitalo judėjimas, eksporto subsidijos daro teigiamą įtaką žemės ūkio makroekonominiams rodikliams – didėja eksportas į ES ir trečiąsias šalis. Prekyba žemės ūkio ir maisto produktais pastaraisiais metais sudaro vis didesnę bendros Lietuvos užsienio prekybos dalį. Visgi didžioji dalis eksportuojamų produktų išvežama į ES-15 šalis. 2006 metais 61 proc. eksporto į ES-25 teko ES-15 šalims⁴⁸.

Kaimą pasiekusios tiesioginės išmokos ir struktūrinė parama daro prielaidas ūkių ir įmonių modernizavimui bei jų struktūros gerinimui, spartesniam veiklos įvairinimui, probleminių regionų raidos skatinimui. SAPARD paramos įsisavinimo patirtis skatina ūkininkus aktyviai naudotis ES teikiama struktūrine parama. Pagal kai kurias BPD priemones pareiškėjų bendrai prašoma suma

⁴⁵ http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/BVP_2012_2Q_60.xls.

⁴⁶ Lietuvos žemės ir maisto ūkis 2006. Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas. – Vilnius, 2006. P.7.

⁴⁷ Ten pat. P.12.

⁴⁸ Ten pat. P.9

gerokai viršija priemonei skirtas sumas. Su investicine parama kaimą pasiekė ir kaimo plėtros plano priemonės, kurios didina žemdirbių pajamas, gerina ūkių finansinę padėtį, skatina tausojančią žemdirbystę, iš dalies keičia ūkininkų amžiaus struktūrą.

Komeraciniai bankai nebevengia teikti ūkininkams ilgalaikes paskolas priimtinomis sąlygomis. UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondas, neviršydamas Vyriausybės nustatyto limito, teikia garantijas bankams už imančius paskolas žemės ūkio subjektus, kurie neturi pakankamai turto bankui įkeisti. Kuriasi įvairios kredito unijos, teikiančios paskolas ūkininkams ypač geromis sąlygomis. Jų finansinės galimybės skolinti nėra tokios didelės kaip komercinių bankų, tačiau jų teikiamomis paslaugomis gali naudotis smulkūs ūkiai, kurie ne visada yra patrauklūs komerciniams bankams. Kredito įstaigų pasitikėjimas auga dėl išaugusių ūkių pajamų už parduotą produkciją, tiesioginių išmokų, teikiamos paramos ūkių modernizavimui. Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto atlikto tyrimo metu nustatyta, kad ūkiai pradėjo skolintis žymiai aktyviau. Jei 2003 metais kreditų įstaigų paskolomis naudojosi 21,5 proc. apklaustų ūkininkų ir 31,4 proc. žemės ūkio įmonių, tai 2005 metais atitinkamai 64,9 proc. ūkininkų ir 62,0 proc. žemės ūkio bendrovių⁴⁹. Palanki skolinimosi sistema skatina investuoti. Atsiranda galimybė įsigyti daugiau žemės, naujos žemės ūkio technikos, diegti naujas technologijas. Tačiau galimybės investuoti priklauso nuo ūkio dydžio. Smulkūs ūkiai turi mažesnes galimybes investuoti.

Išaugusi parama žemės ūkiui skatina užsiimti alternatyvia, netradicine žemės ūkio veikla, kuri yra perspektyvi alternatyva tradiciniam žemės ūkiui bei galimybė sėkmingai konkuruoti ES rinkoje. Dėl gana nemažų kompensacinių išmokų populiarėja ekologiškų žemės ūkio produktų auginimas. Lietuvos ekologinis žemės ūkis galėtų būti viena iš stipriųjų šalies žemės ūkio pusių bendroje ES rinkoje. Netradicinių žemės ūkio produktų auginimas suteikia kaimo gyventojams naujų galimybių. Lietuvoje populiarėja prieskoninių žolių, vaistažolių, šilauogių, pievagrybių auginimas, sraigių veisimas, elnių, stručių auginimas. Tiek ekologinė žemdirbystė, tiek netradicinių augalų auginimas yra puiki galimybė smulkiems ūkiams, kurių Lietuvoje yra didžioji dauguma, tapti ekonomiškai gyvybingiems ir konkurencingiems.

Kaimo turizmas yra sparčiausiai besiplečianti verslo sritis kaime. 2002 m. šalyje veikė 288 kaimo turizmo sodybos, o 2006 m. – 530. Augančios šalies gyventojų pajamos, leidžiančios daugiau išleisti pramogoms, didėjantys turistų srautai skatina kaimo turizmo paklausos didėjimą.

⁴⁹ Rinkotyra. Žemės ūkio ir maisto produktai. – Vilnius: LAEI, 2007. P.90.

Todėl SAPARD, o vėliau ES struktūrinių fondų parama yra puiki galimybė plėsti kaimo turizmo paslaugų sferą.

2.2. Lietuvos žemės ūkio sektoriaus ekonomikos palyginimas su kitų Europos Sąjungos šalių sektoriais

Lietuvos kaimo plėtrą įtakojo du programavimo laikotarpiai, kurių metu ES lėšomis buvo remiami įvairaus pobūdžio kaimo plėtros projektai. Pirmais – tai Kaimo plėtros 2004 – 2006 m. planas, kurio pagrindiniai tikslai buvo: didinti, skatinti žemės ūkio konkurencingumą bei kurti aplinkybes veiklos įvairinimui. Priemonių įgyvendinimui viso buvo skirta 1,69 mlrd. lt. Žemiau pateiktame paveiksle (žr. 7 pav.) pavaizduota Kaimo plėtros plano 2004 – 2006 m. biudžetas.

Priemonė	Visa viešoji parama, mln. EUR		Paramos dalis, tenkanti kiekvienai priemonei, proc.
	Iš viso	ES dalis	
Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos	129,675	103,740	21,2
Mažiau palankios ūkininkauti vietovės ir vietovės su aplinkosaugos apribojimais	146,900	117,520	24,0
Agrarinė aplinkosauga	62,200	49,760	10,2
Žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku	26,792	21,434	4,4
Restruktūrizuojamų pusiau natūrinių ūkių rėmimas	30,494	24,400	5,0
Standartų laikymasis	70,174	56,139	11,5
Techninė parama	5,921	4,737	1,0
Papildomos nacionalinės tiesioginės išmokos	120,450	96,360	19,7
Kitos (SAPARD perviršis)	19,263	15,410	3,0
IŠ VISO	611,869	489,500	100

7 pav. Lėšų paskirstymas KPP priemonėms 2004 – 2006 m.

Kaip matome, daugiausia, 24% lėšų, buvo skirta priemonei *Mažiau palankios ūkininkauti vietovės ir vietovės su aplinkosaugos apribojimais*. 21,2% lėšų buvo skirta priemonei *Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos*. Priemonei *Standartų laikymasis* buvo skirta 11,5%; priemonei *Agrarinė aplinkosauga* – 10,2%; kitoms priemonėms – iki 10% lėšų. Kaimo plėtros 2004 –

2006 m. planas buvo įgyvendintas sėkmingai – t.y. buvo įsisavinimas 100% priemonių įgyvendinimui skirtų lėšų.

Sėkmingai įgyvendintos pirmojo programavimo laikotarpio priemonės lėmė 2007 – 20013 Lietuvos kaimo plėtros programos formavimo gaires. 2007 – 2013 m. Kaimo plėtros programą sudarė net 27 priemonės, kurios priklausė 4 pagrindinėms kryptims:

1. Žemės, maisto ūkio ir miškininkystės sektoriaus konkurencingumo didinimas:

- Profesinio mokymo ir informavimo veikla;
- Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas;
- Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos;
- Naudojimas konsultavimo paslaugomis;
- Žemės ūkio valdų modernizavimas;
- Miškų ekonominės vertės didinimas;
- Žemės ūkio produktų perdirbimas ir pridėtinės vertės perdirbimas;
- Žemės ūkio ir miškininkystės plėtra ir pritaikymo infrastruktūra;
- Dalyvavimas maisto kokybės schemose;
- Pusiau natūrinis ūkininkavimas.

2. Aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas:

- Išmokos ūkininkaujantiems vietovėse su kliūtimis, išskyrus kalnuotas vietoves;
- NATURA 2000 išmokos ir išmokos, susijusios su direktyva 2000/60/EC;
- Agrarinės aplinkosaugos išmokos;
- Pirmas žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku;
- Pirmas ne žemės ūkio paskirties ir apleistos žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas

mišku;

- Natura 2000 išmokos;
- Miškų aplinkosaugos išmokos;
- Miškininkystės potencialo atkūrimas ir prevencinių priemonių įdiegimas;
- Pelno nesiekiančios investicijos miškuose.

3. Gyvenimo kokybė kaimo vietovėse ir kaimo ekonomikos įvairinimas:

- Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos;
- Parama verslo kūrimui ir plėtrai;

- Kaimo turizmo veiklos skatinimas;
 - Kaimo atnaujinimas ir plėtra.
4. „Leader“ metodu įgyvendinamos priemonės.
- Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas;
 - Tarptertitorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas;
 - Parama VVG veiklai, įgūdžiams įgyti ir aktyviai pritaikyti.

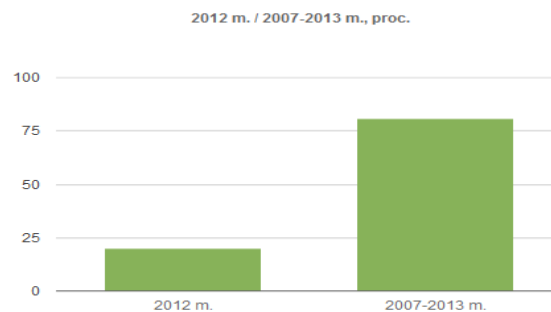
Iš viso per 7 programos įgyvendinimo metus žemės ūkio atstovams buvo numatyta skirti apie 7.8 mlrd. Lt. paramos.

Iš viso jau yra įsisavinta 61% programai skirtų lėšų. (žr. 13 priedą) Turint omenyje tai, kad programos įgyvendinimo laikotarpis jau eina į pabaigą – įsisavinta lėšų suma nėra pakankamai didelė.

Kaip matome žemiau pateiktuose paveiksluose (žr. 8 pav., 9 pav.), per 2012 metus buvo įsisavinta 20% visų lėšų

	2012 m.	2007-2013 m.
Skirta suma, Lt.	881.590.136	7.583.307.503
Patvirtinta suma, Lt.	178.407.641	6.107.598.175
Patvirtinta suma / skirta suma, proc.	20%	81%

8 pav. Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 m. įgyvendinimas

9 pav. Patvirtinta paramos suma, proc.

Lyginant Lietuvos žemės ūkio sektoriaus ekonomiką su kitų ES šalių sektoriais svarbu aptarti kelis svarbiausius rodiklius, kurie padės nustatyti Lietuvos žemės ūkio sektoriaus padėtį kitų šalių tarpe.

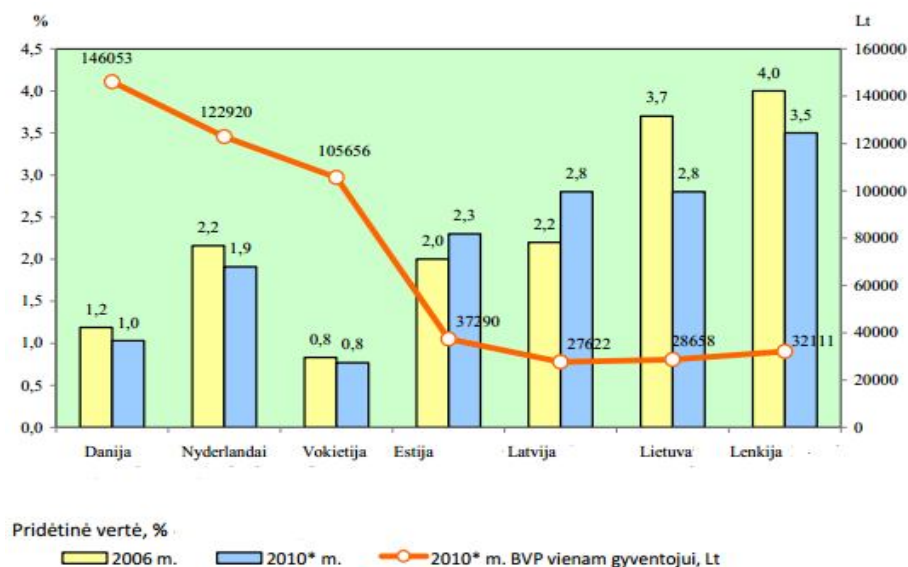
Žemiau pateiktame paveiksle vaizduojama kiek buvo pagaminta žemės ūkio produkcijos ES ir kiekvienoje šalyje atskirai.

Lyginant kiek buvo pagaminta žemės ūkio produkcijos ES ir kiekvienoje šalyje atskirai (žr. 1 priedas), nesunku pastebėti, kad visoje ES (27 šalys) 2011 m. buvo pagaminta žemės ūkio produkcijos už 203323,99 mln. Palyginti su 2010 m. žemės ūkio produkcijos vertė išsaugo 9,2%. Lietuvoje žemės ūkio produkcijos 2011 m. buvo pagaminta už 1311.35 mln. Eur. – tai sudaro 0,6% bendros ES pajamų iš žemės ūkio veiklos vertės. Pagal pagamintos žemės ūkio produkcijos vertę Lietuva buvo 20 – toje vietoje ir aplenkė tokias šalis kaip: Estija, Latvija, Kipras, Liuksemburgas, Malta, Slovėnija ir Slovakija. Nuo 2010 iki 2011 m. gyvulininkystės produkcijos vertė Lietuvoje paaugo 29,6 %.

2 priedo lentelėje vaizduojama kiek buvo pagaminta gyvulininkystės produkcijos ES ir kiekvienoje šalyje atskirai. Matome, kad visoje ES (27 šalys) 2011 m. buvo pagaminta gyvulininkystės produkcijos už 154057,48 mln. Eur. Palyginti su 2010 m. gyvulininkystės produkcijos vertė išsaugo 9,4%. Lietuvoje gyvulininkystės produkcijos 2011 m. buvo pagaminta už 912.11 mln. Eur. – tai sudaro 0,6% bendros ES pajamų iš gyvulininkystės produkcijos vertės. Pagal gyvulininkystės produkcijos vertę Lietuva buvo 20 – toje vietoje ir aplenkė tokias šalis kaip: Estija, Latvija, Kipras, Liuksemburgas, Malta, Slovėnija ir Slovakija. Nuo 2010 iki 2011 m. gyvulininkystės produkcijos vertė Lietuvoje paaugo 12,2 %.

3 priedo lentelėje vaizduojama kiek buvo pagaminta grūdų (tūkst. tonų) ES ir kiekvienoje šalyje atskirai. Matome, kad visoje ES (27 šalys) 2011 m. buvo pagaminta gyvulininkystės produkcijos už 200104,383 tūkst. tonų Eur. Palyginti su 2010 m. pagamintų grūdų kiekis išsaugo 1,4%. Lietuvoje buvo pagaminta 3225.9 tūkst. tonų grūdų – tai sudaro 1,1% bendro ES pagamintų grūdų kiekio . Pagal pagamintų grūdų kiekį Lietuva buvo maž daug 16 – toje vietoje ir aplenkė tokias šalis kaip: Estija, Latvija, Kipras, Liuksemburgas, Malta, Slovėnija, Portugalija, Belgija, Airija, Švedija, Nyderlandai. Nuo 2010 iki 2011 m. Lietuva pagamino 13,3% grūdų.

4 priedo lentelėje vaizduojama vaizduojama kiek buvo supirkta pieno (tūkst tonų) atskirose ES šalyse. Lietuvoje buvo supirkta 1317.44 tūkst. tonų pieno. Lietuva pagal supirkto pieno kiekį buvo 16 – toje vietoje ir aplenkė tokias šalis kaip: Bulgarija, Estija, Graikija, Latvija, Kipras, Liuksemburgas, Malta, Slovėnija, Slovakija, Rumunija, Vengrija. Nuo 2010 iki 2011 m. Lietuvoje supirkto pieno kiekis padidėjo 3%.

10 pav. Lietuvos ir kai kurių ES šalių žemės ūkyje ir susijusių paslaugų veikloje sukurta pridėtinės vertės dalis ir bendrasis vidaus produktas, tenkantis vienam gyventojui, 2006 ir 2010 metais⁵⁰

Vertinant žemės ūkio sektoriaus indėlį į pridėtinės vertės kūrimo procesą reikėtų atsižvelgti į statistinių duomenų rodomą dėsningumą, kad kuo didesnis yra šalies bendrasis vidaus produktas (BVP) sukuriamas vienam šalies gyventojui, tuo mažesnė dalis pridėtinėje vertėje tenka žemės ūkiui (10 pav.). Lietuvoje žemės ūkiui ir susijusioms paslaugoms tenkanti pridėtinės vertės dalis 2010 metais toliau mažėjo. 2006 metais ji siekė 3,7 proc., o 2010 metais – tik 2,8 proc. Nors pridėtinės vertės dalis, tenkanti Lietuvos žemės ūkiui ir su juo susijusioms veikloms sparčiai mažėja, tačiau vis tiek išlieka didesnė nei vidutiniškai ES šalyse. 2010 metais ES šalyse vidutiniškai šis rodiklis tesiekė 1,5 proc. Palyginti su kaimyninėmis Baltijos valstybėmis, Lietuvos žemdirbių sukuriama pridėtinės vertės dalis 2010 metais skyrėsi nedaug, tačiau būtina pažymėti, kad ekonominės krizės metais Latvijos ir Estijos žemės ūkyje ir su juo susijusiose veiklose sukuriama pridėtinės vertės dalis išaugo.⁵¹

⁵⁰ LAEI, Lietuvos žemės ir maisto ūkis 2010 m.

<http://www.zum.lt/documents/LZUapzvalga/LAEI%20leidinys%20Lietuvos%20zemes%20ir%20maisto%20ukis%202010.pdf>

⁵¹ LAEI, Lietuvos žemės ir maisto ūkis 2010 m.

<http://www.zum.lt/documents/LZUapzvalga/LAEI%20leidinys%20Lietuvos%20zemes%20ir%20maisto%20ukis%202010.pdf>

III. LIETUVOS KAIMO PLĖTROS PROGRAMOS 2007 – 2013 M. PRIEMONIŲ VERTINIMAS IR TOBULINIMO KRYPTYS

3.1. Efektyvumo samprata žemės ūkyje, vertinimo metodai ir būdai.

Tam, kad būtų pasirinkti tinkami Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių efektyvumo vertinimo metodai, svarbu išsiaiškinti efektyvumo sampratą.

Samprata *Efektyvumas* kildinama iš lotyniško žodžio *efficientia*, kurio reikšmė – *sugebėjimo kažką atlikti laipsnis*.⁵² Efektyvumas skirtingų autorių apibūdinamas įvairiai: *santykis tarp pagaminto produkto ir/ar paslaugų apimtys ir panaudotų išteklių (A. Snieška ir kt. (2001)); gamybos išteklių panaudojimo lygis, garantuojantis maksimalų rezultatą (K. Lukaševičius ir kt. (2005 m.)); realiai pasiekto dydžio santykis su tomis pačiomis sąlygomis įmanomu pasiekti optimaliu (maksimaliu ar minimaliu dydžiu)*⁵³. Šiuo konkrečiu atveju, remsimės tokiais efektyvumo sampratomis:

Rezultatų pasiekimo laipsnis (A. Bagdonas, P. Jucevičienė (2000));

Faktinio rezultato santykis su planuotu rezultatu (E. Vabalas, J. Žvinklys (2008)).

Įgyvendinant kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programą buvo siekiama įtakoti socialinius, ekonominius, politinius ir aplinkosauginius pokyčius, susijusius su žemės ūkiu ir kaimo plėtra. Kaimo plėtros programų pažanga, našumas ir veiksmingumas jų tikslų atžvilgiu nustatomi pagal pradinės padėties rodiklius, taip pat pagal programų finansinį vykdymą, pajėgumus, rezultatus ir poveikį.⁵⁴ Taigi efektyvumo vertinimui svarbu išsikelti tikslai, pamatuojami konkrečiais rodikliais, kuriais siekiama pamatuoti rezultatų pasiekimo laipsnį. Rodikliai gali būti skirstomi ir grupuojami, pavyzdžiui: programos, prioriteto, priemonių; konteksto ir veiklos; finansiniai ir fiziniai; poveikio, rezultatų, pasiekimų; ES ir kiti nacionaliniai; pradiniai ir siekiami, kt. rodikliai taip pat gali būti konteksto ir veiklos. Konteksto rodikliai padeda įvertinti programos socialinį ir ekonominį kontekstą, jie dažnai yra susiję su strateginiais, ilgalaikiais tiksliais, todėl, efektyviau trumpalaikius konkrečios programos tikslus matuoti padeda finansiniai bei fiziniai rodikliai (matuoja finansinius išteklius, rezultatus ir poveikį trumpuoju programos laikotarpiu). Šių rodiklių kaitos stebėjimas sudaro sąlygas įvertinti

⁵² Daiva Rimkuvienė, Nijolė Laurinavičienė, Jurgis Laurinavičius ES šalių žemės ūkio efektyvumo įvertinimas, Lietuvos žemės ūkio universitetas, ISSN 1648 – 116X LŽŪŲ mokslo darbai.

⁵³ Ten pat.

⁵⁴ Kaimo plėtra 2007 – 2013 m. Bendros stebėsenos ir vertinimo sistemos vadovas.

programos ir jos priemonių poveikio žemės ūkio padėčiai kiekybinę išraišką. Tuo remiantis, galime įvertinti programos ar priemonės efektyvumo koeficientą, kuris išreiškiamas santykiu tarp planuotų ir pasiektų fizinių rodiklių. *Efektyvumas – tai programos ar projekto tikslų pasiekimo laipsnis – pasiektų pasiekimų atitikimas planuotiems pasiekimams.*⁵⁵ Įvertinus priemonių efektyvumą, bus lengviau numatyti, kas reikalinga, kuriant programas 2014 – 2020 metams.

Kaip jau minėta, tyrimo metu bus vertinama Nacionalinės 2007 – 2013 m. kaimo plėtros strategijos ir jai įgyvendinti skirtos Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos, parengtos, remiantis Tarybos Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 nuostatomis, priemonių efektyvumas. Nacionalinė programa buvo patvirtinta Europos Komisijos 2007 m. spalio 19 d. sprendimu Nr. C(2007) 5076. Siekiant įvertinti priemonių įgyvendinimo efektyvumą, bus sudaroma rodiklių sistema. Sudarant rodiklių sistemą, siekiama suderinti skirtingas rodiklių kategorijas, kurias analizuojant ir lyginant galima pamatuoti rezultata, efektyvumą.⁵⁶

3.2. Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių apžvalga ir svarbiausi aspektai

Lietuvos kaimo plėtros programą sudarė 4 prioritetinės investicinės kryptys bei 27 priemonės, skirtos įvairių žemės ūkio sričių tobulinimui bei konkurencingumui didinti:

I – oji kryptis skirta žemės, maisto ir miškų ūkio sektoriaus konkurencingumui didinti;

Priemonės:

1. Profesinio mokymo ir informavimo veikla: ši priemonė skirta žemės ūkio sektoriuje dirbančių žmonių mokymams, žinių gilinimui, kvalifikacijos kėlimui, taip pat verslumo įgūdžių ugdymui. Siekiama žemės ūkyje diegti naujoves, inovacijas;

2. Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas: stengiamasi į žemės ūkio sektorių pritraukti jaunos ūkininkus, suteikiant jiems galimybę įsigyti verslui reikalingus išteklius ir taip išspręsti ūkininkų senėjimo problemą;

⁵⁵ Viešosios politikos ir vadybos institutas, Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos panaudojimo priežiūros rodiklių tinkamumo įvertinimas, Priežiūros rodiklių ataskaita, Vilnius: 2007 m.//

http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/es/Prieziuros%20rodikliu%20ataskaita.pdf.

⁵⁶ Ten pat.

3. Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos: priemonės tikslas – užtikrinti, kad ūkininkai kurį laiką neprarastų pajamų pasitraukę iš prekinės žemės ūkio gamybos;

4. Naudojimas konsultavimo paslaugomis: šia priemone siekiama padėti ūkininkams efektyviau spręsti teises, buhalterines problemas, diegti pažangius valdymo metodus, pasinaudojant profesionalia specialistų konsultacine pagalba;

5. Žemės ūkio valdų modernizavimas: šia priemone siekiama paskatinti ūkininkus diegti naujausias pažangias technologijas ir taip didinti ūkininkų pajamas iš žemės ūkio. Diegiant modernias technologijas siekiama mažinti aplinkos, vandens taršą;

6. Miškų ekonominės vertės didinimas: priemone skatinamas miškų pertvarkymas, siekiant didinti miško ekonominę naudą, taip pat miško kirtimo, apvaliosios medienos bei biokuro ruošos modernizavimas;

7. Žemės ūkio produktų perdirbimas ir pridėtinės vertės didinimas: priemone siekiama modernizuoti žemės ir maisto ūkio perdirbimo įmones, siekiant didinti jų konkurencingumą, kurti aukštesnės pridėtinės vertės produktus;

8. Žemės ūkio ir miškininkystės plėtra ir pritaikymo infrastruktūra: siekiama skatinti žemės ūkio ir miškininkystės infrastruktūros plėtrą ir pertvarkymus (žemės ūkio vandentvarka, miškų infrastruktūros gerinimas, žemės konsolidacija, gyvulių ir paukščių pridėtinės vertės didinimas);

9. Dalyvavimas maisto kokybės schemose: siekiama puoselėti maisto gamintojų tradicijas bei pateikti rinkai kokybiškesnius aukštesnės kokybės ir pridėtinės vertės produktus;

10. Pusiau natūrinis ūkininkavimas: siekiama gerinti pusiau natūrinio ūkininkavimo struktūrą, padėti ūkininkams geriau atitikti rinkos poreikius; viena iš pagrindinių sąlygų – ūkis turi atitikti tam tikrus ūkio dydžio reikalavimus.

Pagrindinės problemos, kurias siekiama spręsti šio prioriteto priemonėmis: ūkininkų senėjimas, nepalankios ūkių bei miškų valdų struktūros, nepakankama žemės ūkio infrastruktūra.

II – oji kryptis – aplinkai ir kraštovaizdžiui gerinti;

Priemonės:

11. Parama ūkininkaujantiems vietovėse su kliūtimis, išskyrus kalnuotas vietoves (mažiau palankios ūkininkauti vietovės) ;

12. Natura 2000 išmokos ir išmokos, susiję su Direktyva 2000/60/EC;

13. Agrarinės aplinkosaugos išmokos;

14. Pirmas žemės ūkio paskirties apželdinimas mišku;

15. Pirmas ne žemės ūkio paskirties ir apleistos žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku;

16. Natura 2000 išmokos (parama Natura 2000 miškų teritorijose);

17. Miškų aplinkosaugos išmokos;

18. Miškininkystės potencialo atkūrimas ir prevencinių priemonių įdiegimas;

19. Pelno nesiekiančios investicijos miškuose.

Pagrindinės problemos, kurias siekiama spręsti šio prioriteto priemonėmis: nepakankamas modernizacijos, technologijų ir inovacijų lygis žemės ūkyje, nepakankama produktų kokybė ir pridėtinė vertė, per mažas miškų ūkio sektoriaus konkurencingumas, mažų perdirbimo įmonių pajėgumų problemos.

III – ioji kryptis - gyvenimo kokybei kaimo vietovėse ir kaimo ekonomikai įvairinti;

Priemonės:

20. Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos;

21. Parama verslo kūrimui ir plėtrai;

22. Kaimo turizmo veiklos skatinimas;

23. Kaimo atnaujinimas ir plėtra (planavimo būdu) paraiškos.

Pagrindinės problemos, kurias siekiama spręsti šiomis priemonėmis: prasta gyvenimo kokybė, nepakankamai didelis užimtumas kaimo vietovėse.

IV – oji kryptis – LEADER metodui įgyvendinti. LEADER metodo tikslas – skatinti vietos iniciatyvą ir bendradarbiavimą, įtraukiant į veiklą kaimo bendruomenes, verslo ir vietos savivaldos atstovus.

24. Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas;

25. Tarpterritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas;

26. Parama VVG (vietos veiklos grupės) veiklai, įgūdžių įgijimui, VVG teritorijos.

Šio prioriteto priemonėmis siekiama spręsti problemas: nepakankami vietos lygmens pajėgumai, finansinių šaltinių vietos organizacijų veiklai remti trūkumas, nepakankamai stiprūs vietos savivaldos ir demokratijos principai kaimo vietovėse, patirties rengiant paraiškas ir projektus trūkumas, nepakankamas modernių informacinių technologijų naudojimas.

27 – oji priemonė – *Techninė pagalba* – nesusieta su jokia prioritetine kryptimi.⁵⁷

⁵⁷ Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, Galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m.// http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf

3.3. Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių efektyvumo vertinimas

Tyrimo tikslas. Įvertinti Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių efektyvumą.

Tyrimo objektas. Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių efektyvumas.

Vertinamas programos įgyvendinimo laikotarpis nuo 2007 iki 2012 m.

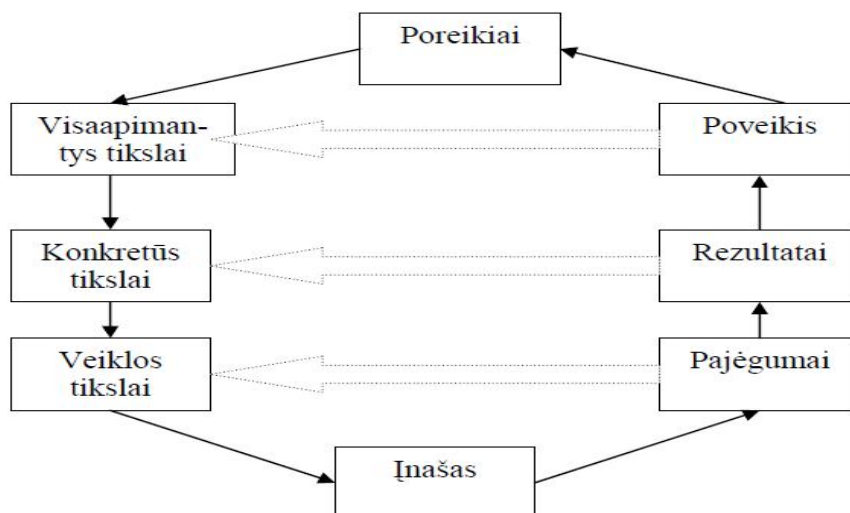
Tyrimo hipotezė. Ne visos įgyvendintos Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonės padarė įtaką Lietuvos žemės ūkiui, kaimo plėtrai, kai kurios iš jų buvo visiškai neefektyvios arba labai mažai efektyvios.

Tyrimo uždaviniai:

1. Priemonių efektyvumo vertinimo schemas (rodiklių sistemos) suformavimas;
2. Įvairių ūkio rodiklių kompleksinė analizė (kiekybinis pokytis ir kt.) kiekvienos priemonės atžvilgiu;
3. Efektyvumo koeficiento nustatymas;
4. Esminių efektyvumą lemiančių veiksnių išskyrimas ir išsamus sisteminis jų vertinimas;
5. Grafinis rezultatų atvaizdavimas.

Tyrimo metodai: Duomenų grupavimas, detalizavimas, klasifikavimas; mokslinės literatūros ir statistinių duomenų analizė, sintezė; rodiklių, koeficientų analizė.

Siekiant patvirtinti arba atmesti tyrimo hipotezę, formuosime rodiklių sistemą, kuri padės įvertinti kiekvienos iš Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių įgyvendinimo efektyvumą bei palyginti priemonių įgyvendinimo efektyvumo laipsnį. Kaip jau minėta tyrimo metodologinėje dalyje, kiekviena priemonė buvo įrankis, padėsiantis įgyvendinti keturis prioritetinius Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 m. tikslus, taip pat kiekviena iš priemonių buvo suformuota pagal tam tikrą logiką, kurią galime analizuoti naudodamiesi žemiau esančia schema:

11 pav. Priemonių logikos sudedamosios dalys⁵⁸

Vienuoliktame paveiksle (žr. 11 pav.) pavaizduota schema rodo, kad formuojant kiekvieną iš priemonių buvo stengiamasi atsakyti į tuos pačius klausimus: kokie šios priemonės bendri tikslai, konkretūs tikslai, kokie šios priemonės veiklos tikslai, koks įnašas reikalingas, kokie pajėgumai reikalingi, kokie laukiami rezultatai ir poveikis bei, kokius poreikius siekiame patenkinti šia priemone. Siekiant įvertinti kiekvienos iš priemonių tikslingumą bei efektyvumą, kiekvienai iš priemonės logikos sisteminių dalių stengiamasi suteikti kiekybinę išraišką. Matydami kiekybinį pokytį, galime geriausiai įvertinti pasiektą rezultatą bei priemonės logikos išbaigtumą. *Pačiu geriausiu atveju programos pažangos, siekiant nustatytų tikslų, rodikliai turi būti konkretūs, pamatuojami, įmanomi taikyti ir ekonomiškai pasiekiami, atitinkantys programą ir įgyvendinami laiku.*⁵⁹

Vertinant kiekvienos iš priemonių kiekybine išraiška pamatuojamus tikslus ir rezultatus, buvo stengiamasi koncentruotis tik į priemonės esminius tikslus (esminius tikslinius rodiklius, padedančius pamatuoti efektyvumą).

Žemiau pateiktame paveiksle (žr. 12 pav.) matome paramos sumas, kurios buvo skirtos įgyvendinti kiekvienai iš Kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos prioritetinių krypčių. Kiekvienai priemonei skirtos įgyvendinti paramos sumos bus aptartos vėliau. Įvertinę šias sumas, galėsime nustatyti, kurio prioriteto priemonėms skirtų lėšų buvo įsisavinta daugiausiai. Šis rodiklis labai svarbus,

⁵⁸ Aiškinamosios pastabos C – Ex ante vertinimo gairės ir Strateginis aplinkos vertinimas (SAV)// http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/eval/guidance/note_c_lt.pdf

⁵⁹ Ten pat.

nes, palyginus skirtos paramos lėšas su įsisavintomis lėšomis, galėsime įvertinti kiekvienos priemonės tikslingumą, loginį pagrįstumą. T.y. daroma išvada, kad mažas įsisavintų lėšų skaičius parodo nepakankamai išbaigtą priemonės loginę schemą, netinkamai įvertintus tikslus ar aplinkybinius veiksnius, lemiančius priemonės įgyvendinimo sėkmę.

<i>Programos kryptis</i>	<i>Pirminis paramos paskirstymas, EUR (2009 m. gruodžio 14 d.)</i>		<i>Paramos paskirstymas po paskutinio Programos pakeitimo, EUR (2010 m. birželio 7 d.)</i>	
	<i>Iš viso</i>	<i>EŽŪFKP įnašas</i>	<i>Iš viso</i>	<i>EŽŪFKP įnašas</i>
I kryptis	950.138.220	715.594.832	973.383.020	733.028.432
II kryptis	824.590.405	659.672.324	824.590.405	659.672.324
III kryptis	280.599.548	211.197.494	257.354.748	193.763.894
IV kryptis	136.993.804	109.595.043	136.993.804	109.595.043
Techninė pagalba	92.979.200	69.734.400	92.979.200	69.734.400
Iš viso:	2.285.301.177	1.765.794.093	2.285.301.177	1.765.794.093

12 pav. Programos įgyvendinimui skirta viešoji parama⁶⁰

Vienas pagrindinių šio tyrimo rodiklių – numatomo poveikio rodiklis arba siektinas rezultatas, t.y. konkrečia skaitine išraiška išreikštas rezultatas, kuris leis pamatuoti priemonės įgyvendinimo sėkmingumą. Šis rodiklis rodiklių sistemoje bus vadinamas *Siektinu rodikliu*.

Rodiklių sistemos dalimi taip pat bus Rezultato rodiklis, kuris padės įvertinti, koks rezultatas jau yra pasiektas vertinamuoju laikotarpiu. Siektinu rodiklio ir Rezultato rodiklio santykinė reikšmė bus laikoma rezultato Pasiekimo laipsniu.

Apibendrinant, kiekvienos priemonės įgyvendinimo efektyvumą galėsime matuoti pagal tokią schemą.

2 lentelė. Priemonių vertinimo schema

Priemonė XXXXXXXXXXXX

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Tikslas 1			
Tikslas 2			
Tikslas 3			
Tikslas 4			
		Efektyvumo koeficientas	

⁶⁰ Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programa; Žemės ūkio ministerijos ir NMA pateikta informacija

Priemonės efektyvumo koeficientas bus apskaičiuojamas kaip pagrindinių priemonės tikslinių rodiklių pasiekimo laipsnio procentais vidurkis. **Efektyviomis priemonėmis bus laikomos tos priemonės, kurių efektyvumo koeficientas – daugiau nei 60%, mažai efektyviomis priemonėmis – nuo 50 iki 60%, neefektyviomis priemonėmis – nuo 0 iki 50%.**

3.4. Rodiklių kompleksinė analizė kiekvienos Kaimo plėtros programos 2007 – 2013 m. priemonės atžvilgiu

Siekiant nustatyti kiekvienos iš priemonių įgyvendinimo efektyvumo koeficientą, visų pirma, buvo surinkti įvairūs priemonių įgyvendinimo statistiniai duomenys. Statistiniai duomenys buvo surinkti naudojantis tokiais šaltiniais kaip: Nacionalinės Mokėjimo agentūros vedama statistika (<http://www.nma.lt/index.php/parama/12>); Lietuvos Statistikos departamentas (<http://www.stat.gov.lt/lt/>); Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf); Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos 2011 m. veiklos ataskaita.⁶¹

Siekiant efektyviau atvaizduoti duomenis, priemonės buvo sunumeruotos žemiau esančia seka:

⁶¹ Lentelės pateikiamos prieduose.

3 lentelė. Priemonių numeracija

Numeris	Priemonė
1.	Profesinio mokymo ir informavimo veikla
2.	Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas
3.	Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos
4.	Naudojimas konsultavimo paslaugomis
5.	Žemės ūkio valdų modernizavimas
6.	Miškų ekonominės vertės didinimas
7.	Žemės ūkio produktų perdirbimas ir pridėtinės vertės didinimas
8.	Žemės ūkio ir miškininkystės plėtra ir pritaikymo infrastruktūra
9.	Dalyvavimas maisto kokybės schemose
10.	Pusiau natūrinis ūkininkavimas
11.	Išmokos ūkininkaujantiems vietovėse su kliūtimis, išskyrus kalnuotas vietas
12.	„N „Natura 2000“ išmokos ir išmokos, susijusios su direktyva 2000/60/EB”
13.	Agrarinės aplinkosaugos išmokos
14.	Pirmas žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku
15.	Pirmas ne žemės ūkio paskirties žemės ir apleistos žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku
16.	„Natura 2000“ išmokos (Parama „Natura 2000” vietovėms miškuose)
17.	Miškų aplinkosaugos išmokos
18.	Miškininkystės potencialo atkūrimas ir prevencinių priemonių įdiegimas
19.	Pelno nesiekiančios investicijos miškuose
20.	Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos
21.	Parama verslo kūrimui ir plėtrai
22.	Kaimo turizmo veiklos skatinimas
23.	Kaimo atnaujinimas ir plėtra
24.	Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas
25.	Tarptarptitorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas
26.	Parama VVG veiklai, įgūdžiams įgyti ir aktyviai pritaikyti
27.	Techninė pagalba

Lentelėje Priemonių įgyvendinimo statistika⁶², kuri pateikta 5 priede pavaizduotos paraiškų pagal priemones teikimo populiarumo tendencijos. Išnagrinėję, matome, kurios priemonės buvo populiariausios tarp pareiškėjų. Akivaizdu, kad daugiausia paraiškų buvo paduota pagal 3 (Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos), 11 (Išmokos ūkininkaujantiems vietovėse su kliūtimis) ir 13 (Agrarinės aplinkosaugos išmokos) priemones. Taip pat šiek tiek populiarsnės buvo 5 (Žemės ūkio valdų modernizavimas), 10 (Pusiau natūrinis ūkininkavimas), 12 („Natura 2000“ išmokos ir išmokos, susijusios su direktyva 2000/60/EB) , 14 (Pirmas žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku) , 23 (Kaimo atnaujinimas ir plėtra).

Taip pat matome, jog 9 (Dalyvavimas maisto kokybės schemose), 24 (Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas), 25 (Tarptertitorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas), 26 (Parama VVG veiklai, įgūdžiams įgyti ir aktyviai pritaikyti) priemonės susilaukė itin mažai populiarumo.

Toliau nagrinėsime kiekvieną priemonę atskirai.

I krypties priemonės

1. Priemonė „Profesinio mokymo ir informavimo veikla“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Mokymo kursų dalyvių skaičius	60.000	n.d.	
Priemonei skirta paramos suma	92.109.305 Lt.	53.563.598 Lt. ⁶³	58%
Efektyvumo koeficientas			58%

Priemonė profesinio mokymo ir informavimo veikla remia žinių ir inovacinės praktikos sklaidą žemės ūkio ir miškininkystės sektoriuose. Atlikus priemonės efektyvumo analizę, matome, kad nustatytas priemonės efektyvumo koeficientas – 58 procentai, tačiau priemonės efektyvumo koeficientas nustatytas, vertinant tik vieną rodiklį – įsisavintų lėšų procentą. Papildomus priemonės įgyvendinimo rodiklius įvertinti nėra lengva, nes neaišku, kiek tiksliai asmenų galėjo dalyvauti priemonės lėšomis finansuojamose projektuose, tikslios statistikos surinkti beveik neįmanoma, nes, jei

⁶² Nacionalinė mokėjimo agentūra//<http://www.paramakaimui.lt/component/statistika/>.

⁶³ Skaičiuojama faktiškai išmokėta paramos lėšų suma.

ir pavyktų nustatyti mokymų dalyvių skaičių, tie patys asmenys galėjo dalyvauti keliose mokymo programose, todėl vis tiek nebūtų aišku, kiek atskirų dalyvių pavyko įtraukti į mokymus.

2. Priemonė „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Jaunųjų ūkininkų (iki 40 m.) skaičius visų ūkininkų kontekste	33%	13,57%	41,1%
Vidutinio ūkio dydžio rezultato rodiklis	17,6 ha	13,46 ha	76,5%
Priemonei skirta paramos suma	294.928.522 Lt.	287.541. 156 Lt.	97%
Efektyvumo koeficientas			71,5%

Priemonės jaunųjų ūkininkų įsikūrimas efektyvumo koeficientas įvertintas 72 procentais. Nors buvo įsisavintos beveik visos priemonei skirtos lėšos, tačiau jaunųjų ūkininkų skaičius visų ūkininkų kontekste vis dar nėra pakankamai didelis. Jis siekia tik 13,57 procento, o siekiamas rodiklis yra 33 procentai. Tiesa, per 2011 m. valdytojų skaičius pagal amžiaus grupes pasikeitė dėl priimto nutarimo išregistruoti neaktyvias ir nenaudojamas valdas, todėl jaunųjų valdytojų skaičius padidėjo net 2,57 procento, sunku pasakyti, kiek įtakos tam turėjo priemonės įgyvendinimas, tačiau, turint omenyje įsisavintų lėšų sumą, galima teigti, kad nemažai.

Buvo pasiekta pakankamai neblogų rezultatų, turint omenyje vidutinio ūkio dydžio rodiklį: nuo 8,7 ha 2011 m. jis išaugo iki 13,46 ha 2012 m.

3. Priemonė „Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Anksti iš veiklos pasitraukusių žemės ūkio valdytojų skaičius	6.700	80.522	100 % ⁶⁴
Priemonei skirta paramos suma	467.263.198 Lt.	291.410.598 Lt.	62%
Efektyvumo koeficientas			81%

Priemonės Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos efektyvumas įvertintas 81 procentu. Ši priemonė buvo viena iš daugiausia pareiškėjų pritraukusių priemonių dėl to, kad savo logika buvo itin patraukli tiek jaunesniems tiek vyresniems ūkininkams, kuriems pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos ir valdų perdavimas jaunesniems ūkininkams užtikrino kurį laiką po pasitraukimo gaunamas pajamas. Buvo gauta kur kas daugiau paraiškų nei planuota, tačiau pakankamai vidutinis (62%) lėšų įsisavinimo procentas parodo, kad priemonės lėšomis nebuvo pasinaudota taip efektyviai, kaip tikėtasi.

4. Priemonė „Naudojimas konsultavimo paslaugomis“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Konsultacijose dalyvavusių ūkininkų skaičius	57.000	3.216	6%
Priemonei skirta paramos suma	25.750.955 Lt.	4.461.870 Lt.	17%
Efektyvumo koeficientas			11,5%

Priemonės „Naudojimas konsultavimo paslaugomis“ efektyvumo koeficientas įvertintas tik 12 procentų. Priemonė susilaukė labai nedidelio pareiškėjų skaičiaus. Priemonės tikslas buvo

⁶⁴ Jei rezultato rodiklis viršija siekiamą rodiklį, laikoma, kad pasiekimo laipsnis yra 100%.

stiprinti žemės ūkio konkurencingumą, suteikiant ūkininkams konsultacijas teisiniais, buhalteriniais ir kt. klausimais. Manoma, kad viena tokio didelio nepopuliarumo priežasčių galėjo būti ta, jog ūkininkai jau teikė paraiškas pagal priemonę „Profesinio informavimo ir mokymo veikla“, todėl nebeteikė paraiškų pagal šią priemonę, nes abiejų šių priemonių veiklos yra iš dalies susijusios. Taip pat mažą priemonės populiarumą galėjo įtakoti ūkininių pasyvumas: priemonė nepasirodė pakankamai įtikinanti, kad prisiimti atsakomybę už dokumentų tvarkymą, pateikimą įgyvendinančiai institucijai ir pan.

5. Priemonė „Žemės ūkio valdų modernizavimas“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paremtų projektų skaičius	1000	704	74%
Parama pasinaudojusių ūkininkų skaičius	4410	7000	100%
Priemonei skirta paramos suma	1.517.101.949 Lt.	1.253.929.621 Lt.	83%
Efektyvumo koeficientas			85,7%

Priemonės „Žemės ūkio valdų modernizavimas“ efektyvumo koeficientas įvertintas 86 procentais. Parama pasinaudojo pakankamai didelis ūkininkų skaičius, lyginant su numatytais rodikliais. Buvo įgyvendinta daugiau nei 700 inovatyvių projektų, kurie be abejonės padarė teigiamą įtaką žemės ūkio konkurencingumo didinimui, kadangi inovacijos ir technologinė plėtra pripažįstamos vienomis iš pagrindinių konkurencingumo skatinimo priemonių.

Didelį priemonės įgyvendinimo efektyvumą lėmė tai, jog pagrindinis priemonės tikslas – pažangių technologijų diegimas – aktualus kiekvienam ūkininkui, kadangi tik pažangios technologijos sąlygoja ilgalaikį konkurencingumą ir geresnę kokybę. Taip pat priemonės lėšomis buvo remiamos net 3 veiklos sritys: žemės ūkio produktų gamyba ir apdorojimas, biodujų gamybą bei trumpos rotacijos plantacinių želdinių įveisimas.

6. Priemonė „Miškų ekonominės vertės didinimas“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paremtų projektų skaičius	170	198	100%
Priemonei skirta paramos suma	50.782.401 Lt.	35.234.159 Lt.	69%
Efektyvumo koeficientas			84,5%

Priemonės miškų ekonominės vertės didinimas efektyvumo koeficientas įvertintas 85 procentais. Priemonės lėšomis buvo paremta daugiau nei 190 projektų, kurie prisidėjo prie mažos ekonominės vertės medynų pertvarkymo bei miško kirtimo modernizavimo, biokuro gamybos pažangių technologijų naudojimo. Pasinaudodami paramos lėšomis, ūkininkai turėjo galimybę pakelti savo miškų ekonominę vertę bei modernizuoti miško darbus. Didesnio populiarumo susilaukė pirmoji iš dviejų šios priemonės remiamų veiklos sričių: *Miško kirtimo, apvaliosios medienos bei biokuro (medienos kuro) ruošos modernizavimas*. Galima daryti išvadą, jog priemonė tokio didelio populiarumo susilaukė iš dalies dėl to, jog pagal šią priemonę paramos gavėjams buvo finansuojama dalis išlaidų už naują techniką, įrangą. Antroji veiklos sritis: *Mažos ekonominės vertės medynų (jaunuolynų) ir krūmynų pertvarkymas bei jaunuolynų ugdymas* buvo taip pat labai naudinga miškų ūkių savininkams, kurie, pertvarkę jaunuolynus, žymiai padidino medienos prieaugį juose.

7. Priemonė „Žemės ūkio produktų perdirbimas ir pridėtinės vertės didinimas“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Naujų produktų gamybai ar naujų gamybos metodų taikymui paramą gavusių bendrovių skaičius	27	168	100%
Priemonei skirta paramos suma	511.070.558 Lt.	190.120.056 Lt.	37%
Efektyvumo koeficientas			68,5%

Priemonės „Žemės ūkio produktų perdirbimas ir ekonominės vertės didinimas“ efektyvumo koeficientas įvertintas 69 procentais. Buvo paremta daug daugiau bendrovių nei numatytas rodiklis, tačiau įsisavinta labai mažai lėšų, todėl galima daryti išvadą, kad paremti projektai nebuvo įgyvendinami taip efektyviai kaip tikėtasi. Mažas lėšų įsisavinimo procentas taip pat gali būti paaiškinamas tuo, jog žemės ūkio produktų perdirbimo projektai dažnai yra didelės apimties, todėl jiems įsisavinti reikia daug laiko.

8. Priemonė „Žemės ūkio ir miškininkystės plėtra ir pritaikymo infrastruktūra“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paremtų projektų skaičius	183	290	100%
Priemonei skirta paramos suma	377.106.704 Lt.	132.968.486 Lt.	35%
Efektyvumo koeficientas			67,5%

Priemonės „Žemės ūkio ir miškininkystės plėtra ir pritaikymo infrastruktūra“ efektyvumo koeficientas įvertintas 68 procentais. Šia priemone buvo remiamos tokios veiklos kaip: žemės ūkio vandentvarka, žemės konsolidacija, miškų infrastruktūros gerinimas, gyvulių ir naminių paukščių prekinės vertės didinimas. Paremtų projektų skaičius vėl gi buvo didesnis nei numatyta, tačiau lėšos nebuvo įsisavinamos pakankamai efektyviai, tai parodo, kad projektai nebuvo įgyvendinami pakankamai tikslingai.

9. Priemonė „Dalyvavimas maisto kokybės schemose“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paremtų žemės ūkio valdų, dalyvaujančių kokybės schemose skaičius	400	37	9,3%
Priemonei skirta paramos suma	7.871.555 Lt.	269.012 Lt.	3%
Efektyvumo koeficientas			6,2%

Priemonės „Dalyvavimas maisto kokybės schemose“ efektyvumo koeficientas įvertintas tik 6 procentais. Šia priemone ūkininkai buvo skatinami gaminti didesnės pridėtinės vertės bei geresnės kokybės maisto produktus bei puoselėti maisto produktų gaminimo tradicijas. *Išskirtinės kokybės produktų gamyba ir pateikimas vartotojams yra vienas iš pagrindinių Lietuvos žemės ūkio politikos įgyvendinimo siekių.*⁶⁵ Iš esmės, parama buvo skiriama papildomai susidariusių išlaidų produktų kokybės reikalavimams užtikrinti kompensacijai, tačiau tyrimo rezultatai parodė, jog dauguma maisto produkcijos gamintojų vis dar nėra pakankamai suinteresuoti gaminama produkcijos kokybe bei standartų užtikrinimu.

10. Priemonė „Pusiau natūrinis ūkininkavimas“

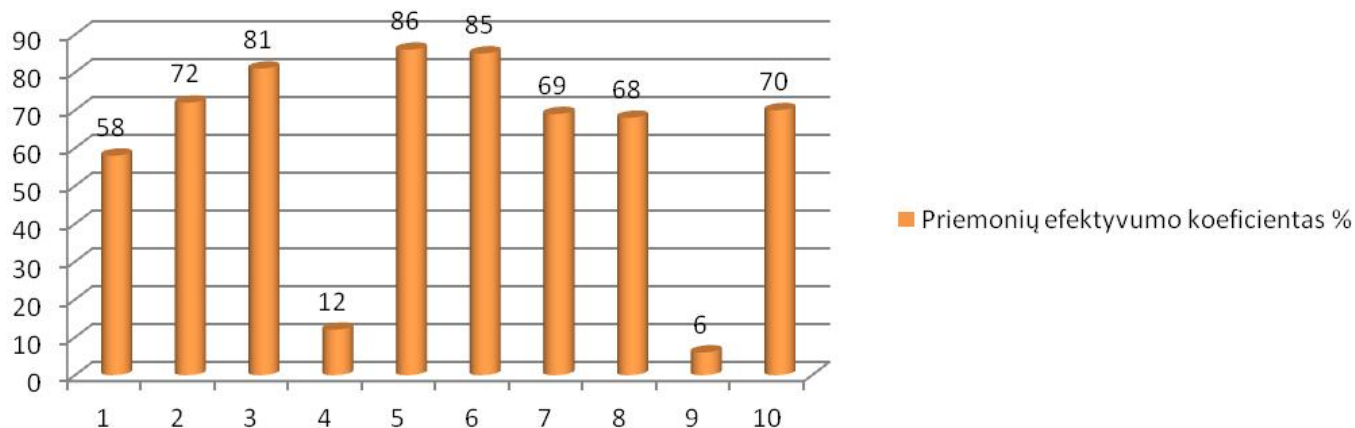
	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paremtų valdų skaičius	3.647	8.900	100%
Priemonei skirta paramos suma	98.204.192 Lt.	39.132.148 Lt.	40%
Efektyvumo koeficientas			70%

Priemonės „Pusiau natūrinis ūkininkavimas“ efektyvumo koeficientas įvertintas 70 procentų. Priemone siekiama gerinti žemės ūkio valdų struktūrą, tokia veikla gali ūkininkams padėti didinti produkcijos kiekius bei užtikrinti geresnę jos kokybę. Kaip matome, priemonės lėšomis buvo paremtas ganėtinai didelis projektų skaičius, tačiau lėšos nebuvo įsisavinamos pakankamai efektyviai. Galima daryti išvadą, kad paremti ūkiai nebuvo pakankamai dideli, todėl neatitiko priemonės reikalavimo dalį paramos skirti didesniems (5 – 10 ha) ūkiams.

Išvados dėl I – os krypties priemonių įgyvendinimo:

I – os krypties priemonėmis buvo siekiama didinti žemės ūkio ir miškų ūkio sektoriaus konkurencingumą, sprendžiant tokias problemas kaip: ūkininkų senėjimas, nepakankamas išsilavinimo lygis, pasenusios technologijos, mažos ūkininkų valdos, neužtikrinta produkcijos kokybė ir kt.

⁶⁵ Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

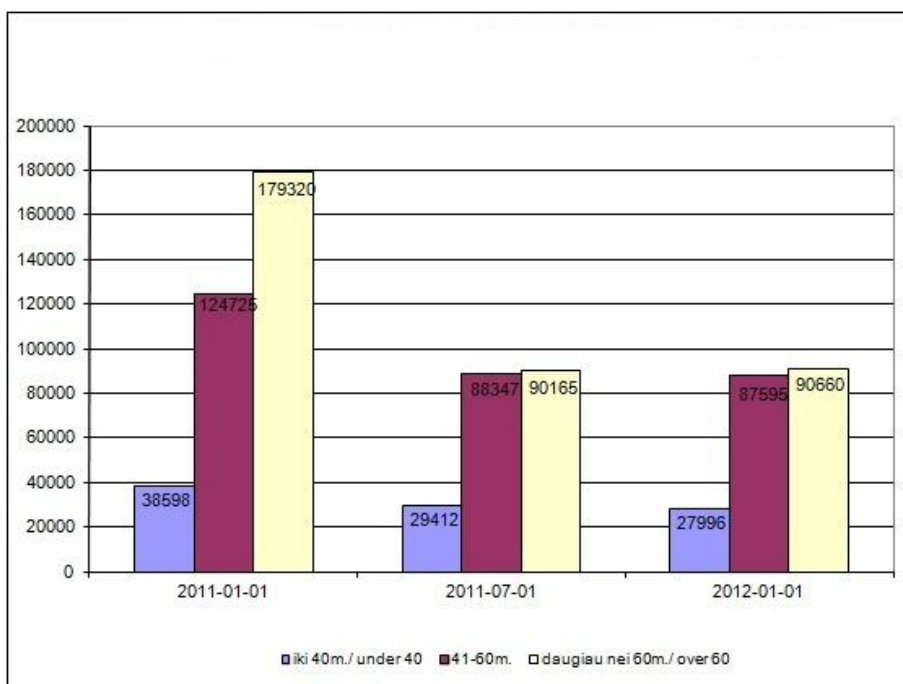
13 pav. Priemonių efektyvumo koeficientas, %

Aukščiau pavaizduotame, 13 – amė, paveiksle lyginami pirmos krypties priemonių įgyvendinimo efektyvumo koeficientai, kuriuos nustatė paaikėjo, kad septynios iš dešimties pirmos krypties priemonių buvo įgyvendintos efektyviai, viena priemonė – „Profesinio mokymo ir informavimo veikla“ – buvo įgyvendinta mažai efektyviai, dvi priemonės – „Naudojimas konsultavimo paslaugomis“ ir „Pusiau natūrinis ūkininkavimas“ – buvo įgyvendintos neefektyviai. Efektyviausiai buvo įgyvendintos šios priemonės: „Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos“, „Žemės ūkio valdų modernizavimas“, „Miškų ekonominės vertės didinimas“ – jų efektyvumo koeficientas viršijo 80%.

Kol kas dar nėra gauta naujausių duomenų apie tai, kokią įtaką priemonių įgyvendinimas padarė žemės ūkio ir miškų ūkio konkurencingumui, tačiau, statistikos departamento duomenimis, 2011 m. žemės ūkio pridėtinė vertė didėjo: augalininkystės produkcijos vertė padidėjo 38 procentais, gyvulininkystės – 5,2 procento.⁶⁶

Panašu, kad priemonių įgyvendinimas kol kas nepadarė didelės įtakos bendriems ūkininkų išsilavinimo bei ūkininkų pasiskirstymo pagal amžiaus grupes rodikliams. Tai pamatyti galime išnagrinėję žemiau – 14 – amė paveiksle ir 4 – oje lentelėje – pateiktus duomenis.

⁶⁶ Lietuvos statistikos departamentas// <http://www.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=11300>.

14 pav. Valdų valdytojų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes⁶⁷

Kaip matome, žymesnis valdų valdytojų skaičiaus pokytis užfiksuotas 2011 m. viduryje, taip atsitiko dėl to, kad ūkininkai įstatymu buvo priversti išregistruoti neaktyvias valdas. Dėl šios priežasties sumažėjo vyresnių valdų valdytojų skaičius bei padidėjo jaunų (iki 40 m.) valdų valdytojų procentas, tačiau po šio įvykio ryškesnio valdų valdytojų skaičiaus pagal amžiaus grupes pokyčio neįvyko, todėl negalime teigti, kad I – os krypties priemonių įgyvendinimas įtakojo ryškias permainas, sprendžiant ūkininkų senėjimo problemą, tačiau apie tai spręsti dar anksti, nes priemonių įgyvendinimas nėra baigtas, galima daryti išvadą, kad didesnė įtaka bendriems rodikliams bus pastebima tik praėjus šiek tiek laiko po visiško Kaimo plėtros programos 2007 – 2013 m. įgyvendinimo.⁶⁸

⁶⁷ Valstybės įmonė Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras, Statistinė informacija// <http://www.vic.lt/?mid=403>.

⁶⁸ Ten pat.

4 lentelė. Valdų valdytojų išsilavinimas

Valdų valdytojų išsilavinimas	2011-01-01	2011-07-01	2012-01-01
Aukštasis universitetinis	5129	4428	4458
Aukštasis neuniversitetinis	1740	1480	1482
Aukštesnysis	13957	11894	11880
Profesinis	9132	7969	7970
Minimalus profesinis	12252	10884	10938
Iš viso	42210	36655	36728

Tą patį galime pasakyti ir apie I – os krypties priemonių įtaką valdų valdytojų išsilavinimo rodikliams, kurie, kai kuriais atvejais, net sumažėjo. Nepaisant to, galima daryti išvadą, kad nemažai valdų valdytojų, baigusių kursus pagal priemones - „Profesinio mokymo ir informavimo veikla“ ar „Naudojimas konsultavimo paslaugomis“, gavo reikiamas konsultacijas, kursų baigimo pažymėjimus, sertifikatus ir pan. Nors tai bendruose rodikliuose neatsispindi, tokios iniciatyvos neabejotinai padėjo skleisti mokymosi/švietimo naudą ir gali prisidėti prie bendrų rodiklių pokyčio ateityje.

II krypties priemonės

11. Priemonė „Išmokos ūkininkaujantiems vietovėse su kliūtimis, išskyrus kalnuotas vietoves“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paremtų valdų skaičius	110.000	465.588	100%
Priemonei skirta paramos suma	1.061.069.946 Lt.	883.446.251 Lt.	83%
Efektivitymo koeficientas			91,5%

Priemonės „Išmokos ūkininkaujantiems vietovėse su kliūtimis, išskyrus kalnuotas vietoves“ efektyvumo koeficientas įvertintas 92 procentais. Priemone buvo remiamos tokios veiklos kaip: biologinės įvairovės išsaugojimas, vandens kokybės gerinimas, klimato kaitos mažinimo skatinimas, dirvožemio kokybės gerinimas ir pan. Priemonė susilaukė itin didelio populiarumo, taip pat buvo įsisavinta nemaža dalis priemonei skirtų lėšų, lyginant su kitomis priemonėmis. Geri priemonės įgyvendinimo rezultatai padėjo užtikrinti tolesnį žemės ūkio paskirties žemių naudojimą vietovėse, kuriose yra kliūčių, o ūkininkams išmokėtos kompensacinės išmokos tapo didele paskata ir toliau verstinis pradėta veikla.

12. Priemonė „Natura 2000“ išmokos ir išmokos, susijusios su direktyva 2000/60/EB”

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paremtų valdų skaičius „Natura 2000“ tinklo vietovėse	800	5,798	100%
Priemonei skirta paramos suma	6.895.997 Lt.	4.490.013 Lt.	65%
Efektyvumo koeficientas			82,5%

Priemonės „Natura 2000“ išmokos ir išmokos, susijusios su direktyva 2000/60/EB, efektyvumo koeficientas įvertintas 83 procentais. Ši priemonė, kaip ir prieš tai aprašyta, taip pat kompensacinio pobūdžio, tačiau kompensacijos pagal šią priemonę skiriamos ūkininkams, kurie privalo laikytis tam tikrų įsipareigojimų, dėl kurių ūkininkai gauna mažesnes veiklos pajamas, arba patiria didesnes veiklos išlaidas. Buvo sulaukta labai didelio paraiškų skaičiaus, lyginant su lauktais rezultatais, tačiau lėšos buvo įsisavinamos labai vidutiniškai (65%), todėl galima daryti išvadą, kad kai kurie paremti projektai nebuvo pakankamai efektyvūs, taip galėjo nutikti dėl to, jog buvo prisiimti per dideli įsipareigojimai, kurie viršijo realiai patirtas išlaidas, todėl faktiškai patirtų išlaidų buvo deklaruota daug mažiau nei suplanuota paraiškų pateikimo metu. Taip pat buvo tikimasi paremti daugiau stambesnių valdų.

13. Priemonė „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Bendras gaunančių paramą ūkininkų, ūkių ir kitų žemės ūkių valdytojų skaičius	66.650	55.598	83,4%
Priemonei skirta paramos suma	1.195.683.505 Lt.	656.920.771 Lt.	55%
Efektyvumo koeficientas			69,2%

Priemonės „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“ efektyvumo koeficientas įvertintas 69 procentais, todėl galima daryti išvadą, kad priemonė nemažai prisidėjo prie aplinką tausojančio

ūkininkavimo skatinimo. Priemonė taip pat kompensacinio pobūdžio, jos lėšomis remiami ūkininkai, kurie prisiima neprivalomus, tačiau savanoriškus įsipareigojimus kraštovaizdžiui ir aplinkai gerinti. Buvo susilaukta pakankamai nemažai pareiškėjų, tiesa, mažiau nei tikėtasi. Lėšų įsisavinimo procentas vidutinis (55%). Galima daryti prielaidą, jog lėšų įsisavinimo procentas nėra labai aukštas dėl tos pačios priežasties, kaip ir prieš tai aprašytoje priemonėje: paraiškose numatytos išmokos buvo didesnės nei faktiškai patirtos išlaidos – tokia padėtis galėjo susiklostyti dėl per didelių ūkininkų užmojų. Taip pat susiduriama su problema, jog buvo tikėtasi priemonės lėšomis paremti daugiau didesnių valdų.

14. Priemonė „Pirmas žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paramos gavėjų skaičius	3.500	5.964	100%
Priemonei skirta paramos suma	191.507.787 Lt.	68.263.636 Lt.	36%
Efektyvumo koeficientas			68%

Priemonės „Pirmas žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku“ efektyvumo koeficientas įvertintas 68 procentais. Šios priemonės lėšomis skatinamas žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku, taip siekiant mažinti kaimo gyventojų priklausomybę nuo žemės ūkio veiklos, taip pat siekiama didinti šalies miškingumą bei miškų ūkių savininkų ūkių dydį. Paramos gavėjų skaičius viršijo lūkesčius, tačiau taip pat, kaip ir ankstesnių priemonių atžvilgiu, buvo tikimasi paremti daugiau didesnių valdų. Paramos lėšos buvo įsisavintos labai neefektyviai (tik 36 procentai), tai parodo, kad daug paremtų projektų nebuvo įgyvendinti tikslingai. Iš dalies tokia padėtis susiklostė dėl to, kad *dėl užtrukusio priemonės administravimo sistemos kūrimo ir priemonės administravimo taisyklių koregavimo paramos gavėjams lėšos buvo pradėtos mokėti tik 2009 m.*⁶⁹, todėl priemonės lėšų įsisavinimas gerokai užsitęsė.

⁶⁹ Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

15. Priemonė „Pirmas ne žemės ūkio paskirties žemės ir apleistos žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paramos gavėjų skaičius	2.800	1.789	63,9%
Priemonei skirta paramos suma	189.898.601 Lt.	90.990.947 Lt.	48%
Efektyvumo koeficientas			56%

Priemonės „Pirmas ne žemės ūkio paskirties žemės plotas ir apleistos žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku“ efektyvumo koeficientas įvertintas 56 procentais. Pagrindinis šios priemonės tikslas – apželdinti mišku apleistą ir nenaudojamą žemę. Priemonė susilaukė šiek tiek mažiau pareiškėjų nei tikėtasi, o paramos lėšos buvo įsisavinamos šiek tiek blogiau nei vidutiniškai (48%). Paramos lėšos buvo įsisavinamos nepakankamai sparčiai dėl tos pačios priežasties, kaip ir įgyvendinant aukščiau aprašytą priemonę: užtruko priemonės administravimo sistemos kūrimas. Taip pat buvo susilaukta mažesnio susidomėjimo priemone dėl to, jog priemonės lėšos buvo išmokamos kompensavimo būdu, t.y. apželdinamos žemės savininkai žemės apželdinimui, visų pirma, turėjo naudoti savo nuosavas lėšas – toks išlaidų kompensavimo būdas yra mažiau patrauklus ūkininkams. Šiuo atveju taip pat buvo tikimasi paremti šiek tiek daugiau stambesnių miško valdų, ne visi paremti projektai buvo įgyvendinami pakankamai efektyviai.

16. Priemonė „„Natura 2000“ išmokos (Parama „Natura 2000“ vietovėms miškuose)“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paremtų miško valdų, esančių „Natura 2000“ teritorijose, skaičius	20.000	1.078	5,39%
Priemonei skirta paramos suma	10.004.005 Lt.	5.079.837 Lt.	51%
Efektyvumo koeficientas			28,2%

Priemonės „Natura 2000“ išmokos (Parama „Natura 2000“ vietovėms miškuose) efektyvumo koeficientas įvertintas tik 28 procentais. Pagrindinis šios priemonės tikslas buvo padėti

privatų miškų ūkių savininkams spręsti problemas, kurios iškylą dėl „Natura 2000“ reikalavimų įgyvendinimo miškuose, taip pat gerinti gyvenimo kokybę kaimo vietovėse bei ugdyti kaimo gyventojų ekologinį sąmoningumą, tačiau atliktas tyrimas parodė, jog priemonė buvo įgyvendinta neefektyviai. Visų pirma, susilaukta daug mažiau paraiškų nei tikėtasi, priemonės lėšos buvo įsisavinamos vidutiniškai, todėl priemonės poveikis iškeltiems tikslams yra pakankamai menkas. Įvertinant tyrimo rezultatus, galima daryti prielaidą, kad priemonės idėja buvo visiškai nepatraukli miškų savininkams dėl kelių priežasčių: per daug smulkios miškų valdos, lėšų dalies, reikalingos projektui įgyvendinti, trūkumas ir kt.

17. Priemonė „Miškų aplinkosaugos išmokos“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paremtų projektų skaičius	3.500	196	5,6%
Miško plotas, už kurį išmokėtos miškų aplinkosaugos išmokos	13500 ha		
Priemonei skirta paramos suma	9.528.002 Lt.	926.133 Lt.	10%
Efektivumo koeficientas			7,8%

Priemonės „Miškų aplinkosaugos išmokos“ efektyvumo koeficientas įvertintas tik 8 procentais. Priemone privatų miškų savininkai buvo skatinami atkreipti dėmesį į aplinkosaugos problemas, prisidėti prie biologinės įvairovės nykimo mažinimo. Priemonė taip pat kompensacinio pobūdžio, kompensacijos mokamos už tai, jog miškų valdų savininkai įsipareigoja nevykdyti pagrindinių miškų kirtimų vertingose kertinėse miško buveinėse. Priemonė susilaukė labai mažo pareiškėjų skaičiaus, o paremtų projektų lėšos buvo įsisavinamos itin prastai (tik 10%) - tai parodė, kad priemonė savo logika nėra patraukli potencialiems paramos gavėjams, pagrindinė to priežastis galėtų būti ta, jog šalyje vyrauja smulkūs miškų ūkiai, o smulkiems miškų ūkiams kreiptis paramos pagal šią priemonę nebūtų naudinga, kadangi kompensacijos mokamos, atsižvelgiant į išsaugotų plotų dydį. Taip pat priemonės populiarumo trūkumą lemia patirties stoka, kadangi panašios priemonės anksčiau Lietuvoje nebuvo vykdomos.

18. Priemonė „Miškininkystės potencialo atkūrimas ir prevencinių priemonių įdiegimas“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Įgyvendintų prevencinių ir atkuriamųjų veiksmų skaičius	75	213	100%
Priemonei skirta paramos suma	51.792.000 Lt.	30.663.297 Lt.	89%
Efektyvumo koeficientas			94,5%

Priemonės „Miškininkystės potencialo atkūrimas ir prevencinių priemonių įdiegimas“ efektyvumo koeficientas įvertintas 95 procentais. Pagrindinis šios priemonės tikslas – stichinių nelaimių prevencija bei pažeistų miškų atkūrimas po jų. Strateginis šios priemonės tikslas – prisidėti prie bendro šalies miškingumo padidėjimo. Rezultatai rodo, jog įgyvendintų ir atkuriamųjų veiksmų skaičius pagal šią priemonę viršijo lūkesčius, paramos lėšos, lyginant su kitomis priemonėmis, buvo įsisavinamos gerai.

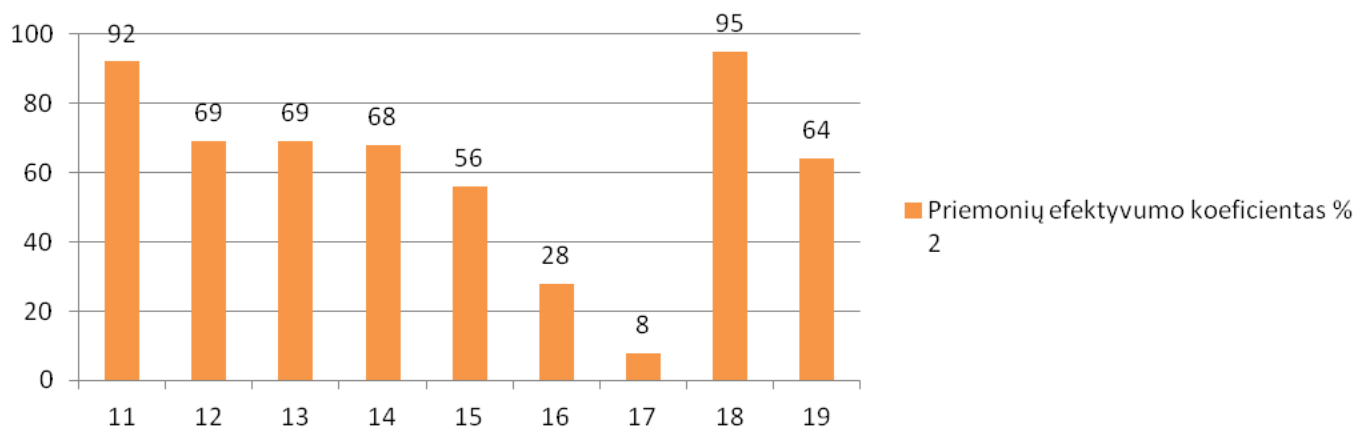
19. Priemonė „Pelno nesiekiančios investicijos miškuose“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paremtų miško savininkų skaičius	100	108	100%
Priemonei skirta paramos suma	34.528.000 Lt.	9.245.256 Lt.	27%
Efektyvumo koeficientas			63,5%

Priemonės „Pelno nesiekiančios investicijos miškuose“ efektyvumo koeficientas įvertintas 64 procentais. Pagal šią priemonę paramos galėjo kreiptis miškų valdytojai, siekiantys atkurti, išsaugoti bei plėtoti miškų rekreacinę infrastruktūrą. Ši priemonė yra ne tik kompensacinio, bet ir investicinio pobūdžio. Tai reiškia, kad ūkininkai gali ne tik gauti kompensacijas už patirtas išlaidas, bet ir iš anksto gauti lėšas suplanuotiems projektams. Paremtų miško savininkų skaičius sutapo su lūkesčiais, tačiau lėšos buvo įsisavinamos labai prastai. Manoma, kad pagrindinė priežastis, kodėl taip atsitiko – nepakankamai gerai organizuota lėšų išmokėjimo administracinė sistema, nepakankamai sparčios lėšų išmokėjimo procedūros. Taip pat buvo tikimasi paremti didesnius miško plotus.

Išvados dėl II – os krypties priemonių įgyvendinimo:

II – os krypties priemonėmis buvo siekiama gerinti miškininkystės Lietuvoje padėtį. Buvo siekiama atkreipti dėmesį ne tik į darnią, aplinką tausojančią miškininkystę, bet ir į miškų ūkių valdytojų padėtį. Šiam tikslui buvo sukurtos devynios priemonės, kurių rezultatus matome žemiau pavaizduotame paveiksle.

15 pav. Priemonių efektyvumo koeficientas, %

Tyrimo rezultatai parodė, kad šešios iš devynių II – os krypties priemonių buvo įgyvendintos efektyviai. Penkiolikta priemonė (Pirmas ne žemės ūkio paskirties žemės ir apleistos žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku) buvo įgyvendinta mažai efektyviai. Šešiolikta („Natura 2000“ išmokos (Parama „Natura 2000“ vietovėms miškuose)) ir septyniolikta (Miškų aplinkosaugos išmokos) priemonės buvo įgyvendintos neefektyviai. Efektyviausiai buvo įgyvendintos vienuolikta (Išmokos ūkininkaujantiems vietovėse su kliūtimis, išskyrus kalnuotas vietas) ir aštuoniolikta (Miškininkystės potencialo atkūrimas ir prevencinių priemonių įdiegimas) priemonės, kurių efektyvumo koeficientas viršija 90 procentų. Kol kas sunku rasti duomenų, kaip sėkmingas kai kurių priemonių įgyvendinimas pakeitė bendrus šalies rodiklius, tačiau galima spėti, jog sėkmingas vienuoliktos priemonės įgyvendinimas galėtų prisidėti prie emigracijos iš kaimo vietovių mažėjimo, o sėkmingas aštuonioliktos priemonės įgyvendinimas galėtų prisidėti prie sumažėjusio stichinių nelaimių Lietuvos miškuose skaičiaus (kilusių gaisrų ir pan.).

III - ios krypties priemonės

20. Priemonė „Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paramos gavėjų skaičius	450	157	34.9%
Priemonei skirta paramos suma	112.596.830 Lt.	24.101.294 Lt.	21%
Efektivumo koeficientas			28%

Priemonės „Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos“ efektyvumo koeficientas įvertintas 28 procentais. Pagrindinis šios priemonės tikslas – remti ūkininkų perėjimą prie ne žemės ūkio veiklos (paslaugų įvairovės, amatų plėtra, ekonominės veiklos kaime įvairinimas), taip siekiant užtikrinti geresnę gyvenimo kokybę kaime. Paramos gavėjų skaičius yra kur kas mažesnis nei planuota, priemonės lėšos įsisavinamos neefektyviai (tik 21%). Galima spėti, kad pagrindinė priemonės nepopuliarumo priežastis ta, kad priemonės tikslinė grupė – t.y. ūkininkai, norintys pereiti prie ne žemės ūkio veiklos, dažniausiai, yra smulkūs ūkininkai, neturintys nuosavų lėšų, kurios reikalingos, norint kreiptis paramos, tuo tarpu, stambesnių ūkių savininkų perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos, dažniausiai, nedomina. Priemonės neefektyvumą lėmė ir kitos priežastys: ūkininkų nenoras keisti veiklos, nenorėjimas prisiimti finansinių įsipareigojimų ir pan.

21. Priemonė „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paramą gavusių LMĮ ir kaimo gyventojų skaičius	660	376	57%
Priemonei skirta paramos suma	407.402.225 Lt.	298.039.565 Lt.	73%
Efektivumo koeficientas			65%

Priemonės „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ efektyvumo koeficientas įvertintas 65 procentais. Didžiausias priemonės tikslas buvo – gerinti gyvenimo kokybę ir didinti užimtumą, verslumą kaime. Buvo paremta maždaug pusė tiek pareiškėjų, kiek buvo tikėtasi, paramos lėšos buvo

įsisavinamos geriau nei vidutiniškai (73%). Manoma, kad lėšų įsisavinimas nebuvo pakankamai spartus dėl administracinių problemų, užsitęsusių paraiškų, mokėjimo prašymų vertinimo ir pan.

22. Priemonė „Kaimo turizmo veiklos skatinimas“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paramą gavusių turizmo plėtros veiklų skaičius	570	269	47,2%
Priemonei skirta paramos suma	161.430.466 Lt.	46.628.290 Lt.	29%
Efektyvumo koeficientas			38,1%

Priemonės „Kaimo turizmo veiklos skatinimas“ efektyvumo koeficientas įvertintas 38 procentais. Šia priemone, kaip ir ankstesnėmis III – iosios krypties priemonėmis skatinama didinti užimtumą ir verslumą kaime, tačiau čia dėmesio centre – kaimo turizmas. Siekiama gerinti turizmo paslaugų įvairovę ir kokybę. Buvo paremta maždaug pusė tiek kaimo turizmo plėtros projektų, kiek tikėtasi, paramos lėšos įsisavinamos labai neefektyviai. Manoma, kad viena iš pagrindinių to priežasčių buvo – prasta įgyvendinamų projektų kokybė. Taip pat, dažniausiai, kaimo turizmo plėtros projektai trunka ilgiau nei pagal priemonės finansavimo sąlygas numatomas ilgiausia projekto trukmė – 36 mėn. Galima daryti išvadą, kad priemonės logika buvo ne iki galo adekvati realioms kaimo turizmo veikla užsiimančių verslininkų galimybėms.

23. Priemonė „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paremtų kaimų atnaujinimo projektų skaičius	200	7.965	100%
Priemonei skirta paramos suma	224.403.414 Lt.	63.450.040 Lt.	28%
Efektyvumo koeficientas			64%

Priemonės „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ efektyvumo koeficientas įvertintas 64 procentais. Pagrindinis priemonės tikslas buvo – kaimo aplinkos gerinimas, patrauklumo gyventojams ir turistams didinimas. Buvo surinktas palyginti didelis skaičius paraiškų, tačiau paramos lėšos įsisavintos labai

neefektyviai. Remiantis išvadomis, padarytomis ankstesnių priemonių atžvilgiu, galime daryti išvadą, kad, įgyvendinant šią priemonę, neefektyvus lėšų įsisavinimas galėjo atsirasti dėl tokių problemų kaip: užsitęsęs išlaidų tinkamumo vertinimo procesas, administracinės spragos, nepakankamai gerai suplanuoti ar nepakankamai efektyviai vykdomi projektai, užsitęsęs projektų įgyvendinimo procesas.

Išvados dėl III – ios krypties priemonių įgyvendinimo:

Trečiosios veiklos priemonėmis buvo siekiama visapusiškai gerinti kaimo gyvenime sąlygas: didinti kaimo gyventojų užimtumą, skatinti verslumą, didinti paslaugų pasiūlos įvairovę, gerinti kaimo turizmo paslaugų kokybę ir kt. Šiam tikslui buvo sukurtos keturios priemonės, kurių įgyvendinimo rezultatus matome žemiau esančiame 16 paveiksle:

16 pav. Priemonių efektyvumo koeficientas, %

Tyrimo rezultatai parodė, kad dvi iš keturių priemonių buvo įgyvendintos efektyviai – tai 21 (Parama verslo kūrimui ir plėtrai) ir 23 (Kaimo atnaujinimas ir plėtra) priemonės. Likusios dvi, 20 (Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos) ir 22 (Kaimo turizmo veiklos skatinimas), priemonės, deja, buvo neefektyvios.

IV - ios krypties priemonės

24. Priemonė „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Atrinktų VVG skaičius	50	48	96%
Projektų, kuriems paramą skiria VVG skaičius	759	1147	100%
Priemonei skirta paramos suma	362.108.390 Lt.	77.545.023 Lt.	21%
Efektyvumo koeficientas			72,3%

Priemonės „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“ efektyvumo koeficientas įvertintas 72 procentais. Pagrindiniai priemonės tikslai buvo stiprinti vietos VVG partnerystę, skatinti reikšti ir realizuoti iniciatyvas. Buvo paremtas suplanuotas VVG skaičius bei daug didesnis nei planuotas projektų skaičius, tačiau paramos lėšos įsisavinamos neefektyviai. Pagrindinė neefektyviai įsisavintu lėšų priežastis, šiuo atveju, buvo administracinės problemos: užsitęsęs paraiškų vertinimas, užsitęsęs finansavimo ir administravimo sutarčių pasirašymas ir pan. Taip pat, akivaizdu, kad ne visi projektai buvo efektyviai suplanuoti, todėl nebuvo įgyvendinami pakankamai tikslingai.

25. Priemonė „Tarptertitorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paremtų bendradarbiavimo projektų skaičius	70	16	22,9%
Priemonei skirta paramos suma	14.398.176 Lt.	336.483Lt.	2%
Efektyvumo koeficientas			12,5%

Priemonės „Tarptertitorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“ efektyvumo koeficientas įvertintas tik 13 procentų. Šios priemonės pagrindiniai tikslai: skatinti bendradarbiavimo ir socialinių ryšių plėtrą, keistis patirtimi ir mokytis iš gerosios praktikos pavyzdžių. Priemonės lėšomis paremtų projektų skaičius daug mažesnis nei planuotas, o paramos lėšos įsisavinamos labai neefektyviai (tik 2%). Kaip matome, tarptertitorinio ir tarptautinio VVG bendradarbiavimo iniciatyvų idėjos nėra išvystytos, nuo projektų įgyvendinimo pradžios pažengta labai nedaug, labiau koncentruojamasi į

vietos veiklą. Taip pat didelių problemų sukėlė priemonės administravimo spragos, pirmus kelis metus pareiškėjams nebuvo sudarytos galimybės įsisavinti lėšų dėl nesutvarkytos administracinės sistemos.

26. Priemonė „Parama VVG veiklai, įgūdžiams įgyti ir aktyviai pritaikyti“

	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Paremtų iniciatyvų skaičius pagal įgūdžių įgijimo ir aktyvinimo veiklas	50 VVG	51	100%
Priemonei skirta paramos suma	87.844.580 Lt.	53.137.648 Lt.	60%
Efektyvumo koeficientas			80%

Priemonės „Parama VVG veiklai, įgūdžiams įgyti ir aktyviai pritaikyti“ efektyvumo koeficientas įvertintas 80 procentų. Matome, jog VVG aktyviai dalyvauja iniciatyvose, parama įsisavinama truputį geriau nei vidutiniškai, tačiau, kaip jau minėta, parama geriau įsisavinama įgyvendinant vietos veiklas ir nėra tokia efektyvi, turint omenyje VVG bendradarbiavimą, dalinimąsi patirtimi.

Išvados dėl IV – os krypties priemonių įgyvendinimo:

IV – os krypties priemonės buvo skirtos vietos plėtros grupių veiklos tobulinimui, bendradarbiavimo skatinimui, sklaidai, populiarinimui.

Priemonių įgyvendinimo efektyvumo rezultatus matome žemiau esančiame 17 – tame paveiksle.

17 pav. Priemonių efektyvumo koeficientas, %

Tyrimo rezultatai parodė, kad dvi iš trijų IV – os krypties priemonių: 24 (Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas) ir 26 (Parama VVG veiklai, įgūdžiams įgyti ir aktyviai pritaikyti) – buvo įgyvendintos efektyviai. 25 priemonė (Tarptautinis ir tarptautinis bendradarbiavimas) – buvo neefektyvi.

27. Priemonė „Techninė pagalba“

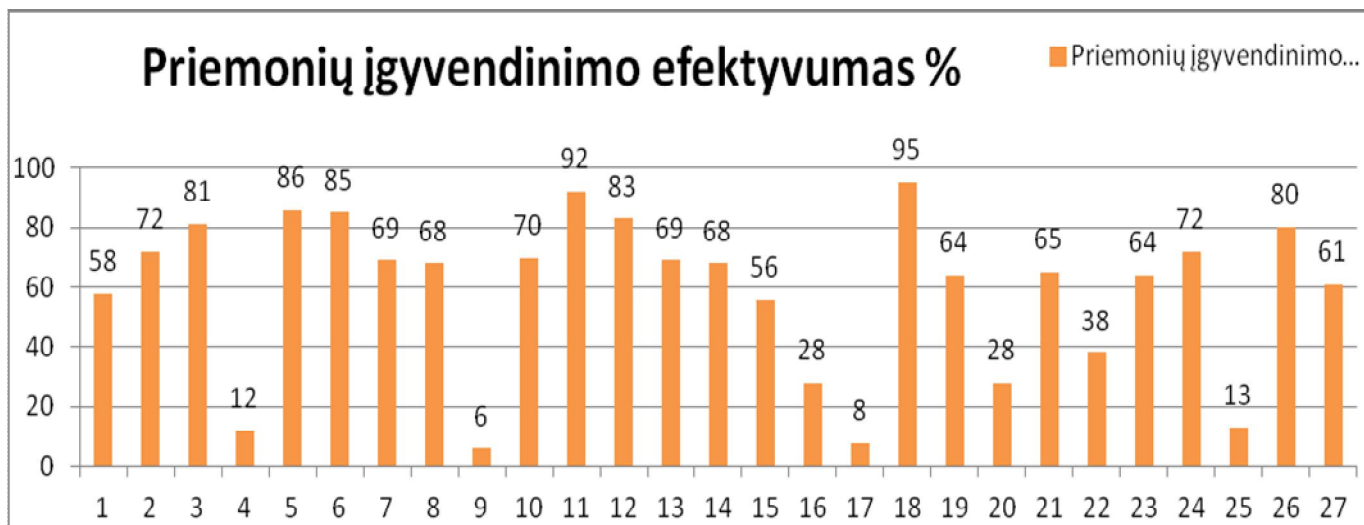
	Siekiamas rodiklis	Rezultato rodiklis	Pasiekimo laipsnis
Priemonei skirta paramos suma	313.038.582 Lt.	189.781.998 Lt.	61%

Priemonė „Techninė parama“ vertinama tik pagal įsisavintų lėšų sumą, kadangi neatitinka jokių politinių strateginių tikslų, bet yra susijusi su pagalbos programos įgyvendinimo veiklos. Kaip matome, šiam tikslui skirtos lėšos įsisavinamos truputį geriau nei vidutiniškai – įsisavinta 61% lėšų.

Žemiau pateiktame 18 paveiksle pavaizduoti tyrimo rezultatai.

Matome, jog aštuoniolika iš dvidešimt septynių Kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių buvo įgyvendintos efektyviai: tai 2 (Jaunųjų ūkininkų šikūrimas), 3 (Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos), 5 (Žemės ūkio valdų modernizavimas), 6 (Miškų ekonominės vertės didinimas), 7 (Žemės ūkio produktų perdirbimas ir pridėtinės vertės didinimas), 8 (Žemės ūkio ir miškininkystės plėtra ir pritaikymo infrastruktūra), 10 (Pusiau natūrinis ūkininkavimas), 11 (Išmokos ūkininkaujantiems vietovėse su kliūtimis, išskyrus kalnuotas vietoves), 12 („Natura 2000“ išmokos ir išmokos, susijusios su direktyva 2000/60/EB), 13 (Agrarinės aplinkosaugos išmokos), 14 (Pirmas žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku), 18 (Miškininkystės potencialo atkūrimas ir prevencinių priemonių įdiegimas), 19 (Pelno nesiekiančios investicijos miškuose), 21 (Parama verslo kūrimui ir plėtrai), 23 (Kaimo atnaujinimas ir plėtra), 24 (Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas), 26 (Parama VVG veiklai, įgūdžiams įgyti ir aktyviai pritaikyti) ir 27 (Techninė pagalba) priemonės – jų efektyvumo koeficientas viršijo 60 procentų. Pačios efektyviausios iš jų: 11 (Išmokos ūkininkaujantiems vietovėse su kliūtimis, išskyrus kalnuotas vietoves) ir 18 (Miškininkystės potencialo atkūrimas ir prevencinių priemonių įdiegimas) priemonės – jų efektyvumo koeficientas viršijo 90%. 1 (Profesinio mokymo ir informavimo veikla) ir 15 (Pirmas ne žemės ūkio paskirties žemės ir apleistos žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku) priemonės buvo įgyvendintos mažai efektyviai – jų efektyvumo koeficientas viršijo 50 procentų, tačiau nesiekė 60 – ties. Neefektyviomis priemonėmis

pripažintos: 4 (Naudojimasis konsultavimo paslaugomis), 9 (Dalyvavimas maisto kokybės schemose), 16 („Natura 2000“ išmokos (Parama „Natura 2000“ vietovėms miškuose)), 17 (Miškų aplinkosaugos išmokos), 20 (Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos), 22 (Kaimo turizmo veiklos skatinimas) ir 25 (Tarptertitorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas) priemonės – jų efektyvumo koeficientas nesiekia 50 – ties procentų.

18 pav. Priemonių įgyvendinimo efektyvumas, %

Atliktas tyrimas patvirtino tyrimo hipotezę, kad: *Ne visos įgyvendintos Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonės padarė įtaką Lietuvos žemės ūkiui, kaimo plėtrai, kai kurios iš jų buvo visiškai neefektyvios arba labai mažai efektyvios.*

3.5. Galimos BŽŪP tobulinimo kryptis 2014 – 2020 metams

Naujajame 2014–2020 m. laikotarpyje Kaimo plėtros programa nebus individuali programa – ji turėtų būti sukurta paraleliai kartu su Bendroju strateginiu dokumentu (BSD), atspindinčiu strategijos „Europa 2020“ tikslus (už jį atsakinga Finansų ministerija).

Žemės ūkio ministro įsakymu⁷⁰ 2011 m. birželio 23 d. buvo sudaryta Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų politikos gairių rengimo darbo grupė. Ši darbo grupė parengė Lietuvos kaimo plėtros stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (SSGG) analizę, suformulavo Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų laikotarpio politikos tikslus ir uždavinius, parengė veiksmų planą Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programavimo dokumentui rengti.

Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto tyrėjai (R.Melnikienė, V.Skulskis, D.Vidickienė, A.Gabšys, O.Eičaitė, E.Ribašauskienė ir kt.) savo pasiūlymuose dėl Lietuvos Nacionalinės žemės ūkio strategijos po 2013 metų akcentuoja, jog Lietuvos gamtinės sąlygos yra labiau palankios gyvulininkystei plėtoti, tačiau pastaraisiais metais gyvulininkystės sektoriuje pastebima tam tikrų neigiamų tendencijų – sumažėjo gyvulių skaičius, mažėjo ir mėsos gamybos bei pieno apimtys. Šios priežastys parodo, kad mažėja ūkininkų suinteresuotumas plėtoti gyvulininkystę. Todėl ateinančiu programiniu laikotarpiu viena iš prioritetinių sričių turėtų būti gyvulininkystės plėtojimas, siekiant žemės ūkyje tolygiau panaudoti šalies teritorijoje esančius gamtinius ir žmogiškuosius išteklius.

Didieji Lietuvos ūkiai yra pasiekę didelį gamybos intensyvumą ir generuoja pajamas, kurios leidžia toliau modernizuoti gamybą, jie turi galimybių eksportuoti savo produkciją. Tyrimo metu paaiškėjo, jog priemonės „Žemės ūkio valdų modernizavimas“ efektyvumo koeficientas viršijo 80%. Tai tik patvirtina faktą, kad į pabaigą einančiu programavimo laikotarpiu dauguma ūkių atnaujino savo techniką, priemones, tačiau šia priemone pagrinde pasinaudojo didieji Lietuvos ūkiai. Mažiesiems ir vidutiniams ūkiams yra sunku konkuruoti su didžiais ūkiais, jie neturi galimybių plėstis, jų finansinės galimybės yra nepakankamos investicijoms į ūkių modernizavimą ir technologijų atnaujinimą. Šie požymiai rodo, jog ateinančiu 2014 – 2020 m. laikotarpiu turėtų būti didinamas mažų ir vidutinių ūkių plėtojimas.

⁷⁰ Žemės ūkio ministerijos internetinis puslapis: <http://www.zum.lt/index.php?-2092240452>

Dėl emigracijos kaimo vietovėse trūksta darbingo amžiaus gyventojų, jaunimo, todėl tikimybė, jog brangs darbo jėga. Norint kurti ir išsaugoti darbo vietas kaimo vietovėse, reikia skatinti ekonominės veiklos įvairinimą.

Atlikus tyrimą, pastebėta, kad priemonė – „Profesinio mokymo ir informavimo veikla“ – buvo įgyvendinta mažai efektyviai, o priemonė – „Naudojimosi konsultavimo paslaugomis“ – buvo įgyvendintos neefektyviai, todėl ateinančio programinio laikotarpio metu reiktų nepamiršti skirti daugiau dėmesio kaimo gyventojų švietimui ir informacijos sklaidai. Likę kaimo gyventojai sunkiai priima naują informaciją. Jaunimui trūksta galbūt jau ne tiek informacijos, kiek paskatinimo pasilikti gyventi kaime.

Nepakankamai išvystyti žemės ūkio ir maisto produktų pardavimai trukdo padidinti ūkiuose sukuriama pridėtinę vertę.

Žemės ūkio ministerijos ekonomikos departamento direktorius Vygantas Katkevičius šių metų birželio mėnesį seime vykusioje konferencijoje „Bendroji žemės ūkio politika 2014–2020 metais“ pažymėjo, jog šis laikotarpis ypatingas tuo, kad yra deramasidėdaugiametės finansinės programos, t.y.dėl ES biudžeto. Jis teigė, jog ankstesniais programiniais laikotarpiais daugiametėje finansinėje programoje būdavo numatomos lėšos visam žemės ūkiui ir kaimo plėtrai, jų nedetalizuojant. Tuo tarpu dabar į šią programą įtraukti ir labai specifiniai klausimai, kurie anksčiau paprastai būdavo svarstomi tik Žemės ūkio ir žuvininkystės taryboje – tai ir tiesioginių išmokų (TI) paskirstymas tarp valstybių narių, ir išmokos už klimatui ir aplinkai naudingą veiklą (vadinamasis „žalinimas“), ir paramos dideliems ūkiams apribojimas.

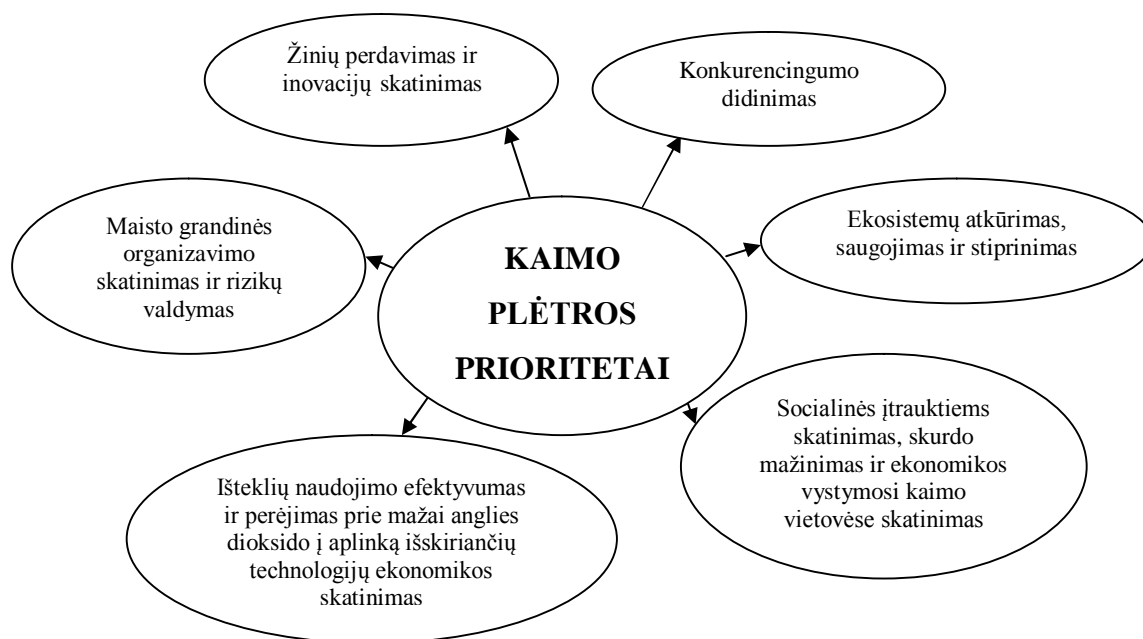
Remiantis darbe atlikto tyrimo duomenimis, mažai efektyviai įgyvendinamomis priemonėmis bei neefektyviai įgyvendinamomis priemonėmis, reiktų daugiau dėmesio kreipti į:

1. Kaimo gyventojų konsultavimą ir švietimą.
2. Ūkininkų ūkių struktūrą, apimamus plotus, kadangi kai kurios priemonės numato griežtus reikalavimus turėti nemažą ūkio valdą, taip atstumti lieka smulkieji ūkininkai.
3. Miškų aplinkosaugą ir priežiūros stiprinimą.
4. Ūkininkai, norintys pereiti prie ne žemės ūkio veiklos, dažniausiai, yra smulkūs ūkininkai, neturintys nuosavų lėšų, kurios reikalingos, norint kreiptis paramos, todėl reiktų apmąstyti skolinimosi lengvatas žemės turintiems smulkiesiems ūkininkams.

5. Kaip tyrimas rodo, efektyviai įgyvendinamos priemonės, susijusios su ūkio modernizavimu, technikos atnaujinimu. Dabar ūkininkai turėtų stengtis sukurti kuo didesnę pridėtinę vertę. Jie privalo ieškoti „nišų“ rinkoje.

6. Taip pat reiktų skatinti tarptautinį bendradarbiavimą, ryšių ieškojimą, savos produkcijos viešinimą.

Naujuoju programavimo laikotarpiu siūloma laikytis šių prioritetų (žr. 19 pav.):

19 pav. Europos Komisijos siūlomi prioritetai naujuoju programavimo laikotarpiu⁷¹

Jurgita Stakėnienė (Kaimo plėtros departamentas) 2011 metų birželio mėnesį pateikė tokias galimas Kaimo plėtros priemones 2014 – 2020 metams⁷²:

1. Žinių perdavimas ir informavimo veikla.
2. Konsultavimo paslaugos, ūkio valdymo ir ūkininkų pavadavimo paslaugos.
3. Žemės ūkio ir maisto produktų kokybės schemos.
4. Investicijos į materialųjį turtą.

⁷¹ Šaltinis: VĮ Europos informacijos centras <http://www.euractiv.lt/lt/straipsnis/4121/bzup-reforma-2014%E2%80%932020-m>

⁷² Šaltinis: LR Žemės ūkio ministerija <http://www.zum.lt/index.php?-1400996821>

5. Stichinių nelaimių ir katastrofinių įvykių paveikto žemės ūkio gamybos potencialo atkūrimas ir atitinkamų prevencinių priemonių diegimas.
6. Ūkio ir verslo plėtra.
7. Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse.
8. Investicijos į miško plotų plėtrą ir miškų gyvybingumo gerinimą.
9. Gamintojų grupių įsikūrimas.
10. Agrarinė aplinkosauga ir klimatas.
11. Ekologinis ūkininkavimas.
12. Su „Natura 1000“ ir Vandens pagrindų direktyva susijusios išmokos.
13. Išmokos už vietas, kuriose esama gamtinių ar kitokių specifinių kliūčių.
14. Gyvūnų gerovė.
15. Miškų aplinkosaugos ir klimato paslaugos ir miškų išsaugojimas.
16. Bendradarbiavimas.
17. Rizikos valdymas.
18. LEADER programa.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Per ilgą Bendrosios žemės ūkio politikos laikotarpį ji keitėsi įgydama orientaciją į kaimo plėtros, o ne siaurai suprantamo agrarinio sektoriaus palaikymo ir reguliavimo priemones.

2. Europos Sąjungos Bendrosios žemės ūkio politikos tikslai, parama ir priemonės užtikrina šios ūkio šakos nuolatinį vystymąsi, gerina žemės ūkio subjektų veiklos sąlygas, skatina konkurencingumą, lemia atskirų ES šalių žemės ūkio subjektų kiekybinės ir kokybinės atskirties mažėjimą, tačiau modifikuojuant BŽŪP buvo atsižvelgiama į išorinės ir vidinės aplinkos pokyčius, bet ne visada politiniai sprendimai buvo priimami adekvačiai, todėl BŽŪP struktūra darėsi vis sudėtingesnė.

3. 2004-2006 m. Lietuvai skirtas ES finansinės paramos žemės ūkiui ir kaimo plėtrai programinis laikotarpis buvo skirtas jai palapsniui adaptuotis prie bendrų Europos Sąjungos reikalavimų. Paramos priemonių įvairovė užtikrino žemės ūkio sektoriaus gerėjimą, kaimo plėtrą, aplinkosaugos bei socialinių ir demografinių problemų kaime sprendimą, probleminių regionų raidą.

4. Išanalizavus BŽŪP priemones Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 metų programoje nustatyta, kad jų pobūdis iš esmės nepasikeitė.

5. Remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, jog pasinaudojus ES ir valstybės parama, ūkiuose daugėja naujos, modernios technikos ir įrengimų. Ūkiai daugiausia investuoja į aktyviają turto dalį – techniką.

6. Tyrimo rezultatai parodė, jog aštuoniolika iš dvidešimt septynių numatytų Kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių buvo įgyvendintos efektyviai.

7. Galima konstatuoti, kad iš taikytų priemonių itin rezultatyviomis, turinčiomis ne tik ekonomines, bet ir socialines, demografines, aplinkosaugines bei ekologines pasekmes, galime laikyti priemones „Išmokos ūkininkaujantiems vietovėse su kliūtimis, išskyrus kalnuotas vietoves“ bei „Miškininkystės potencialo atkūrimas ir prevencinių priemonių didinimas“.

8. Atlikta analizė leidžia teigti, mažą pridėtinę vertę turi (mažai efektyviomis laikytinos) priemonės „Naudojimas konsultavimo paslaugomis“, „Dalyvavimas maisto kokybės schemose“, „Miškų aplinkosaugos išmokos“ bei „Tarptertitorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“. Be to, siūlomų Lietuvos kaimo plėtros programos priemonių sąrašė buvo tokių, kurios buvo visiškai nepopuliarios, nes paraiškose nurodomų projektų vertė ženkliai atsiliko nuo tos priemonės finansavimo galimybių.

9. Remiantis taikytų priemonių žemės ūkiui pagal BŽŪP normatyvinius dokumentus ir projektuojamomis priemonėmis, galima teigti, jog kai kurios priemonės yra mechaniškai perkeltos iš buvusių programinių laikotarpių, vadinasi būsimos priemonės yra koreguotinos.

10. Lietuvoje pastebimas spartus ūkių stambėjimo procesas, todėl reiktų didesnę dėmesį kreipti smulkių ir vidutinių ūkių palaikymui, kad jie galėtų užsiimti ūkine veikla.

11. Ateityje mokslinių tyrimų institucijoms reiktų nuolat analizuoti taikomų Europos Sąjungos priemonių rezultatyvumą ir efektyvumą, reguliariai informuoti tiek vykdomosios, tiek įstatymų leidžiamosios valdžios institucijas, kad jos esant galimybėms atliktų galimas ir reikalingas paramos taikomų priemonių korekcijas.

12. Per likusį neilgą laikotarpį Lietuvos valstybės valdymo institucijoms būtina pakoreguoti priemonių paketą, kad ES finansavimo ištekliai duotų didesnę naudą Lietuvos ūkio subjektams ir kaimo plėtrai.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Thiele H., Brodersen C.M. 1999. Differences in farm efficiency in market and transition economics: empirical evidence from West and East Germany. *European Review of Agriculture Economics*, vol. 26 (3), p. 331-347.
2. Weersink, A., Turvey, C., Godah, A. Decomposition Measures of Technical Efficiency for Ontario Dairy Farms. *Canadian Journal of Agricultural Economics*, vol. 38, p. 439 – 456. 2008.
3. Bendroji žemės ūkio politika: apžvalga / parengė Eugène Leguen de Lacroix ; Europos Komisija. Briuselis: Europos Bendrijos, 2005. 33 p.
4. Ciaian, P., Swinnen, Johan F. M. Land Market Imperfections and Agricultural Policy Impacts in the New EU Member States: A Partial Equilibrium Analysis, *American Journal of Agricultural Economic*, 88(4), November 2006, p. 799-815, 17 p.p.
5. Dwyer, J., Ward, N., Lowe, Ph., Baldock, D. European Rural Development under the Common Agricultural Policy's 'Second Pillar': Institutional Conservatism and Innovation, *Regional Studies*, Vol. 41.7, October 2007, p. 873-887, 15 p.p.
6. Jasinskas, Edmundas, 1978 - Valstybės paramos įtaka ūkininkų ūkių plėtrai: monografija / Edmundas Jasinskas ; Vilniaus universitetas. Kauno humanitarinis fakultetas. Verslo ekonomikos ir vadybos katedra. Vilnius : Vilniaus universitetas, 2012. 167 p.
7. Lietuvos kaimo raida / Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas ; [autorių kolektyvo vadovė Rasa Melnikienė]. Vilnius: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas, 2005. 115 p..
8. Paulikas, Vygantas. Europos Sąjungos bendroji žemės ūkio politika : vadovėlis / Vygantas Paulikas, Gediminas Kazėnas ; Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012. 173 p.
9. Paulikas, Vygantas, 1940- Europos Sąjungos bendroji žemės ūkio politika ir administravimas [Elektroninis išteklius] : monografija / Vygandas Paulikas ; Lietuvos teisės universitetas. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2002.
10. Vilčinskas, Mindaugas, 1975- Lietuvos žemės ūkio integracija į Europos Sąjungą / [Mindaugas Vilčinskas, Vygandas Paulikas]. Vilnius: Europos komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2000. 32 p.

11. Rural development in the European Union: fact sheet / European Commission. Agriculture and rural development policy. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2003. 19 p.
12. Vitkus G., sud., Europos Sąjunga: enciklopedinis žinynas, trečiasis, pataisytas ir papildytas leidimas, Vilnius: Eugrimas, 2008, 352 p.
13. Tracy M. Maisto pramonė ir žemės ūkis rinkos ekonomikos sąlygomis. Žemės ūkio politika Europos sąjungoje. – Vilnius: Dienmedis, 1998.
14. Europos Sąjunga: steigimo dokumentai ir sutartis dėl Konstitucijos Europai. – Vilnius: Eugrimas, 2005.
15. Snieška, V. ir kt. Mikroekonomika. – Kaunas: Technologija, 2001.
16. Žvinklys, J., Vabalas E. Našumo rodikliu vertinimas. Mokesčių žinios. Nr. 17 (580), p. 14 – 15. 2008.
17. Struktūrinės paramos įtakos Lietuvos regionų plėtrai ir išsivystymo netolygumams mažinti vertinimas / Jurgita Bruneckienė, Rytis Krušinskas. Iš: Ekonomika ir vadyba. 2011, Nr. 16, p. 127-136. Straipsnis. Lietuvos regionų skirtumai ES struktūrinių fondų paramos kontekste / Neringa Gudaitytė, Kristina Batutytė, Irina Žalienenė. Iš: Jaunųjų mokslininkų darbai. 2009, Nr. 2 (23), p. 211-218. Straipsnis.
18. ES struktūrinių fondų paramos panaudojimo galimybės Lietuvos apskrityse: makroekonominis kontekstas / Biruta Švagždienė, Kristina Čepienė, Neringa Gudaitytė. Iš: Mokslas ir edukaciniai procesai. 2009, Nr. 2 (8), p. 149-161. Straipsnis.
19. Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto leidinys. Pasiūlymai dėl Lietuvos žemės ūkio strateginių krypčių po 2013 metų, plėtojant žaliosios knygos „Lietuvos kaimo ateitis“ tikslus, 2012.
20. BPD Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonių pavyzdiniai dokumentai ir jų komentarai. LR žemės ūkio ministerija. – Vilnius, 2005. P.5
21. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimas Nr. 935 „Dėl Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento patvirtinimo“ //Valstybės žinios. 2004, Nr. 123-4486.
22. SAPARD paramos įgyvendinimo Lietuvoje ataskaita. Penkerių metų veiklos apžvalga. Nacionalinė mokėjimo agentura. – Vilnius, 2004.
23. Nacionalinė mokėjimo agentura. 2005 metų veiklos ataskaita. – Vilnius, 2006.

24. Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos 2006 m. veiklos ataskaita. Nacionalinė mokėjimo agentūra. – Vilnius, 2007.
25. Kaimo plėtros ir struktūrinės paramos priemonių įvertinimas ir palyginimas su kitomis ES šalimis. Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas. – Vilnius, 2005.
26. Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros strateginiai tikslai ir politikos kryptys (projektas). Prieiga per internetą [interaktyvus]: <http://www.zum.lt/index.php?140803426>
27. Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrojo programavimo dokumento (BDP) įgyvendinimo sistemos vertinimas. Galutinė ataskaita. Prieiga per internetą [interaktyvus]: http://www.esparama.lt/ES_Paramam/bpd_2004_2006m_medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertinimas/files/BPD_igyv_sist_vertinimas.pdf
28. Bureau, J. – C., Mahe, L.-P. CAP Reform Beyond 2013: an Idea for a Longer View. Prieiga per internet [interaktyvus]: http://www.notre-europe.eu/media/Etude64-CAP-Propositions-EN_01.pdf
29. Lietuvos Respublikos Žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymas (Išsigaliojo nuo 2008.12.31). Prieiga per internetą [interaktyvus] http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=6179&p_d=81251&p_k=1
30. Statistikos departamentas. Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius EVRK 2 red. Vilnius, 2008 m. Prieiga per internetą [interaktyvus]: http://www.stat.gov.lt/uploads/klasifik/EVRK/EVRK2red_klasif_leidinys.pdf
31. Lietuvos žemės ir maisto ūkis 2010 m. Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas. Prieiga per internetą [interaktyvus]: <http://www.zum.lt/documents/LZUapzvalga/LAEI%20leidinys%20Lietuvos%20zemes%20ir%20maisto%20ukis%202010.pdf>
32. Aiškinamosios pastabos C – Ex ante vertinimo gairės ir Strateginis aplinkos vertinimas. Prieiga per internet [interaktyvus]: http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/eval/guidance/note_c_lt.pdf
33. BŽŪP reforma 2014 – 2020 m. VĮ Europos informacijos centras. Prieiga per internetą [interaktyvus]: <http://www.euractiv.lt/lt/straipsnis/4121/bzup-reforma-2014%E2%80%932020-m>
34. Europos Bendrijos Komisija. 2007. Komunikatas: „Pertvarkykime biudžetą ir pakeiskime Europą“. Prieiga per internetą [interaktyvus]:

http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/ES_paramos_ateitis/1_Komunikatas_biudzeto_perziura_IIIp.pdf

35. Europos Sąjungos Tarybos 2006 m. vasario 20 d. Sprendimas „Dėl kaimo plėtros Bendrijos strateginių gairių (2007 – 2013 m. programavimo laikotarpis)“. Prieiga per internetą [interaktyvus]: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2006D0144:20090119:LT:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2006D0144:20090119:LT:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2006D0144:20090119:LT:PDF)

36. Europos Bendrijos Komisija. 2011. Pasiūlymas. Europos parlamento ir tarybos reglamentas dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis. Prieiga per internetą [interaktyvus]: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com627/627_lt.pdf

37. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1290/2005 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo, 2005 m. birželio 21 d. Prieiga per internetą [interaktyvus]

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2005R1290:20090116:LT:PDF>

SANTRAUKA

Statkevičiūtė I. Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių vertinimas ir tobulinimo kryptys. / Viešojo sektoriaus ekonomikos magistro baigiamasis darbas. Vadovas docentas dr. Raimundas Dužinskas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2012 m. – 86 p.

Europos Sąjungos programavimo laikotarpiui (2007–2013 m.) baigiantis, kyla vis daugiau diskusijų, kas laukia Europos ūkininkų 2014–2020 m. laikotarpiu. Svarstoma, kokie bus ES bendrosios žemės ūkio politikos prioritetai. Šiame darbe atliekamas Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių vertinimas, kuriuo remiantis suformuluotos koreguotinos, svarstytinios galimos kryptys ateinančiam programavimo laikotarpiui.

Darbo tikslas: įvertinti Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių efektyvumą ir pateikti galimas 2014 – 2020 m. bendrosios žemės ūkio politikos tobulinimo kryptis.

Darbo uždaviniai:

1. Remiantis naujausia moksline literatūra bei teisės aktais atlikti Europos Sąjungos (ES) bendrosios žemės ūkio politikos (BŽŪP) istorinės raidos analizę, akcentuojant svarbiausių raidos etapų problemas, jų sprendimo būdus ir padarinius.
2. Išanalizuoti pagrindines žemės ūkio sektoriaus raidos tendencijas.
3. Ištirti taikytų Lietuvos kaimo plėtros priemonių efektyvumą.
4. Nustatyti dabartinės BŽŪP struktūros pranašumus ir trūkumus, remiantis atlikta priemonių efektyvumo analize.
5. Pateikti galimas BŽŪP tobulinimo kryptis 2014 – 2020 metams.

Tyrimo tikslas. Įvertinti Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių efektyvumą.

Tyrimo objektas. Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonių efektyvumas.

Vertinamas programos įgyvendinimo laikotarpis nuo 2007 iki 2012 m.

Tyrimo hipotezė. Ne visos įgyvendintos Lietuvos kaimo plėtros programos 2007 – 2013 metams priemonės padarė įtaką Lietuvos žemės ūkiui, kaimo plėtrai, kai kurios iš jų buvo visiškai neefektyvios arba labai mažai efektyvios.

Tyrimo uždaviniai:

1. Priemonių efektyvumo vertinimo schemas (rodiklių sistemos) suformavimas;
2. Įvairių ūkio rodiklių kompleksinė analizė (kiekybinis pokytis ir kt.) kiekvienos priemonės atžvilgiu;
3. Efektyvumo koeficiento nustatymas;
4. Esminių efektyvumą lemiančių veiksnių išskyrimas ir išsamus sisteminis jų vertinimas;
5. Grafinis rezultatų atvaizdavimas.

Tyrimo metodai: Duomenų grupavimas, detalizavimas, klasifikavimas; mokslinės literatūros ir statistinių duomenų analizė, sintezė; rodiklių, koeficientų analizė.

Remiantis darbe atlikto tyrimo duomenimis, reiktų daugiau dėmesio kreipti į:

1. Kaimo gyventojų konsultavimą ir švietimą.
2. Ūkininkų ūkių struktūrą, apimamus plotus, kadangi kai kurios priemonės numato griežtus reikalavimus turėti nemažą ūkio valdą, taip atstumti lieka smulkieji ūkininkai.
3. Miškų aplinkosaugą ir priežiūros stiprinimą.
4. Ūkininkai, norintys pereiti prie ne žemės ūkio veiklos, dažniausiai, yra smulkūs ūkininkai, neturintys nuosavų lėšų, kurios reikalingos, norint kreiptis paramos, todėl reiktų apmąstyti skolinimosi lengvatas žemės turintiems smulkiesiems ūkininkams.
5. Kaip tyrimas rodo, efektyviai įgyvendinamos priemonės, susijusios su ūkio modernizavimu, technikos atnaujinimu. Dabar ūkininkai turėtų stengtis sukurti kuo didesnę pridėtinę vertę. Jie privalo ieškoti „nišų“ rinkoje.
6. Taip pat reiktų skatinti tarptautinį bendradarbiavimą, ryšių ieškojimą, savos produkcijos viešinimą.

SUMMARY

Statkevičiūtė I. Assessment and Development Trends of the Means of the Lithuanian Rural Development Program for the Years from 2007 to 2013 Master's Thesis of the Programme of Public Sector Economics. Supervisor Docent Doctor Raimundas Dužinskas. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Economics and Finance Management, 2012 – 86 p.

The end of the programming period (2007-2013) of European Union raises more and more discussions about what can European farmers expect during the period from 2014 to 2020. The discussions are carried out over what EU common agricultural policy priorities will be. The project assesses the means of the Lithuanian rural development program for the years 2007-2013, and the potential trends to be corrected and considered for future programming period are drafted based on such assessment.

Aim of the project: To assess the efficiency of the means of the Lithuanian rural development program for the year 2007 – 2013, and to provide the potential development trends of the common agricultural policy for the year 2014 - 2020.

Tasks of the project:

6. To carry out analysis of the historical development of the European Union (EU) Common Agricultural Policy (CAP) by making emphasis on the problems of the most significant stages of the development and on the methods for solving of such problems as well as on the outcomes based on the most recent scientific sources and legislation.

7. To analyze the main trends of development of the agricultural sector.

8. To research the efficiency of the means applied in the Lithuanian rural development.

9. To establish advantages and shortcomings of the current CAP based on the completed analysis of efficiency of the means.

10. To provide the possible trends for CAP development in years 2014 – 2020.

Aim of the research: To assess the efficiency of the means of the Lithuanian rural development program for the year 2007 – 2013.

Subject of the research: The efficiency of the means of the Lithuanian rural development program for the year 2007 – 2013.

Program's implementation period from 2007 to 2012 is assessed.

Hypothesis of the research: Some of the means implemented under the Lithuanian rural development program for the years 2007 – 2013 had no influence to the Lithuanian agriculture and rural development, and some of the means were ineffective or their effectiveness was very low.

Research tasks:

6. Formation of the scheme (system of rates) for assessment of efficiency of the means;
7. Comprehensive analysis of the different economic rates (quantitative variation, etc.) for each separate tool;
8. Establishment of efficiency ratio;
9. Determination of essential factors influencing the efficiency and their comprehensive evaluation;
10. Graphical presentation of the results.

Research methods: Data grouping, specification and classification; analysis and synthesis of scientific sources and statistical data; analysis of ratios and coefficients.

Based on the data of the research, more attention should be paid to the following:

7. Consultations and education to the rural residents;
8. Structure of farms, including area of farms, because some means provide strict requirements to have a large farm, while small farmers remain unprotected;
9. Forest-related environmental protection and improvement of supervision;
10. Farmers who want to transfer to the non-agricultural activity mostly are small farmers who have no their own money necessary to apply for the aid, therefore the loan-related exemptions should be considered regarding the small farmers with small land plots.
11. The research revealed that the means related to farms' modernizing and machinery renewal are implemented effectively. Currently the farmers should strive to create the value-added as high as possible, they shall look for „niches“ in the market.
12. Motivations for the following activities would be beneficial: international cooperation, looking of contacts, advertising of own products.

PRIEDAI

ŽEMĖS ŪKIO PRODUKCIJA ES ŠALYSE GAMINTOJO KAINOMIS (MLN. EUR)

geo \ time	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU (27 countries)	149321.27	154560.32	154031.99	156691.44	167783.74	156884.11	162871.52	187115.89	195850.77	168728.79	186444.80	203329.99 ^(e)
Euro area (16 countries)	120167.25	122020.55	122987.39	125856.28	131545.14	124072.40	127409.38	144887.28	146651.30	131939.32	143544.27	150810.50 ^(e)
Belgium	2931.12	3034.54	2646.95	3030.84	2977.24	2903.29	3169.11	3305.04	3219.61	2994.32	3501.34	3110.27 ^(e)
Bulgaria	1304.73	1515.35	1667.55	1628.77	1762.74	1627.46	1757.84	1511.47	2420.72	1956.32	2117.71	2539.42 ^(e)
Czech Republic	1395.98	1618.58	1643.84	1370.37	1881.25	1674.12	1739.62	2387.12	2496.38	1929.48	2250.07	2796.80 ^(e)
Denmark	2603.33	2624.91	2454.31	2563.08	2536.55	2471.66	2707.20	3582.75	3180.28	2817.10	3237.01	3568.22 ^(e)
Germany	18424.60	18949.49	17978.10	17067.16	19578.77	18166.68	18849.26	23566.22	25197.11	21610.22	22813.32	26850.17 ^(e)
Estonia	142.00	149.52	175.60	157.97	154.17	194.26	192.10	322.50	235.69	217.86	274.23	342.26 ^(e)
Ireland	1228.59	1322.52	1245.33	1302.71	1350.62	1375.95	1453.93	1595.45	1603.54	1366.26	1477.81	1706.51 ^(e)
Greece	6541.90	6549.33	6542.25	6909.96	6753.34	7057.53	6318.42	6941.82	6599.08	6124.27	6466.05	6694.53 ^(e)
Spain	19538.58	19322.89	20965.18	24136.43	23510.16	21234.40	20753.88	25134.63	24627.08	21298.11	24420.18	23978.86 ^(e)
France	30334.40	30341.10	30497.20	29623.00	31182.70	29939.30	32047.80	36674.00	36242.60	33967.90	37668.10	38839.20 ^(e)
Italy	24234.39	24960.07	25259.38	25383.31	27773.33	25434.07	25329.72	26320.33	28021.10	24811.60	25441.67	27150.86 ^(e)
Cyprus	0.00	0.00	0.00	287.99	312.74	326.04	320.59	327.39	304.53	312.03	324.10	336.03 ^(e)
Latvia	191.66	217.16	248.59	246.39	268.15	307.59	343.03	499.88	506.50	412.36	472.82	531.27 ^(e)
Lithuania	626.19	560.62	609.59	661.77	567.96	656.86	555.40	1013.73	1084.16	854.32	923.66	1311.35 ^(e)
Luxembourg	76.34	71.71	156.58	106.98	135.90	120.83	128.36	172.62	156.91	148.79	133.60	142.92 ^(e)
Hungary	2342.87	2588.46	2707.81	2652.37	3510.77	3020.25	3142.20	3706.31	4655.48	3216.18	3467.02	4788.62 ^(e)
Malta	48.46	51.72	50.02	42.23	40.24	39.48	41.08	43.74	48.26	48.15	45.29	50.15 ^(e)
Netherlands	9480.08	9778.88	9957.16	10516.82	10047.60	10130.96	11173.22	11690.38	11391.56	10823.77	12208.85	11907.13 ^(e)
Austria	2151.63	2264.96	2239.10	2264.47	2331.59	2198.77	2302.23	2879.97	2864.07	2575.61	2901.31	3441.75 ^(e)
Poland	5992.05	7058.38	6260.45	5646.39	6584.01	6042.67	6666.99	9464.08	10372.81	7423.38	8782.42	11075.10 ^(e)
Portugal	3220.08	3297.64	3176.07	3176.29	3216.40	2896.76	3193.50	3269.71	3378.21	3186.11	3334.32	3147.81 ^(e)
Romania	4887.28	6635.10	5752.02	6884.60	9387.94	7687.03	8876.09	8596.12	12325.87	8413.98	10311.17	13084.99 ^(e)
Slovenia	443.51	407.66	508.78	400.11	538.76	496.16	478.38	598.56	599.78	545.58	595.86	632.90 ^(e)
Slovakia	459.27	658.03	653.68	608.79	785.55	690.67	738.46	890.62	1034.86	850.50	867.78	1252.01 ^(e)
Finland	1054.30	1010.00	1111.60	999.20	1010.20	1061.50	1111.44	1476.80	1363.00	1276.10	1344.70	1569.40 ^(e)
Sweden	1808.55	1668.41	1653.31	1681.00	1625.37	1604.83	1697.44	2378.00	2040.48	1722.04	2273.84	2425.15 ^(e)
United Kingdom	7859.37	7903.28	7871.56	7342.46	7959.70	7525.00	7784.21	8766.64	9881.10	7826.45	8790.58	10056.33 ^(e)

Šaltinis: Eurostat.

GYVULININKYSTĖS PRODUKCIJA ES ŠALYSE GAMINTOJO KAINOMIS (MLN. EUR)

geo \ time	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU (27 countries)	126200.76	135891.25	127163.92	123551.87	125776.59	128597.23	131466.75	139230.02	148475.78	133882.38	140123.87	154057.48 ^(e)
Euro area (16 countries)	93214.10	99154.55	91890.85	91123.25	92140.37	92654.13	95072.54	100362.71	106801.21	96889.80	100455.90	110529.29 ^(e)
Belgium	3840.69	3869.06	3560.06	3355.16	3624.24	3563.18	3644.55	3936.84	4105.15	3640.08	3976.30	4315.99 ^(e)
Bulgaria	1448.15	1530.53	1186.92	1018.71	1087.90	1129.48	1109.39	1241.74	1369.22	1125.32	1037.48	1098.74 ^(e)
Czech Republic	1398.65	1572.04	1564.20	1444.01	1467.21	1574.35	1592.97	1676.39	2013.18	1527.50	1573.35	1689.12 ^(e)
Denmark	4767.37	5310.85	4721.62	4462.30	4720.90	4866.61	4997.52	4966.85	5327.66	5070.64	5613.98	6011.86 ^(e)
Germany	19344.12	20738.71	18465.69	18163.40	18788.71	19041.67	19728.76	20926.76	23069.29	20256.80	21298.12	23449.13 ^(e)
Estonia	181.78	235.40	209.22	201.60	256.62	266.65	280.58	299.05	340.05	279.12	317.38	373.06 ^(e)
Ireland	3654.99	3779.34	3465.76	3536.00	3672.17	3650.76	3753.68	4074.48	4207.88	3363.75	3852.25	4536.79 ^(e)
Greece	2498.89	2610.45	2481.57	2558.65	2563.03	2711.47	2745.55	2646.74	2691.18	2779.65	2808.56	2841.86 ^(e)
Spain	11691.62	13902.36	12495.25	12677.95	12479.87	12641.28	13332.10	14312.52	13691.75	13419.54	13352.50	14929.58 ^(e)
France	22265.10	22953.30	21926.40	21513.70	21390.30	21663.10	21697.90	22361.50	24448.50	21536.50	22451.50	24719.70 ^(e)
Italy	13438.49	14326.41	13674.11	13883.86	13697.49	13177.81	13716.08	14340.65	15348.51	14475.82	14429.62	15894.49 ^(e)
Cyprus	0.00	0.00	0.00	292.45	306.13	301.20	284.01	279.39	297.80	321.53	329.61	329.89 ^(e)
Latvia	219.88	278.35	236.69	208.47	254.20	282.06	318.47	376.88	383.66	319.88	373.54	415.92 ^(e)
Lithuania	481.27	563.72	528.04	497.93	608.42	692.83	720.49	803.99	884.82	679.39	801.03	912.11 ^(e)
Luxembourg	148.02	149.28	145.37	143.84	148.87	151.16	144.16	164.98	185.40	153.55	165.74	178.76 ^(e)
Hungary	2073.17	2557.68	2652.39	2225.39	2082.27	2117.98	2001.26	2215.73	2492.79	2077.68	2110.95	2404.06 ^(e)
Malta	76.64	79.91	78.75	68.55	65.48	62.55	61.54	63.86	70.73	69.12	67.87	69.45 ^(e)
Netherlands	8547.59	8683.97	7887.74	7400.46	7787.38	7906.10	8188.70	8961.78	9702.77	8638.27	9296.21	10289.18 ^(e)
Austria	2515.15	2669.88	2461.93	2405.28	2422.96	2543.21	2637.21	2792.43	3093.02	2750.31	2840.22	3181.38 ^(e)
Poland	5885.87	7136.82	6399.16	5499.63	6383.20	7583.80	7771.20	8930.28	9637.25	8288.14	9114.88	10128.95 ^(e)
Portugal	2269.50	2390.37	2261.62	2190.94	2329.66	2309.97	2249.35	2405.37	2547.52	2389.96	2402.00	2503.39 ^(e)
Romania	2984.48	3854.11	4143.86	3670.73	3367.93	4051.03	4024.44	4079.52	3851.85	3832.79	3591.50	4018.29 ^(e)
Slovenia	493.10	521.38	503.76	478.68	462.67	467.96	468.05	498.86	545.81	484.28	484.12	526.37 ^(e)
Slovakia	742.01	695.43	777.24	767.14	758.29	759.50	774.73	889.47	927.03	750.87	743.57	741.60 ^(e)
Finland	1688.20	1784.70	1705.60	1687.20	1643.13	1703.22	1646.17	1707.07	1868.86	1859.77	1957.70	2021.73 ^(e)
Sweden	2302.84	2193.61	2176.22	2156.03	2145.48	2091.11	2109.96	2152.46	2366.81	1923.82	2288.53	2485.88 ^(e)
United Kingdom	11243.21	11503.59	11454.74	11043.83	11262.12	11287.20	11467.93	12124.42	13007.29	11868.31	12845.33	13990.20 ^(e)

Šaltinis: Eurostat.

PAGAMINTA GRŪDŲ ES ŠALYSE (TŪKST. TONŲ)

geo	time	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
European Union (changing composition)		213825.693	199740.123	211645.226	187164.246	289911.074	259352.066	245191.199	258838.534	314163.803	294662.663	283676.937	288104.383
EU (27 countries)		275360.2	281645.3	286113.5	248948.2	321849.8 ^(s)	284568.3 ^(s)	266481.3	258889.5	314168.2 ^(p)	294720.9 ^(p)	281300.2 ^(p)	:
Euro area (changing composition)		170689.530	161870.180 ^(s)	170333.220 ^(s)	147000.160 ^(s)	184939.670 ^(s)	159839.570 ^(s)	:	:	:	:	:	:
Belgium		2512.9	2358.5	2639.3	2613.6	2951	2817.5	2741.8	2786.8	3307.2	3324.3	3105.2	2944.203
Bulgaria		5225.7	6037.1	6736.1	3790.4	7434.7	5818.9	5511.8	3171.3	6976.9	6383.8	6979.95	7459.228
Czech Republic		6454.2	7337.6	6770.8	5762.4	8783.4	7659.8	6386.1	7152.9	8443.3	7832	6877.619	8284.806
Denmark		9412.7	9423.1	8803.7	9050.9	8963.2	9283.1	8632.3	8220.2	9073.5	10116.8	8747.7	8795.5
Germany		45271.2	49709.3	43391.3	39426	51097	45980.2	43474.8	40632.1	50104.9	49748.2	44293	41920.4
Estonia		696.1	558.4	524.7	505.7	608.1	760.1	619.3	879.5	864.2	873.5	670	771.9
Ireland		2173.9	2166.1	1965.6	2149.9	2523	1944.7	2089.8	2006	2461.3	2063	2040.3	2497.9
Greece		4062	4091.3	4074.9	4110	4330.2	4230.4	3623.1	3762	4819.6	4609	3868.95	4415.45
Spain		23739.8	17179.2	20863.8	20308.3	23965.5	13486.3	18367.5	23820.3	23544	16913.5	18715.3	20803.277
France		65582.5	60143.1	69555.7	54875.3	70381.5	63977.8	61613.2	59382.2	70142	69861.8	65295.936	63494.712
Italy		19392.5	18660.3	19877.3	16461.8	21770.8	20092.1	18787.4	18810.5	20459	15891.6	20960.33	17923.474
Cyprus		48	127.4	141.8	164.7	111.4	70.2	66.6	63.5	6.3	56.8	53.774	57.438
Latvia		923.6	928	1028.5	932.4	1059.5	1314.3	1158.7	1535.2	1689.4	1663.1	1416.8	1412
Lithuania		2657.7	2345.3	2539.1	2631.8	2859.4	2811.1	1857.8	3017	3421.9	3806.4	2796.7	3225.9
Luxembourg		152.8	144.3	168.8	164.1	179	160.6	161.5	148.4	189.7	188.6	166.185	149.59
Hungary		10025.8	15039.2	11695.9	8758.4	16769.7	16203	14459.6	9643	16830.7	13578.6	12291.669	13805.435
Malta		(t)	(t)	(t)	(t)	(t)	(t)	(t)	(t)	(t)	(t)	(t)	(t)
Netherlands		1818.8	1862.6	1823.9	1917.1	1923.3	1857.3	1749.9	1622.6	2062.6	2088.8	1887	1680
Austria		4490.2	4833.8	4757.3	4263.8	5315.3	4898.3	4460	4757.9	5747.8	5144.2	4817.872	5704.265
Poland		22340.6	26960.3	26877.3	23390.8	29635.1	26927.8	21775.9	27142.8	27664.3	29826.6	27299.414	26767.4
Portugal		1471.793	1157.423	1356.926	1043.746	1219.174	675.366	1048.899	909.834	1160.903	956.463	848.989	905.869
Portugal		1471.793	1157.423	1356.926	1043.746	1219.174	675.366	1048.899	909.834	1160.903	956.463	848.989	905.869
Romania		10473.9	18869.4	14355.9	12964.2	24398	19331.2	15740.9	7788.6	16777.5	14800.5	16689.775	20926.274
Slovenia		493.8	496	610.7	398.8	582.7	578.3	493.6	531.9	579.6	532.8	568.465	607.8
Slovakia		2201.3	3212	3193.6	2490.3	3793.2	3585.3	2928.8	2793.2	4137	3330	2648.183	3728.5
Finland		4089.3	3661	3939.4	3782.8	3618.7	4058.3	3790	4137.3	4229.1	4260.9	2971.7	3744.5
Sweden		5670.3	5390.7	5461.9	5352.1	5507.8	5050.6	4128.4	5057.6	5195	5250.2	4332.9	4651
United Kingdom		23985	18959.4	22965.4	21644.8	22074.5	21001.8	20842.8	19129.4	24282.4	21618	23387	21485
Iceland		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	9.6
Norway		1309	1219.1	1142.1	1287.3	1444.6	1298.4	1169.2	1202.4	1347	:	:	:
Switzerland		:	:	:	:	:	:	1002.7	1011.5	1007.9	1005.8	:	:
Montenegro		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Croatia		2311.9	2829	3080.2	2013.835	3067.481	3038.843	3034.64	2534.226	3725.5	3441.8	2925.005	2821.417
Former Yugoslav Republic of Macedonia, the		546.5	468.1	547.2	453.5	662	632	588.2	453.3	599	549.1	517.39	397.042
Turkey		31889.9	29203.4	30462.7	30426.6	:	:	:	:	28533	32612	58789	34302

Šaltinis: Eurostat.

PIENO SUPIRKIMAS ES ŠALYSE (TŪKST. TONU)

geo	time	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU (27 countries)		:	:	:	132366.17 ^(p)	132008.60 ^(p)	133500.33	132641.12	132839.98	134346.14	(c)	(c)	(c)
Belgium		3124.48	3088.14	2894.65	2828.83	2845.27	2867.81	2836.93	2878.64	2849.23	2954.39	3066.63	3101.05
Bulgaria		718.80	696.90	750.60	815.70	797.50	803.10	839.40	745.50	704.78	599.88	564.55	549.13
Czech Republic		2560.73	2579.83	2591.89	2599.20	2563.22	2543.20	2392.50	2445.52	2432.55	2353.55	2312.23	2366.10
Denmark		4519.00	4417.80	4455.10	4523.80	4433.40	4451.40	4492.20	4483.60	4581.00	4733.80	4830.20	4799.90
Germany		26984.31	26882.57	26582.81	27320.38	27112.82	27380.00	26875.86	27320.73	27465.70	27461.44	29075.97	29764.48
Estonia		408.70	427.60	495.33	485.14	536.10	571.20	605.90	593.40	605.90	612.30	621.10	642.30
Ireland		5160.00	5338.10	5188.90	5354.70	5267.90	5061.25	5233.72	5224.97	5090.08	4943.55	5327.01	5536.45
Greece		669.50	706.00	678.10	661.40	687.00	660.00	669.70	716.20	705.90	685.00	672.90	639.00
Spain		5413.21	5763.01	5933.00	5874.23	5880.18	5899.31	5823.86	5729.02	5834.10	5742.10	5877.10	5838.20 ^(p)
France		23303.40	23222.07	23635.01	23119.16	22914.99	23388.15	22895.82	22969.95	23792.56	22905.05	23576.31	24650.79
Italy		10083.61	10005.80	9984.80	9991.80	9994.12 ^(p)	10216.43	10192.58	10265.23	10489.38	10500.00	10500.00	10479.65
Cyprus		135.30	130.82	141.50	150.31	139.81	144.53	138.85	144.08	152.16	152.05	150.98	152.86
Latvia		398.10	403.00	384.90	435.60	478.10	501.70	592.32	630.70	633.81	595.33	625.24	661.93
Lithuania		947.00	982.40	970.30	1025.50	1139.64	1200.49	1296.15	1347.13	1375.62	1274.16	1278.13	1317.44
Luxembourg		255.65	260.84	261.21	256.68	257.90	258.23	254.64	259.30	264.70	271.03	281.79	281.04
Hungary		1829.70	1960.34	1904.16	1717.44	1541.71	1517.77	1448.35	1447.73	1425.27	1407.12	1321.86	1307.92
Malta		45.30	45.10	42.51	40.02	41.10	41.50	41.02	40.59	39.91	(c)	(c)	(c)
Netherlands		10721.00	10828.40	10357.09	10696.39	10560.61	10478.93	10656.58	10798.62	11284.57	11468.58 ^(p)	11626.12	11641.70
Austria		2660.80	2653.66	2648.85	2644.30	2616.77	2621.06	2673.64	2661.39	2717.00	2715.58	2771.02	2895.52
Poland		6780.60	7235.70	7436.00	7535.20 ^(p)	8151.40	8825.19	8825.99	8744.39	8893.46	9140.01	9002.41	9309.16
Portugal		1892.90	1822.55	1932.18	1820.18	1873.30	1920.64	1851.48	1837.19	1886.22	1867.64	1828.85	1841.79
Romania		:	:	:	844.61	1019.00	1109.00	1133.00	1136.40	1051.48	991.59	903.75	897.35
Slovenia		450.60	462.40	482.30	498.73	503.34	508.34	511.02	530.37	524.31	516.79	519.50	525.59
Slovenia	450.60	462.40	482.30	498.73	503.34	508.34	511.02	530.37	524.31	516.79	519.50	525.59	
Slovakia	929.90	980.60	1002.39	973.16	937.16	967.94	961.58	964.22	945.62	852.36	799.95	811.50	
Finland	2442.11	2449.34	2447.48	2393.00	2372.60	2361.80	2347.60	2293.02	2253.92	2281.25	2288.56	2255.31	
Sweden	3296.75	3290.25	3226.39	3206.42	3229.30	3162.98	3130.27	2985.30	2986.62	2932.63	2862.21	2850.40	
United Kingdom	13931.50	14155.72	14359.34	14554.30	14114.37	14038.38	13920.15	13646.80	13350.30	13236.50	13581.90	13804.50	

Šaltinis: Eurostat.

PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO STATISTIKA

KPP-11

Ataskaitos duomenys pateikti datai: 2012-08-31

Priemonės pavadinimas	Iš viso Lietuvoje						
	Surinkta paraiškų vnt.	Prašoma paramos suma, Lt.	Patvirtinta paraiškų/pasirašyta sutarčių vnt.	Patvirtinta paramos suma, Lt	Patvirtinta paramos suma nuo skirtų paramos lėšų 2007-2013 m., proc.	Išmokėta paramos suma, Lt	Išmokėta paramos suma nuo skirtų paramos lėšų 2007-2013 m., proc.
1 KRYPTIS „Žemės, maisto ūkio ir miškininkystės sektoriaus konkurencingumo didinimas“	110.226	3.927.904.783	107.347	2.985.913.450	87%	2.288.630.704	66%
111. Profesinio mokymo ir informavimo veikla (Išmokėjimai su PVM)	159	72.305.973	140	66.279.319	72%	53.563.598	58%
112. Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas	2.457	326.664.000	2.162	288.604.794	98%	287.541.156	97%
113. Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos	81.073	277.444.755	80.522	269.879.845	58%	291.410.598	62%
114. Naudojimas konsultavimui paslaugomis	3.455	16.893.496	3.216	15.801.833	61%	4.461.870	17%
121. Žemės ūkio valdų modernizavimas *****	12.965	2.013.759.242	11.714	1.519.162.604	100%	1.253.929.621	83%
122. Miškų ekonominės vertės didinimas	255	66.517.162	198	49.067.709	97%	35.234.159	69%
123. Žemės ūkio produktų perdirbimas ir pridėtinės vertės didinimas *****	254	695.693.261	168	434.583.556	85%	190.120.056	37%
125. Žemės ūkio ir miškininkystės plėtra ir pritaikymo infrastruktūra (su PVM)	342	394.143.061	290	287.386.284	76%	132.968.486	35%
132. Dalyvavimas maisto kokybės schemose *****	48	0	37	271.940	3%	269.012	3%
141. Pusiau natūrinis ūkininkavimas	2.218	64.483.834	8.900	54.875.567	56%	39.132.148	40%
2 KRYPTIS „Aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas“	648.137	2.513.923.990	536.421	1.948.156.858	70%	1.750.026.140	63%
212. Išmokos ūkininkaujantiems vietovėse su kliūtimis, išskyrus kalnuotas vietoves	553.326	1.186.013.723	465.588	887.694.517	84%	883.446.251	83%
213. NATURA 2000 išmokos ir išmokos, susijusios su direktyva 2000/60/EC	7.802	6.624.115	5.798	4.570.884	66%	4.490.013	65%
214. Agrarinės aplinkosaugos išmokos	76.065	867.714.702	55.598	658.333.398	55%	656.920.771	55%
221. Pirmas žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku (Išmokėjimai su PVM) *	6.225	108.473.931	5.964	140.396.513	73%	68.263.636	36%
223. Pirmas ne žemės ūkio paskirties ir apleistas žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku *	1.961	183.412.328	1.789	178.425.166	94%	90.990.947	48%
224. Natura 2000 išmokos	1.660	7.978.031	1.078	5.139.906	51%	5.079.837	51%
225. Miškų aplinkosaugos išmokos *	388	4.161.974	196	3.755.239	39%	926.133	10%
226. Miškininkystės potencialo atkūrimas ir prevencinių priemonių įdiegimas	275	61.926.159	213	46.326.900	89%	30.663.297	59%
227. Pelno nesiekiančios investicijos miškuose	333	85.262.756	108	21.402.385	62%	9.245.256	27%
216. Pelno nesiekiančios investicijos	102	2.356.272	89	2.111.950			
3 KRYPTIS „Gyvenimo kokybė kaimo vietovėse ir kaimo ekonomikos įvairinimas“	10.344	1.374.843.595	8.767	646.886.018	71%	220.353.677	24%
311. Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos	363	203.297.926	157	73.594.738	65%	24.101.294	21%
312. Parama verslo kūrimui ir plėtrai	1.114	752.007.384	376	300.423.448	74%	86.174.053	21%
313. Kaimo turizmo veiklos skatinimas	550	225.604.845	269	107.459.473	67%	46.628.290	29%
322. Kaimo atnaujinimas ir plėtra (įgyvendinimas planavimo būdu) Paraiškos	8.317	193.933.441	7.965	165.408.359	0%	63.450.040	28%
Tradicinių amatų centrų kūrimas ir (arba) plėtra	18	11.869.890	13	8.306.574	67%	0	
4 KRYPTIS „Leader“ metodu įgyvendinamos priemonės	157	455.586.250	130	450.887.008	97%	131.019.153	28%
413. Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas	51	434.109.926	51	434.109.926	120%	77.545.023	21%
421. Tarptertitorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas	34	5.542.150	8	943.529	7%	336.483	2%
431. Parama VVG veiklai, įgūdžiams įgyti ir aktyviai pritaikyti	72	15.934.174	71	15.833.553	18%	53.137.648	60%
Parama VVG veiklai *****	0	0	0	0		42.299.511	
IŠ VISO: be "Techninės pagalbos"	768.864	8.272.258.618	652.665	6.031.843.334	80%	4.390.029.675	58%
Techninė pagalba	1.044	261.928.315	947	259.401.296	83%	189.781.998	61%
IŠ VISO (išmokėjimai be PVM):	769.908	8.534.186.933	653.612	6.291.244.629	80%	4.579.811.673	58%
Techninės pagalbos PVM						25.826.243	
Kitų KPP priemonių PVM						21.457.434	
IŠ VISO (išmokėjimai su PVM):	769.908	8.534.186.933	653.612	6.291.244.629	80%	4.627.095.349	59%

* priemonėms 221, 223, 225 nurodoma preliminarai prašoma paramos suma

**Prie kiekvienos paraiškos pridėdama 5000 Lt. už pensiją. 2009 metų pateiktų paraiškų su

*** Atsižvelgiant į tai, kad projektiniai pasiūlymai yra teikiami ne tik tinkami finansuoti, bet ir rezerviniai (jie būtų įgyvendinami tuo atveju, jei būtų sutaupyta lėšų įgyvendinant tinkamus finansuoti projektinius pasiūl

**** KPP 2004-2006 metų įsipareigojimų patvirtintos paraiškos traktuojamos kaip ir surinktos praraiškos.

***** Mokama iš 413 priemonių skirtų paramos lėšų

***** Į skirtas paramos lėšas neįeina skirtos lėšos finansų inžinerinai.

***** priemonėi 132 prašoma paramos suma nenurodoma

Suminiai laukai gali turėti paklaidą dėl apvalinimo tūkstančiais

Į surinktų paraiškų skaičių įtraukiamos visos surinktos paraiškos - įskaičiuojamos ir vertinimo metu atmestos ir išregistruotos paraiškos.

Patvirtintų/pasirašytų paraiškų skaičius susideda iš patvirtintų/pasirašytų sutarčių, neįtraukiant sutarčių, kurios nutrauktos po patvirtinimo/pasirašymo.

Į 2011 m. priemonės „Žemės ūkio valdų modernizavimas“ II veiklos srities prašomą paramos sumą įskaičiuotos 646 paraiškos už 177,1 mln. Lt., kurios nevertintos dėl lėšų trūkumo.

BENDROJI PRIDĖTINĖ VERTĖ IR BENDRASIS VIDAUS PRODUKTAS GAMYBOS METODU

	2011K2	2011K3	2011K4	2012K1	2012K2
nace_cup To meto kainomis, mln. litų					
A Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	800,287	1 582,570	502,167	468,115	776,751
B_TO_E Pramonė	5 936,753	6 057,575	5 831,989	6 226,495	6 073,365
C Apatirbamoji gamyba	5 048,722	5 198,848	4 880,983	4 919,589	5 190,596
F Statyba	1 446,871	2 024,700	1 888,861	1 111,347	1 559,499
G_H_I Didmeninė ir mažmeninė prekyba; transportas; apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	7 723,023	7 983,769	7 911,245	7 146,896	8 181,882
J Informacija ir ryšiai	741,385	774,097	784,928	717,617	819,642
K Finansinė ir draudimo veikla	604,629	693,950	527,483	515,115	616,575
L Nekilnojamojo turto operacijos	1 430,548	1 375,317	1 506,000	1 432,887	1 539,877
M_N Profesinė, mokslinė ir techninė veikla; administracinė ir aptarnavimo veikla	1 366,018	1 410,390	1 432,168	1 171,089	1 467,146
O_P_Q Viešasis valdymas ir gynyba; švietimas; žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	3 858,941	3 049,425	3 606,982	3 438,374	4 088,294
R_TO_U Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, namų ūkio reikmenų remontas ir kitos paslaugos	417,456	429,267	453,134	392,168	439,225
PV Bendroji pridėtinė vertė	24 325,911	25 381,058	24 444,957	22 620,102	25 562,256
D21 Mokesčiai gaminiam	3 118,900	3 182,976	3 178,194	2 942,363	3 269,547
D31 Subsidijos gaminiam (minus)	201,400	443,151	336,821	263,899	191,766
BVP Bendrasis vidaus produktas	27 243,410	28 120,883	27 286,330	25 298,566	28 640,037

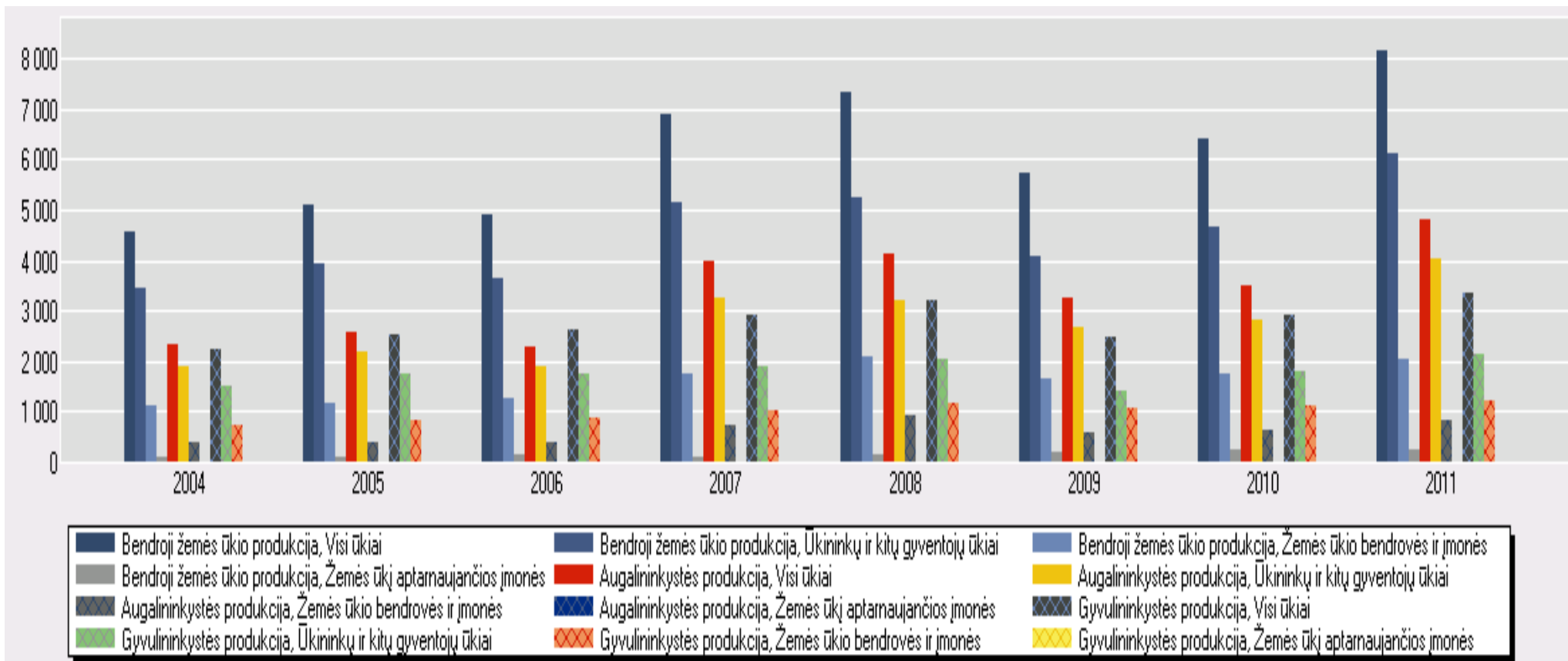
Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

BENDROSIOŠ PRIDĖTINĖS VERTĖS STRUKTŪRA GAMYBOS METODU

	2009K2	2009K3	2009K4	2010K1	2010K2	2010K3	2010K4	2011K1	2011K2	2011K3	2011K4	2012K1	2012K2
TOTAL Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000
A Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	2,763	5,460	1,445	2,514	3,247	5,188	2,063	2,175	3,290	6,235	2,054	2,069	3,039
B_TO_E Pramonė	20,545	21,237	20,497	24,606	22,516	22,743	24,453	27,217	24,405	23,867	23,858	27,526	23,759
C Apdirbamoji gamyba	16,561	17,438	16,162	17,888	18,624	19,094	20,052	21,465	20,755	20,483	19,967	21,749	20,306
F Statyba	6,742	7,537	6,410	3,917	5,846	7,430	6,102	4,164	5,948	7,977	7,727	4,913	6,101
G_H_I Didmeninė ir mažmeninė prekyba; transportas; apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	28,948	29,643	30,787	30,022	31,082	31,947	31,508	30,789	31,748	31,456	32,364	31,595	32,008
J Informacija ir ryšiai	3,736	3,859	4,035	3,946	3,562	3,610	3,571	3,321	3,048	3,050	3,211	3,172	3,206
K Finansinė ir draudimo veikla	2,379	1,502	1,929	2,734	2,110	2,283	2,437	2,722	2,486	2,734	2,158	2,277	2,412
L Nekilnojamojo turto operacijos	7,055	6,991	7,444	7,090	6,523	6,215	6,656	6,412	5,881	5,419	6,161	6,335	6,024
M_N Profesinė, mokslinė ir techninė veikla; administracinė ir aptarnavimo veikla	6,186	6,525	6,866	5,805	5,805	5,806	5,914	5,600	5,615	5,557	5,859	5,177	5,739
O_P_Q Viešasis valdymas ir gynyba; švietimas; žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	19,567	15,242	18,305	17,380	17,412	12,962	15,389	15,768	15,864	12,015	14,756	15,201	15,993
R_TO_U Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, namų ūkio reikmenų remontas ir kitos paslaugos	2,079	2,005	2,281	1,987	1,897	1,817	1,908	1,832	1,716	1,691	1,854	1,734	1,718

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

BENDROJI ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRAMONĖS SEKTORIAUS PRODUKCIJA TO METO KAINOMIS, MLN. LITŲ

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

PIENO SUPIRKIMAS 1992 – 2011 M.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Natūralaus riebumo pienas																				
Vidutinė pieno kaina už 1 toną, litai	..	306	309	555	626	614	630	567	521	594	537	488	587	676	695	830	862	617	864	985
Vidutinė pieno kaina, įskaitant subsidijas, už toną, litai	687	676	685	670
Supirkta karvių pieno, tūkst. tonų	..	1 366,7	1 061,5	1 058,7	1 164,4	1 222,1	1 260,1	1 049,5	947,6	982,8	970,6	1 026,1	1 140,0	1 200,7	1 296,1	1 348,5	1 375,6	1 274,2	1 278,3	1 317,1
Pienas, perskaičiuotas į bazinį riebumą																				
Vidutinė pieno kaina už 1 toną, litai	..	276	273	482	547	530	537	493	448	506	457	409	488	566	579	687	714	512	717	818
Vidutinė pieno kaina, įskaitant subsidijas, už toną, litai	600	583	584	581
Supirkta karvių pieno, tūkst. tonų	1 730,5	1 517,8	1 199,0	1 215,5	1 331,9	1 415,6	1 476,7	1 208,8	1 102,5	1 153,2	1 141,2	1 226,0	1 370,8	1 432,8	1 555,2	1 628,2	1 660,8	1 534,3	1 540,4	1 587,2
Pieno riebalai																				
Vidutinė pieno kaina už 1 toną, litai
Vidutinė pieno kaina, įskaitant subsidijas, už toną, litai
Supirkta karvių pieno, tūkst. tonų	41,9	46,9	49,3	53,3	55,8	57,0	53,0	53,0	54,5
Pieno baltymai																				
Vidutinė pieno kaina už 1 toną, litai
Vidutinė pieno kaina, įskaitant subsidijas, už toną, litai
Supirkta karvių pieno, tūkst. tonų	33,5	37,3	39,0	42,5	44,3	45,1	41,6	41,8	43,1

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

ŽEMĖS ŪKIO PRODUKTŲ SUPIRKIMO KAINŲ INDEKSAI

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Žemės ūkio produktai, iš viso	106,4	105,2	106,3	117,3	110,0	77,8	116,3	118,4
Augalininkystės produktai	98,9	96,5	117,4	130,9	105,8	69,1	125,6	127,4
Javai	103,4	79,8	121,1	154,1	108,9	61,5	125,4	148,1
Rapsų sėklos	94,7	89,3	116,6	123,1	131,0	73,1	124,3	137,4
Ankštiniai augalai	93,5	84,2	105,4	144,2	115,1	68,3	127,8	150,8
Cukriniai runkeliai	102,1	117,2	71,5	97,4	129,0	83,5	89,6	105,9
Linų pluoštas	159,4	69,8	77,1	168,5	71,7	87,2	611,1	32,9
Daržovės	88,2	112,8	118,4	112,8	103,3	76,1	130,2	98,6
Bulvės	101,6	142,1	160,2	99,7	82,5	74,9	125,7	118,7
Vaisiai ir uogos	116,0	99,9	102,0	309,6	49,0	76,8	185,0	102,7
Gyvuliai ir gyvulininkystės produktai	110,9	109,8	101,1	109,9	112,6	83,1	111,7	113,3
Gyvuliai iš viso	109,8	106,2	100,0	99,4	120,4	90,6	95,8	115,2
Galvijai	132,8	132,5	107,6	94,3	123,6	91,3	105,1	119,7
Kiaulės	110,0	98,4	100,1	98,6	122,4	91,2	89,3	110,9
Avys ir ožkos	95,4	86,4	91,8	97,9	143,2	105,8	115,9	108,1
Paukščiai	91,6	96,7	88,3	111,8	109,6	87,0	96,9	118,1
Gyvulininkystės produktai	112,1	113,5	102,2	119,8	106,5	76,5	128,4	111,9
Pienas	117,8	117,5	102,4	119,9	104,5	71,6	137,9	114,6
Kiaušiniai	82,8	106,0	108,6	122,7	115,4	101,1	87,5	93,4
Medus	119,8	73,5	78,5	102,5	129,9	99,6	127,1	111,9

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

MAISTO PRODUKTŲ SUVARTOJIMAS VIENAM GYVENTOJUI (KG)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Kviečiai	101,0	101,0	102,0	95,0	90,0	96,0	88,0	90,0	83,0	83,0
Rugiai	20,0	15,0	15,0	15,0	14,0	16,0	15,0	16,0	15,0	15,0
Grūdų produktai	144,0	124,0	138,0	140,0	146,0	153,0	153,0	142,0	137,0	131,0	130,0	124,0	125,0	120,0	112,0	122,0	114,0	117,0	110,0	109,0
Daržovės	66,0	70,0	67,0	67,0	73,0	73,0	81,0	87,0	88,0	86,0	81,0	95,0	97,0	104,0	99,0	83,0	86,0	93,0	87,0	94,0
Bulvės	96,0	124,0	101,0	130,0	137,0	129,0	136,0	132,0	135,0	130,0	119,0	118,0	122,0	116,0	101,0	93,0	91,0	96,0	89,0	94,0
Vaisiai ir uogos	30,0	51,0	46,0	49,0	54,0	62,0	63,0	58,0	63,0	62,0	62,0	68,0	71,0	77,0	79,0	62,0	68,0	69,0	59,0	56,0
Kiaušiniai, vnt.	210,0	146,0	170,0	176,0	172,0	187,0	187,0	180,0	175,0	204,0	216,0	211,0	212,0	191,0	186,0	190,0	195,0	200,0	196,0	203,0
Kiauliena	26,0	29,0	36,0	40,0	40,0	46,0	46,0	42,0	41,0	42,0
Jautiena ir veršiena	10,0	10,0	11,0	8,0	7,0	7,0	6,0	5,0	4,0	4,0
Paukštiena	12,0	15,0	17,0	22,0	22,0	22,0	24,0	22,0	21,0	21,0
Mėsa ir mėsos produktai	66,0	57,0	50,0	53,0	53,0	51,0	53,0	54,0	50,0	44,0	52,0	59,0	70,0	73,0	72,0	77,0	81,0	72,0	70,0	69,0
iš jos be II kategorijos subproduktų	58,0	51,0	45,0	44,0	44,0	43,0	44,0	45,0	43,0	40,0	48,0	54,0	64,0	70,0	70,0	75,0	78,0	70,0	67,0	67,0
Pienas ir pieno produktai	340,0	325,0	296,0	244,0	220,0	203,0	190,0	208,0	272,0	281,0	283,0	287,0	296,0	283,0	273,0	259,0	268,0	289,0	262,0	283,0
Žuvis ir žuvies produktai	10,7	8,5	10,3	10,1	11,7	11,8	13,0	13,2	13,9	14,4	12,0
Cukrus	23,4	25,5	23,1	24,3	21,7	28,0	30,6	27,1	27,9	32,4	27,5	26,0	26,6	27,1	29,3	29,1	32,1	31,3	27,0	29,3

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

PAGRINDINIŲ ŽEMĖS ŪKIO PRODUKTŲ GAMYBA, TENKANTI VIENAM GYVENTOJUI (KG)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Grūdai	601,0	735,0	585,0	538,0	750,0	854,0	795,0	599,0	780,0	689,0	750,0	776,0	849,0	841,0	558,0	911,0	1 038,0	1 166,0	872,0	1 025,0
Javai	594,0	726,0	574,0	525,0	726,0	842,0	765,0	582,0	759,0	674,0	732,0	762,0	832,0	823,0	547,0	894,0	1 019,0	1 140,0	851,0	1 001,0
Kviečiai	225,0	242,0	150,0	176,0	260,0	315,0	290,0	247,0	354,0	309,0	351,0	349,0	416,0	404,0	239,0	412,0	513,0	629,0	520,0	580,0
Rugiai	93,0	118,0	86,0	66,0	80,0	97,0	98,0	74,0	89,0	66,0	49,0	43,0	41,0	32,0	27,0	49,0	61,0	62,0	26,0	26,0
Cukriniai runkeliai	168,0	232,0	126,0	191,0	221,0	280,0	267,0	247,0	252,0	253,0	303,0	283,0	263,0	234,0	211,0	237,0	101,0	204,0	215,0	272,0
Linų pluoštas	1,1	0,5	1,2	2,6	1,7	1,4	1,6	1,2	2,1	1,1	1,8	2,9	1,7	1,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Daržovės	70,0	102,0	77,0	102,0	120,0	116,0	123,0	92,0	94,0	92,0	84,0	159,0	110,0	108,0	66,0	84,0	92,0	96,0	57,0	98,0
Bulvės	292,0	481,0	300,0	439,0	568,0	512,0	521,0	485,0	512,0	303,0	441,0	418,0	297,0	262,0	135,0	171,0	213,0	198,0	145,0	182,0
Vaisiai ir uogos	32,0	72,0	14,0	35,0	27,0	77,0	33,0	34,0	32,0	49,0	27,0	33,0	14,0	35,0	37,0	17,0	28,0	22,0	14,0	20,0
Pienas	654,0	561,0	519,0	501,0	509,0	545,0	544,0	486,0	493,0	497,0	510,0	520,0	538,0	545,0	557,0	574,0	561,0	536,0	528,0	554,0
Kiaušiniai, vnt.	238,0	166,0	195,0	219,0	208,0	223,0	223,0	207,0	198,0	213,0	230,0	235,0	251,0	253,0	274,0	284,0	265,0	256,0	252,0	240,0
Mėsa (skerdiena)	112,0	75,0	61,0	57,0	55,0	56,0	57,0	55,0	53,0	43,0	50,0	57,0	64,0	70,0	73,0	75,0	64,0	60,0	67,0	70,0
Kiauliena	42,0	24,0	22,0	26,0	25,0	24,0	27,0	26,0	24,0	21,0	27,0	30,0	33,0	35,0	36,0	34,0	25,0	21,0	26,0	27,0
Jautiena ir veršiena	61,0	44,0	32,0	24,0	23,0	25,0	23,0	22,0	22,0	14,0	13,0	15,0	17,0	18,0	16,0	19,0	16,0	16,0	16,0	16,0
Paukštiena	9,0	6,0	7,0	7,0	7,0	6,0	7,0	7,0	7,0	8,0	9,0	11,0	14,0	17,0	20,0	21,0	22,0	22,0	25,0	26,0

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

KAIMO PLĖTROS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO STATISTIKA

Priemonės pavadinimas	2012					Iš viso Lietuvoje						
	Surinkta paraiškų vnt.	Prašoma paramos suma, Lt.	Patvirtinta paraiškų/pasirašyta sutarčių vnt.	Patvirtinta paramos suma, Lt	Išmokėta paramos suma, Lt	Surinkta paraiškų vnt.	Prašoma paramos suma, Lt.	Patvirtinta paraiškų/pasirašyta sutarčių vnt.	Patvirtinta paramos suma, Lt	Patvirtinta paramos suma nuo skirtų paramos lėšų 2007-2013 m.,	Išmokėta paramos suma, Lt	Išmokėta paramos suma nuo skirtų paramos lėšų 2007-2013 m.,
322. Kaimo atnaujinimas ir plėtra (įgyvendinimas planavimo būdu)	8.057	61.303.971	7.722	52.375.997	34.016.497	8.317	193.933.441	7.958	166.593.092	0%	72.551.242	32%
Paraiškos												
Tradicinių amatų centrų kūrimas ir (arba) plėtra	3	1.965.079	0	0		18	11.869.890	14	8.997.134	72%	0	
4 KRYPTIS „Leader“ metodu įgyvendinamos priemonės	72	13.936.865	3	521.855	73.819.750	205	464.902.964	131	450.887.955	97%	145.182.989	31%
413. Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas	0	0	0	0	60.872.963	51	434.109.926	51	434.109.926	120%	90.507.387	25%
421. Tarptautinis ir tarptautinis bendradarbiavimas	72	13.936.865	3	521.855	206.760	81	14.858.864	8	943.529	7%	370.483	3%
431. Parama VVG veiklai, įgūdžiams įgyti ir aktyviai pritaikyti	0	0	0	0	12.740.028	73	15.934.174	72	15.834.500	18%	54.305.119	62%
Parama VVG veiklai *****	0	0			10.295.902	0	0	0	0		43.150.045	
IŠ VISO: be "Techninės pagalbos"	114.782	861.048.806	9.996	178.407.639	634.751.468	769.729	8.300.149.137	653.149	6.107.598.175	81%	4.495.983.421	59%
Techninė pagalba	442	8.364.558	394	7.353.635	43.215.533	1.040	261.107.439	980	259.885.335	83%	232.997.531	74%
IŠ VISO (išmokėjimai be PVM):	115.224	869.413.364	10.390	185.761.274	679.057.394	770.769	8.561.256.577	654.129	6.367.483.511	81%	4.728.980.952	60%
Techninės pagalbos PVM					1.798.097						27.624.340	
Kitų KPP priemonių PVM					10.383.557						31.840.991	
IŠ VISO (išmokėjimai su PVM):	115.224	869.413.364	10.390	185.761.274	691.239.048	770.769	8.561.256.577	654.129	6.367.483.511	81%	4.788.446.283	61%

Šaltinis: Nacionalinė Mokėjimo Agentūra.

6 PRIEDAS

Priemonės „Profesinio mokymo ir informavimo veikla“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

Rodikliai	2013 m. nustatytas tikslas	2007–2009 m. pasiekta reikšmė	
		Fizinis rodiklis	Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)
Produkto rodikliai			
Mokymo kursų dalyvių skaičius	60 000	78 872	131 proc.
Asmenų, dalyvavusių mokslo žinių ir inovacijų sklaidos priemonėse, skaičius	11 000	n. d.	n. d.
Rezultato rodikliai			
Sėkmingai mokymo kursus baigusiu dalyvių skaičius	55 000	401 (duomenys tik iš baigtų projektų)	0,7 proc.
Mokslo žinių bei inovacijų sklaidos priemonių dalyviai, sėkmingai pritaikę inovacijas savo veikloje	2 200	n. d.	n. d.
Poveikio rodikliai			
Darbo našumas žemės ūkyje	9 400 EUR/MDV	549 EUR/MDV*	2009 m. Programos indėlis į nacionalinę tendenciją siekė 8,5 proc.
Darbo našumas miškų ūkyje	15 600 EUR/MDV		

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Jaunųjų ūkininkų išsikūrimas“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

Rodikliai	2013 m. nustatytas tikslas	2007–2009 m. pasiekta reikšmė		
		Fizinis rodiklis	Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)	
Produkto rodikliai				
Gavusių paramą jaunųjų ūkininkų skaičius		1 806	1 169	65proc.
	Vyrai	60 proc.	869 (74 proc.)	-
	Moterys	40 proc.	300 (26 proc.)	-
Perėmusių ūkius iš dalyvaujančių priemonėje „Ankstytas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos“	1 355	180	13 proc.	
Bendra investicijų suma	62 240 000 EUR	57 097 000 EUR	92 proc..	
Vidutinis ūkio dydis	17,6 ha	46,5 ha	264 proc.	
Bendras gavusiųjų paramą žemės ploto dydis	650 746,8 ha	54 640,4 ha	8 proc.	
Rezultato rodikliai				
Parama pasinaudojusiu valdų bendrosios pridėtinės vertės	8 600 000 EUR	-1 064 701 EUR (žemės ūkio sektoriuje)	Bendroji pridėtinė vertė sumažėjo.	

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

Rodikliai	2013 m. nustatytas tikslas	2007–2009 m. pasiekta reikšmė	
		Fizinis rodiklis	Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)
Produkto rodikliai			
Anksti iš veiklos pasitraukusių žemės ūkio valdų valdytojų skaičius	6 700	1 277	19 proc.
55–64 metų amžiaus	6 700	1 249	18,6 proc.
Vyrai	45 proc.	756 (59 proc.)	-
Moterys	55 proc.	521 (41 proc.)	-
Parama pasinaudojusių ūkio darbuotojų skaičius	3	0	0
Perleistos žemės plotas, ha	35 000 ha	16 395 ha	47 proc.
Perėmėjų jaunųjų ūkininkų skaičius	1 355	180	13 proc.
Rezultato rodikliai			
Parama pasinaudojusių (perėmėjų) ūkių bendrosios pridėtinės vertės padidėjimas	76,6 mln. EUR	7 569 EUR (žemės ūkio sektoriuje)	0,01 proc.

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Naudojimas konsultavimo paslaugomis“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

Rodikliai	2013 m. nustatytas tikslas	2007–2009 m. pasiekta reikšmė	
		Fizinis rodiklis	Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)
Produkto rodikliai			
Konsultuotų ūkininkų skaičius	57 000	0	0
Konsultuotų miškų savininkų skaičius	1 000	14	1,4 proc.
Bendra investicijų suma	40 094 624 EUR	5 370 EUR	0,01 proc.
Rezultato rodikliai			
Žemės ūkio bendrosios pridėtinės vertės padidėjimas remiamose valdose	5 proc.	-21,5 proc. (-132 859 EUR)	Bendroji pridėtinė vertė žemės ūkio sektoriuje sumažėjo.
Poveikio rodikliai			
Darbo našumas žemės ūkyje	9 400 EUR/MDV	549 EUR/MDV*	2009 m. Programos indėlis į nacionalinę tendenciją siekė 8,5 proc.
Darbo našumas miškų ūkyje	15 600 EUR/MDV		

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Žemės ūkio valdų modernizavimas“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

<i>Rodikliai</i>		<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
			<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai				
Bendras gavusių investicinę paramą ūkių skaičius	Iš viso	4 410	3 646	83 proc.
	<i>Pagal lytį:</i>			
	vyrų	2 076	2 735	
	moterų	1 384	614	
	<i>Pagal teisinį statusą:</i>			
	ūkininkai	3 460	3 349	
juridiniai asmenys	950	297		
Kreditus gavusių paremtų projektų skaičius		1 000	0	0
Trumpos rotacijos plantaciniams želdiniais apželdintas plotas (iš kurių pagal Atsinaujinančių energijos išteklių schema)		2 740 ha	139,31 ha	5 proc.
		320 ha		
Bendra investicijų suma	Iš viso	696 645 979 EUR	331 350 000 EUR	48 proc.
	<i>Pagal žemės ūkio sektorių:</i>			
	lauko kultūros	-	19 176 000 EUR	-

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Miškų ekonominės vertės didinimas“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

<i>Rodikliai</i>		<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
			<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai				
Paremtų projektų skaičius		170	22	13 proc.
Mažos ekonominės vertės medynų ir krūmynų pertvarkymo bei jaunuolynų ugdymo projektai (pirmoji veiklos sritis)		90	3	3,3 proc.
Projektai, gerinantys miško kirtimus, apvaliosios medienos ir biokuro ruošą (antroji veiklos sritis)		80	19	24 proc.
Bendra investicijų suma		37 272 727 EUR	12 252 000 EUR	33 proc.
Rezultato rodikliai				
Įsigytų miško ūkio mašinų skaičius		80	74	93 proc.
Panaudojant paramą pagal pirmąją sritį išaugęs padidintos ekonominės vertės miškų plotas		1 100 ha	18,9 ha	2 proc.
Sukurta naujų darbo vietų		160	13	8 proc.
Poveikio rodikliai				
Ekonomikos augimas		2,3 mln. PGS	170,12 mln. PGS*	2009 m. Programos indėlis į nacionalinę

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Žemės ūkio produktų perdirbimas ir pridėtinės vertės didinimas“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

<i>Rodikliai</i>		<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
			<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai				
Paramą gavusių įmonių skaičius	Iš viso	112	22	20 proc.
	<i>Pagal paramos tipą:</i>			
	kreditinė parama	40	0	0
	investicinė parama	72	22	31 proc.
	<i>Pagal įmonių dydį:</i>			
	mikroįmonių ir mažų įmonių (iš kurių Pieno sektoriaus restruktūrizavimui)	23	7	30 proc.
	vidutinių įmonių (iš kurių Pieno sektoriaus restruktūrizavimui)	34	7	21 proc.
	pusiau didelių įmonių	15	2	13,3 proc.
kita	-	6	-	

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Žemės ūkio ir miškininkystės plėtra ir pritaikymo infrastruktūra“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

<i>Rodikliai</i>		<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
			<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai				
Paremtų projektų skaičius	Iš viso	183	37	20 proc.
	vandentvarkos projektų	120	37	31 proc.
	žemės konsolidacijos projektų	40	0	0
	miškų infrastruktūros projektų	23	0	0
Bendra investicijų suma	Iš viso	65 882 222 EUR	14 812 000 EUR	22 proc.
	vandentvarkos projektų	42 222 222 EUR	14 812 000 EUR	35 proc.
	žemės konsolidacijos projektų	16 160 000 EUR	0	0
	miškų infrastruktūros projektų	7 500 000 EUR	0	0
Rezultato rodikliai				
Bendrosios pridėtinės vertės padidėjimas paremtose valdose:	vandentvarkos projektų	10proc.	0 (iki 2009 m. gruodžio 31 d. paramą gavo tik savivaldybės)	0
	žemės konsolidacijos projektų	5 proc.		
	miškų infrastruktūros projektų	5 proc.		
Suteikus paramą naujai nutiestų ar rekonstruotų miško		100 km	0	0

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Dalyvavimas maisto kokybės schemose“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

<i>Rodikliai</i>	<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
		<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai			
Paramos gavėjų skaičius	400	0	0
Rezultato rodikliai			
Pagal maisto kokybės schemas sertifikuotos žemės ūkio produkcijos vertė	Indikatorius bus nustatytas, kai bus žinomas tikslus maisto kokybės schemose dalyvaujančių ūkininkų skaičius.	0	0

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Pusiau natūrinis ūkininkavimas“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

<i>Rodikliai</i>	<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
		<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai			
Paremtų pusiau natūrinių ūkių skaičius	3 650	693	19 proc.
Rezultato rodikliai			
Naujų rinkoje dalyvaujančių ūkių skaičius	3 000	196	7 proc.
Poveikio rodikliai			
Ekonomikos augimas: grynoji pridėtinė vertė, išreikšta PGS	2,3 mln. PGS**	170,12 mln. PGS*	2009 m. Programos indėlis į nacionalinę tendenciją siekė 8,5 proc.
Darbo našumas žemės ūkyje	9 400 EUR/MDV	549 EUR/MDV**	2009 m. Programos indėlis į nacionalinę tendenciją siekė 8,5 proc.

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Išmokos ūkininkaujantiems vietovėse su kliūtimis, išskyrus kalnuotas vietoves (mažiau palankios ūkininkauti vietovės)“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

Rodikliai		2013 m. nustatytas tikslas	2007–2009 m. pasiekta reikšmė	
			Fizinis rodiklis	Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)
Produkto rodikliai				
Paremtų valdų skaičius	Iš viso:	110 000	92 299	84 proc.
	<i>Pagal kategoriją:</i>			
	didelio nepalankumo	35 000	n. d.*	-
	mažo nepalankumo	85 000	n. d.*	-
Paremtas žemės ūkio naudmenų plotas	Iš viso:	1 000 000 ha	1 110 966 ha	111 proc.
	<i>Pagal kategoriją:</i>			
	didelio nepalankumo	200 000 ha	n. d.*	-
	mažo nepalankumo	800 000 ha	n. d.*	-
Rezultato rodikliai				
Sėkmingos žemėvaldos vietovės	Biologinės įvairovės išsaugojimas	110 000 ha	997 062,19 ha	-
	Vandens kokybės pagerinimas	55 000 ha		

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Natura 2000“ išmokos ir išmokos, susijusios su Direktyva 2000/60/EB (parama „Natura 2000“ vietovėse žemės ūkio paskirties žemėje)“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

Rodikliai		2013 m. nustatytas tikslas	2007–2009 m. pasiekta reikšmė	
			Fizinis rodiklis	Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)
Produkto rodikliai				
Paremtų valdų skaičius „Natura 2000“ tinklo vietovėse		800	1 067 (Direktyvos 2000/60/EB vietovės)	133 proc.
Paremtas žemės ūkio paskirties žemės plotas, kuriame taikomi „Natura 2000“ apribojimai		54 000 ha	11 737,42 ha (Direktyvos 2000/60/EB vietovės)	22 proc.
Rezultato rodikliai				
Sėkmingo žemės tvarkymo plotai	Biologinės įvairovės išsaugojimas	54 000 ha	6 016,31 ha	11 proc.
	Vandens kokybės pagerinimas	30 000 ha	0	0
	Klimato kaitos sumažinimas	54 000 ha	0	0
	Dirvožemio	30 000 ha	0	0

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

<i>Rodikliai</i>	<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
		<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai			
Bendras gaunančių paramą ūkininkų ūkių ir kitų žemės valdytojų ūkių skaičius	66 650	12 809	19 proc.
Bendras plotas, kuriam teikiama agrarinės aplinkosaugos parama	262 000 ha	109 289,95 ha	42 proc.
Bendras pasirašytų sutarčių skaičius	66 650	8 296	12 proc.
Bendras veiksmų, susijusių su genetiniais ištekiais, skaičius	400	251	63 proc.
Pagal Kraštovaizdžio tvarkymo programą gaunančių paramą ūkininkų ūkių ir kitų žemės valdytojų ūkių skaičius	60 000 projektų	16 970 (autorizuotų paraiškų skaičius)	28 proc.
Pagal Kraštovaizdžio tvarkymo programą remiamas plotas (ha)	200 000 ha	27 664,27 ha	14 proc.
Pagal Ekologinio ūkininkavimo programą didžiausias paremtu ekologiniu ūkiu skaičius	6 000	2 926 (autorizuotų paraiškų skaičius)	49 proc.

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Pirmas žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

<i>Rodikliai</i>	<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
		<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai			
Apželdinimo mišku paramos gavėjų skaičius	Ūkininkai	3 500	347
	Ūkininkai	1 000	346
	Kiti paramos gavėjai	2 480	
	Asociacijos	20	1
Apželdintas	10 500 ha	1 215,69 ha	12 proc.

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Pirmas ne žemės ūkio paskirties žemės ir apleistos žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

Rodikliai		2013 m. nustatytas tikslas	2007–2009 m. pasiekta reikšmė	
			Fizinis rodiklis	Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)
Produkto rodikliai				
Apželdinimo mišku paramos gavėjų skaičius		2 800	336	12 proc.
	Mišku valstybinę žemę kasmet apželdina ne mažiau kaip 20 miškų urėdijų.		45	225 proc.
Apželdintas žemės plotas		14 000 ha	3 265,33 ha	23 proc.
	Mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse	8 000 ha	0	0
	Apleistose žemėse	7 000 ha	-	-
	Trumpos rotacijos plantaciniais želdiniais	1 000 ha	0	0

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Natura 2000“ išmokos (parama „Natura 2000“ vietovėms miškuose)“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

Rodikliai		2013 m. nustatytas tikslas	2007–2009 m. pasiekta reikšmė	
			Fizinis rodiklis	Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)
Produkto rodikliai				
Paremtų miško valdų, esančių „Natura 2000“ teritorijose, skaičius		20 000	123	0,6 proc.
Paremtas miškų ūkio paskirties žemės plotas, kuriame taikomi „Natura 2000“ apribojimai		91 500 ha	1 762,5 ha	2 proc.
Rezultato rodikliai				
Sėkmingos žemėvaldos vietovės	Biologinės įvairovės išsaugojimas	91 500 ha	909,37 ha	1 proc.
	Vandens kokybės pagerinimas	27 000 ha (30 proc.)	0	0
	Dirvožemio kokybės pagerėjimas	91 500 ha	0	0
Poveikio rodikliai				
Biologinės įvairovės nykimo sumažinimas (paukščių)		Išlaikomi	Pagal Programą	-

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Miškų aplinkosaugos išmokos“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

<i>Rodikliai</i>		<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
			<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai				
Paremtų projektų skaičius (visose veiklos srityse)	Iš viso	3 500	46	1,3 proc.
	KMB (kertinių miško buveinių) apsaugos privačiuose miškuose projektai	1 500	17	1,1 proc.
	Neplynų kirtimų privačiuose miškuose paramos projektai	2 000	29	1,4 proc.
Miško plotas, už kurį išmokėtos miškų aplinkosaugos išmokos		13 500 ha	202,58 ha	2 proc.
Privačiuose miškuose išsaugotų KMB skaičius		1 500	17	1,1 proc.
Privačiuose miškuose išsaugotų KMB plotas		3 500 ha	52,21 ha	1,4 proc.
Neplynų miško kirtimų, įvykdytų vietoje leidžiamu plvnu plotas privačiuose miškuose		10 000 ha	160,17 ha	2 proc.

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Miškininkystės potencialo atkūrimas ir prevencinių priemonių įdiegimas“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

<i>Rodikliai</i>		<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
			<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai				
Įgyvendintų prevencinių ir atkuriamųjų veiksmų skaičius	Iš viso:	75	3	4 proc.
	Pirmoji veiklos sritis	50	3	6 proc.
	Antroji veiklos sritis	25	0	0
Paremtas pažeistų miškų plotas		1 000 ha	7,15 ha	0,7 proc.
Naujų arba rekonstruotų apžvalgos bokštų skaičius		10	5	50 proc.
Naujų arba rekonstruotų mineralizuotų juostų ilgis		10 000 km	706 km	7 proc.
Bendra investicijų suma		18 750 000 EUR	6 950 000 EUR	37 proc.
Rezultato rodikliai				
Sėkmingos	Atkurtas gaisrų ir	1 000 ha	0	0

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Pelno nesiekiančios investicijos miškuose“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

Rodikliai		2013 m. nustatytas tikslas	2007–2009 m. pasiekta reikšmė	
			Fizinis rodiklis	Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)
Produkto rodikliai				
Paremtų miško savininkų skaičius		100	3	3 proc.
Pelno nesiekiančiomis investicijomis paremtas miško plotas		2 000 ha	37 ha	2 proc.
Naujai įrengtų ar atnaujintų rekreacinės miško infrastruktūros įrenginių		100	33	33 proc.
Bendra investicijų suma		12 500 000 EUR	694 000 EUR	6 proc.
Rezultato rodikliai				
Sėkmingos žemėvaldos vietovės	Didelės ekologinės ir rekreacinės vertės miškų plotas	2 000 ha	0	0
Poveikio rodikliai				
Didelės gamtinės vertės ūkių ir miškų žemės pokytis**		Didelės gamtinės vertės miško plotų padidėjimas 4 tūkst. ha – iki	Didelės gamtinės vertės ūkininkavimo praktika ŽŪN buvo vykdoma 59 420 ha plote (3 proc.	-

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas

Rodikliai		2013 m. nustatytas tikslas	2007–2009 m. pasiekta reikšmė	
			Fizinis rodiklis	Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)
Produkto rodikliai				
Paramos gavėjų skaičius		450	3	0,7 proc.
	<i>Pagal lytį:</i>			
	vyrų	225 / 50 proc.	1	0,4 proc.
	moterų	225 / 50 proc.	2	0,9 proc.
	<i>Pagal amžių:</i>			
	iki 25 metų	36 / 8 proc.	0	0
	nuo 25 iki 40 metų	90 / 20 proc.	3	3 proc.
	vyresni kaip 40 metų	324 / 72 proc.	0	0
	<i>Pagal ne žemės ūkio veiklos rūšį:</i>			
	amatai	90 / 20 proc.	1	1 proc.
	kiti ne žemės ūkio verslai	225 / 50 proc.	0	0
	neklasifikuojami	135 / 30 proc.	2	1,4 proc.

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas 2007–2009 m.

<i>Rodikliai</i>		<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
			<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai				
Paramą gavusių LMĮ ir kaimo gyventojų skaičius	Iš viso	660	8	1,2 proc.
	<i>Pagal pareiškėjo statusą:</i>			
	naujai įsteigtų įmonių skaičius	330 / 50 proc.	0	0
	jau veikiančių LMĮ skaičius	132 / 20 proc.	8	6 proc.
	pagal verslo liudijimą ar individualios veiklos pažymėjimą dirbančių kaimo gyventojų skaičius	198 / 30 proc.	0	0
	<i>Pagal įmonę valdančio asmens/ kaimo gyventojų lytį:</i>			
	pareiškėjų moterų/ moterų valdomų įmonių skaičius	330 / 50 proc.	3	1 proc.
pareiškėjų vyrų/ vyrų valdomų įmonių skaičius	330 / 50 proc.	5	2 proc.	

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Kaimo turizmo veiklos skatinimas“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas 2007–2009 m.

<i>Rodikliai</i>		<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
			<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai				
Paramą gavusių turizmo plėtros veiklų skaičius	Iš viso	570	9	1,6 proc.
	Nedidelės informacinės infrastruktūros kūrimas (informaciniai standai, turistinių vietų nuorodos)	200	0	0
	Rekreacinės infrastruktūros kūrimas (stovyklavietės, prieiga prie gamtos objektų, pvz., pakrančių tvarkymas, jų įrengimas ir kt.)	160	1	0,6 proc.
	Kaimo turizmo paslaugų teikimo rinkodara, plėtra	210	8	3,8 proc.
Bendra investicijų apimtis turizmo	Iš viso	164 571 517 EUR	24 919 000 EUR	15 proc.
	Nedidelės informacinės infrastruktūros kūrimas (informaciniai standai, turistiniu	16 457 152 EUR / 10 proc.	0	0

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas 2007–2009 m.

<i>Rodikliai</i>		<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
			<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai				
Kaimų (kaimo vietovių), kuriuose vykdomi projektai, skaičius		140	0	0
Paremtų kaimų atnaujinimo projektų skaičius		200	0	0
Atnaujintų ir išsaugotų visuomeninės paskirties pastatų skaičius		100	0	0
Atnaujintų ir išsaugotų kaimo paveldo objektų skaičius		20	0	0
Atnaujintų ir išsaugotų kaimo kraštovaizdžio komponentų ir visuomeninės paskirties erdvių skaičius		40	0	0
Pagrindinės paslaugos pagal veiklos rūšis	Transporto paslaugos	5 proc.	0	0
	Laisvalaikio, sporto ir kultūrinė veikla	10 proc.	0	0
	Kitos pagrindinės paslaugos	85 proc.	0	0
Rezultato rodikliai				

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ priežiūros rodiklių įgyvendinimas 2007–2009 m.

<i>Rodikliai</i>		<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
			<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai				
Kaimų (kaimo vietovių), kuriuose vykdomi projektai, skaičius		140	0	0
Paremtų kaimų atnaujinimo projektų skaičius		200	0	0
Atnaujintų ir išsaugotų visuomeninės paskirties pastatų skaičius		100	0	0
Atnaujintų ir išsaugotų kaimo paveldo objektų skaičius		20	0	0
Atnaujintų ir išsaugotų kaimo kraštovaizdžio komponentų ir visuomeninės paskirties erdvių skaičius		40	0	0
Pagrindinės paslaugos pagal veiklos rūšis	Transporto paslaugos	5 proc.	0	0
	Laisvalaikio, sporto ir kultūrinė veikla	10 proc.	0	0
	Kitos pagrindinės paslaugos	85 proc.	0	0
Rezultato rodikliai				

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Tarpteritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“ priežiūros rodiklių pasiekimas

<i>Rodikliai</i>		<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
			<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai				
Parentų bendradarbiavimo projektų skaičius		70	0	0
	Tarpteritoriniai	55		
	Tarptautiniai	15		
Bendradarbiaujančių VVG skaičius		45	0	0
	Tarpteritoriniai	30		
	Tarptautiniai	15		

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)

Priemonės „Parama VVG veiklai, įgūdžiams įgyti ir aktyviai pritaikyti“ priežiūros rodiklių pasiekimas

<i>Rodikliai</i>		<i>2013 m. nustatytas tikslas</i>	<i>2007–2009 m. pasiekta reikšmė</i>	
			<i>Fizinis rodiklis</i>	<i>Dalis nuo 2013 m. tikslo (proc.)</i>
Produkto rodikliai				
Parentų veiksmų skaičius (išskiriama pagal igūdžių ir aktyvinimo veiklas)	Pirma veiklos sritis	50 VVG	27*	54 proc.
	Antra veiklos sritis	19 VVG, rengiančios vietos plėtros strategijas;	20*	105 proc.
		50 VVG, tobulinančios vietos plėtros strategijas	0**	0
	Trečia veiklos sritis	40 įgyvendintų projektų	4*	10 proc.
	Ketvirta veiklos sritis			
Rezultato rodikliai				
Dalyvių, sėkmingai pabaigusių mokymo kursus, skaičius		1 000	737	74 proc.

Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos tarpinis vertinimas, galutinė vertinimo ataskaita, 2010 m. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lt/mte-rep-lt_lt.pdf)